www.mahdi313.org

چاپ دوازدهم

آفتاب مهر

دفتر اول

ویراست جدید

یکصدوده پرسش و پاسخ مهدوی

جمعی از محققین مرکز تخصصی مهدویت

بسم الله الرحمن الرحیم

آفتاب مهر : پرسش ها و پاسخ های مهدوی دفتر اول

نویسنده:

جمعی از محققین مرکز تخصصی مهدویت

ناشر چاپی:

بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (علیه السلام)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

آفتاب مهر: (پرسش ها و پاسخ های مهدوی) دفتر اول

مشخصات کتاب

عنوان و نـام پدیـدآور : آفتـاب مهر: (پرسـش هـا و پاسخ هـای مهـدوی) دفـتر اول/ مولف جمعی از محققین مرکز تخصصـی مهدویت؛ ویراستار محمد رضا مجیری.

وضعیت ویراست : [ویراست ۲؟].

مشخصات نشر : قم: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)، مرکز تخصصی امامت و مهدویت، ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری : ۲۸۶ص.

شابک : ۳۰۰۰۰ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۷۴۲۸-۵۱-۴

یادداشت : نویسنده کتاب را دفتر اول فرض نموده است.

یادداشت : پشت جلد به انگلیسی: The light of affection.

یادداشت : چاپ چهارم.

یادداشت : عنوان روی جلد: آفتاب مهر: یکصدوده پرسش و پاسخ مهدوی.

یادداشت : کتابنامه: ص. [۲۸۳] - ۲۸۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان روی جلد : آفتاب مهر: یکصدوده پرسش و پاسخ مهدوی.

موضوع : محمدبن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق. - -- پرسش ها و پاسخ ها

موضوع : مهدویت-- پرسش ها و پاسخ ها

شناسه افزوده : مجیری، محمدرضا، ویراستار

شناسه افزوده : بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج). مرکز تخصصی امامت و مهدویت

رده بندی کنگره : BP۲۲۴/آ۶۵ ۱۳۸۸

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۶۲۰۷۶

شماره کتابشناسی ملی : ۲۰۰۰۳۸۵

اشاره

آفتاب مهر (پرسش ها و پاسخ های مهدوی)

جمعی از محققین مرکز تخصصی مهدویّت

ناشر: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج)

ویراستار: محمدرضا مجیری

طرح جلد و صفحه آرا: عباس فریدی

نوبت چاپ: سیزدهم/ تیرماه ۱۳۹۲

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۴۲۸-۵۱-۴

شمارگان: سهزار نسخه (تاکنون: شصت و دو هزار نسخه)

قیمت: ۷۰۰۰ تومان

- قم: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج)، مرکز تخصصی مهدویت/ خیابان شهدا/ کوچه آمار(۲۲)/ بن بست شهید علیان/ ص.پ: ۱۱۹ - ۳۷۱۳۵/ همراه: ۰۹۱۰۹۶۷۸۹۱۱/ تلفن: ۷۷۴۹۵۶۵ و ۷۷۳۷۸۰۱(داخلی ۱۱۷و۱۱۶))/۷۸۴۱۱۳۰ (فروش)/ ۷۸۴۱۱۳۱ (مدیریت)/ فاکس:۷۷۳۷۱۶۰ و ۷۷۴۴۲۷۳

- تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج)/ تلفن: ۸۸۹۵۹۰۴۹/ فاکس: ۸۸۹۸۱۳۸۹/ ص.پ:۳۵۵-۱۵۶۵۵

www.mahdi۳۱۳.com

کد فایل: ۰۹۰۶۳-۱۰

ص:۲

بسم الله الرحمن الرحيم

ص:٣

فهرست مطالب

۱۴.آیـا موقع گنـاه، امامان علیهم السـلام ناظر اعمال ما هسـتند و آیا اعمال ما به امام عصـر علیه السـلام عرضه میشود؟ اگر این چنین باشد، لقب «ستار العیوب» بودن خدا برای چیست؟۵۶

ص:۵

ص:۶

۴۹.عـده ای از شـیعیان، اعتقـاد دارنـد مثلث برمودا، پایگـاه حضـرت مهـدی عجـل الله تعـالی فرجه الشـریف است. آیا اسـناد و شواهدی وجود دارد تا آن را به اثبات رساند؟۱۳۷

۵۰.مراد از سرداب غیبت چیست؟۱۴۰

۵۱.در روایتی خوانـدم که، هر حکومتی پیش از قیام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشـریف به وجود بیاید، حکومت طاغوت است. این حدیث را در رابطه با نظام فعلی ما توضیح دهید.۱۴۱

فصل هفتم

ارتباط و ملاقات

فصل هشتم

آخرالزمان

۶۵.چه سیاست هایی در فیلم سازی هالیوود دنبال می شود؟۱۸۳

فصل نهم

ظهور، علایم و شرایط آن

۶۶.اساس و بنیان حرکت و نهضت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف آیا بر پایه معجزه است یا روندی عادی و طبیعی مانند انقلاب های دیگر جهان دارد؟۱۸۷

ص:۸

فصل دهم

دوران ظهور و حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

مقدمه

اسلام گرایی و گسترش اندیشه دینی در دهه های اخیر و رشد روز افزون تشنگان مباحث اسلامی به خصوص معارف مهدویت در میان جوامع اسلامی، دشمنان را بر آن داشته که در مقابل این سیل خروشان، سدی ایجاد کنند تا شاید از امواج آن بکاهند و روند آن را کندتر کنند. در این راستا دشمن برای مبارزه با اسلام گرایی راه های مختلفی را در پیش گرفته است از جمله تهیه فیلم های سینمایی کارتونی، بازی های رایانه ای، تبلیغات گسترده بر علیه اسلام و... در این میان شاید بتوان ادعا کرد که از میان آموزه های دینیِ اسلامی، مهدویّت از مهم ترین و اثرگذارترین آموزه ها است. در حقیقت حیات جوامع اسلامی و امید به آینده روشن در اعتقاد به این آموزه و ایمان به آن نهفته است. دشمن به این مسأله پی برده و با تمام توان شروع به فعالیت علیه این آموزه حیاتی کرده است. انکار این آموزه، سعی در ایجاد تحریف در آن، تحمیل مدل ها و نمونه های ساخته خود به عنوان مدل مهدوی به جوامع انسانی و اسلامی، حمایت از مدعیان و القاء سؤالات و شبهات از جمله تلاش های آنان است.

در نگاه اول این حرکت دشمن بسیار آسیب زا و مخرب است؛ اما در حقیقت مصداق روشن این سخن است که: «عدو شود سبب خیر اگر خدا خواهد»؛ چرا که ماندن در شک و تردید اگرچه جایگاه بدی است ولی معبر و گذرگاه خوبی است برای مؤمنانی که با پیگیری

مسأله و تحقیق و سؤال از اهل علم و دانایانِ به آن موضوع، به نتیجه قطعی می رسند و ایمان و معرفت خود را افزایش می دهند. شهید مطهری رحمه الله در این زمینه می فرماید:

... اگر این تشکیکات وارد جامعه نشود خطر است، اگر وارد نشود کم کم مردم آن حالت دینی شان رو به تحجر و نه تحجّر که رو به عفونت می رود. درست مثل آب کاملاً صافی که آن را در حوض قرار می دهیم و اگر مدتی بماند می گندد. اگر در مردم یک حالت آرامشی باشد و بر معتقدات دینی و مذهبی تازیانه شک نخورد در آن صورت عوام، پیشتاز آن معتقدات می شوند. وقتی عوام پیشتاز بشوند دائم از خودشان چیزی می سازند....(۱)

امام صادق علیه السلام می فرماید:

العالم بزمانه لا تهجم علیه اللوابس؛ کسی که زمان شناس است شبهات بر او هجوم نخواهد آورد.(۲)

با این نگاه هر انسان مؤمن با درک صحیح از زمان خود، باید به دنبال محکم کردن اعتقادات و ایمان خود باشد تا گرفتار شبهات نشود.

امام علی علیه السلام می فرماید:

من عرف الایام لم یغفل عن الاستعداد؛ هر کس که روزگار خود را شناخته باشد و زمان شناس باشد از

۱- فصلنامه مطهّر، ش صفر، ص۳۴ و ۳۵؛ به نقل از: موعد شناسی و پاسخ به شبهات، علی اصغر رضوانی.

۲- کافی، ج ۱، ص۲۷، ح۲۹.

آمادگی غافل نخواهد شد.(۱)

در جبهه دفاع از اعتقادات و پاسخ به شبهات و سؤالاتِ مردم، علمای دین همیشه در صف مقدم مبارزه بوده اند و با جهاد علمی و عملی خود برگ های زرینی را در طول تاریخ برای مذهب تشیع به ثبت رسانده اند. این جهاد علمی سیره ای بوده در میان علمای بیدار و آگاه شیعه. مرحوم شیخ صدوق در مورد تألیف کتاب شریف کمال الدین و تمام النعمه می فرماید:

انگیزه من در تألیف این کتاب آن بود که چون آرزویم در زیارت علی بن موسی الرضا علیه السلام برآورده شد به نیشابور برگشتم و در آن جا اقامت گزیدم و دیدم بیشتر شیعیانی که به نزد من آمد و شد می کردند در امر غیبت حیرانند و درباره امام قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف شبهه دارند و از راه راست منحرف گشته و به رأی و قیاس روی آورده اند پس با استمداد از اخبار وارده از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه اطهار علیهم السلام تلاش خود را در ارشاد ایشان بکار بستم تا آن ها را به حق و صواب دلالت کنم تا این که شیخی از اهل فضل و علم و شرف که از دانشمندان قم بود... یک روز که برایم سخن می گفت کلامی از یکی از فلاسفه و منطقیان بزرگ بخارا نقل کرد که آن کلام، او را در مورد قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف حیران ساخته بود و به واسطه طول غیبتش و انقطاع اخبارش او را به شک و تردید انداخته بود. پس من فصولی در اثبات

۱- کافی، ج۸، ص۲۳، ح۴.

وجود آن حضرت علیه السلام بیان کرده و اخباری از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه اطهار علیهم السلام در غیبت آن امام، روایت کردم و او بدان اخبار آرامش یافت و شک و تردید وشبهه را از قلب او زایل ساخت و احادیث صحیحی را که از من فرا گرفت به سمع و طاعت و قبول و تسلیم، پذیرفت و از من درخواست کرد که در این موضوع کتابی برایش تألیف کنم، من نیز درخواست او را پذیرفتم...».(۱)

به این شکل کتاب های زیادی از علمای ما برای پاسخ به شبهات و سؤالات، تألیف و چاپ شده است که بر اهل فن و تحقیق پوشیده نیست.

در این راستا واحد پرسش و پاسخ مرکز تخصصی مهدویت، برای پاسخگویی به سؤالات و شبهات دینی با موضوع مهدویت، از سال ۸۳ فعالیت خود را آغاز کرده و از طریق تلفن، اینترنت، نامه های پست جواب قبول و برگزاری جلسات، پاسخ گوی سؤالات مخاطبان خود می باشد.

این مجموعه نتیجه تلاش بی وقفه اساتید، محققان و دانش پژوهان مرکز تخصصی مهدویت حوزه علمیه قم می باشد که در سه دفتر آماده می شود و در حال حاضر دفتر اول آن با موضوعات مختلف در قالب ۱۱۰ پرسش ارایه می شود. از ویژگی های این مجموعه می توان به نکات ذیل اشاره کرد:

ـ نویسندگان و پاسخگویان به سؤالات، از اساتید و محققان مجموعه تخصصی مهدویت می باشند لذا از اتقان و محتوای علمی

۱- کمال الدین، ج۱، مقدمه کتاب، ص۸، ترجمه منصور پهلوان.

برخوردار است در عین اینکه سعی شده مطالب به صورت روان و ساده بیان شود تا عموم جامعه از آن بهرمند شود.

_ سوالات طرح شده، سؤالاتی است که طی سال های گذشته توسط جویندگان معارف مهدوی مطرح شده و پاسخ های آن ها را دریافت کرده اند و در حقیقت این سؤالات از عینیت جامعه جمع آوری شده است.

_ حتی المقدور عین سؤالات مخاطبان چاپ شده تا جذابیت آن حفظ شود.

در پایان برخود لازم می دانیم که از مدیر محترم مرکز تخصصی مهدویت جناب حجت الاسلام مجتبی کلباسی و کلیه اساتید، محققان گرانقدر و دانش پژوهانی که در پاسخ گویی به سؤالات، این مجموعه را یاری کرده اند تشکر کنیم به خصوص جناب حجت الاسلام مهدی یوسفیان و جناب حجت الاسلام تقی حاتمی که زحمت بسیاری برای آماده سازی این مجموعه متحمل شدند و در نهایت با نظارت علمی و اصلاح مطالب، کار را به سرانجام رساندند.

امید است که با توفیق حضرت حق" و عنایات ویژه حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، دفتر دوم و سوم نیز برای استفاده طالبان و تشنگان حقیقت آماده و ارایه شود.

مرکز تخصصی امامت و مهدویت حوزه علمیه قم

واحد پاسخ به سؤالات

فصل اول: ادیان، فرق و مذاهب

اشاره

ص:۱۹

۱.آیا اعتقاد به آمدن منجی در آینده مخصوص مسلمانان و به ویژه شیعیان است؟

فوتوریسم(۱) به معنای اعتقاد به ظهور یک نجات دهنده بزرگ آسمانی و امید به آینده روشن که در آن، نگرانی ها و هراس ها مرتفع گردد و به برکت ظهور یک شخصیت ممتاز الهی، همه تاریکی ها از پهنه گیتی برچیده شود و ریشه ظلم و جهل و تباهی از روی کره زمین برکنده شود، یک اعتقاد عمومی ثابت است که همواره، همه جا و همه زمان ها، نزد تمام ملت ها شایع و رایج بوده است.

در کتاب های مربوط به مذاهب به نام ها و القاب مختلفی از منجی بر می خوریم؛ برای نمونه

ـ در مذهب یهود: ماشیح؛

ـ در مذهب مسیحیت: مسیح؛

ص:۲۱

۱- fotorism

ـ در مکتب زرتشت: سوشیانس؛

ـ در مکتب هندوها: ویشنو، کلکی یا کلکین؛

ـ در مکتب بودا: بودای پنجم میتریه؛

ـ در مذهب اسلام: مهدی، قائم؛

آنچه از تاریخ امت ها استفاده می شود، این است که مسأله عقیده به ظهور یک رهبر مقتدر الهی و آمدن مصلحی در آخرالزمان، به نام منجی موعود جهان، به قدری اصیل و ریشه دار است که در اعماق دل ملت‌ها و پیروان همه ادیان الهی و تمام اقوام و ملل جهان جا گرفته است، تا جایی که در طول تاریخ بشریت، انسان ها در فراز و نشیب های زندگی، با یادآوری ظهور چنین رهبر مقتدری، پیوسته خود را از یأس و ناامیدی نجات می دادند و در انتظار ظهور آن مصلح موعود جهانی در پایان جهان، لحظه شماری می کنند.

۲. آیا یهود ظهور منجی آخر الزمان را قبول دارد؟

در کتاب تورات و ملحقات آن، بشارت های زیادی درباره آمدن موعود و ظهور مصلحی جهانی در آخرالزمان آمده است که به قسمتی از آن اشاره می شود:

الف. بشارت ظهور در زبور داوود:

در بیش از ۳۵ بخش از مزامیر صدوپنجاه گانه، نوید ظهور آن موعود

امم و منجی عالم موجود است:

زیرا که شریران منقطع می شوند؛ امّا متوکلان به خداوند، وارث زمین خواهند شد؛ چون که بازوهای شریران شکسته می شود و خداوند، صدیقان را تکیه گاه است. خداوند، روزهای صالحان را می داند و میراث ایشان ابدی خواهد بود. صدیقان، وارث زمین شده، ابداً در آن ساکن خواهند شد؛ امّا عاصیان، عاقبت، مستأصل و عاقبت، شریران، منقطع خواهند شد.(۱) و(۲)

ب. بشارت ظهور در کتاب اشعیای نبی :

در بخشی از این کتاب، خداوند، قریب الوقوع بودن تحقّق عدالت خویش را وعده می دهد و مؤمنان را به اجرای عدالت فرا می خواند و می گوید:

انصاف را نگاه بدارید، عدالت را جاری کنید؛ زیرا که آمدن نجات من و منکشف شدن عدالت من، نزدیک

۱- کتاب مزامیر، مزمور۳۷، بندهای ۹ _ ۳۸.

۲- همچنین در مزمور ۷۲ آمده است: از دریا تا به دریا و از نهر تا به اقصا زمین، سلطنت خواهد کرد. تمامی ملوک، با او کرنش خواهند کرد و تمامی امم او را بندگی خواهند کرد؛ زیرا، فقیر را وقتی که فریاد می کند و مسکین که نصرت کننده ندارد، خلاصی خواهد داد. و به ذلیل و محتاج، ترحم خواهد فرمود و جان های مسکینان را نجات خواهد داد. قوم ها را به انصاف داوری خواهد کرد. آسمان شادی کند و زمین مسرور گردد.

است.(۱)

آن گـاه، انصـاف، در بیابان، ساکن خواهـد شـد و عـدالت، در بوسـتان مقیم خواهـد گردیـد و عمل عـدالت، سـلامتی و نتیجه عـدالت، آرامی و اطمینـانِ خـاطر خواهـد بود تـا ابـدالآباد. و قوم من، در مسـکن سـلامتی و در مساکن مطمئن و در منزل های آرامی، ساکن خواهند شد.(۲)

ج. بشارت ظهور در کتاب زکریای نبی:

در آن روز، یهوه [خدا] بر تمامی زمین پادشاه خواهد بود و در آن روز، یهوه واحد خواهد بود و اسم او واحد.(۳)

د. بشارت ظهور در کتاب دانیال نبی :

امیر عظیمی که برای پسران قوم تو ایستاده، خواهد برخاست و چنان زمان تنگی خواهد شد که از حینی که امتی به وجود آمده است تا امروز، نبوده و در آن زمان، هر یک از قوم تو که در دفتر مکتوب یاد شود، رستگار خواهد شد و بسیاری از آنانی که در خاک زمین خوابیـده انـد، بیدار خواهند شد؛ امّا اینان به جهت حیات جاودانی و آنان به جهت خجالت و حقارت جاودانی. و حکیمان، مثل روشنایی افلاک خواهند درخشید و آنانی که بسیاری را به راه عدالت رهبری می کنند؛ مانند

ص:۲۴

۱- کتاب اشعیای نبی، باب ۵۹.

۲- کتاب اشعیای نبی، باب ۳۲.

۳- کتاب زکریای نبی، باب ۱۴.

ستارگـان خواهنـد بود تا ابـد الآباد. امّا تو ای دانیال! کلام را مخفی دار و کتاب را تا زمان آخر، مهر کن . بسـیاری به سـرعت تردد خواهند کرد و علم افزوده خواهد گردید. خوشا به حال آن که انتظار کشد!(۱)

ه. بشارت ظهور در کتاب حبقوق نبی:

اگر چه تأخیر نمایـد، برایش منتظر باش؛ زیرا که البته خواهد آمد و درنگ نخواهد کرد..؛ بلکه جمیع امت ها را نزد خود جمع می کند.(۲)

۳. دیدگاه انجیل و مسیحیت درباره موعود چیست؟

نام کتاب مقـدس مسـیحیان، انجیل است که به دست چهار نفر جمع آوری شـده و به نام نویسـندگان آن مشـهور گشـته است. انجیل کنونی، مشـتمل بر چهار انجیل متّی، مرقس، لوقا و یوحنا است. اینک، متن برخی از آن بشارت ها را که در انجیل آمده است، می آوریم:

الف. انجیل متی:

و فوراً بعد از مصیبت آن ایام، آفتاب، تاریک گردد و

۱- کتاب دانیال نبی، باب ۱۲.

۲- کتاب حبقوق نبی، فصل ۲، بندهای ۳.

ماه، نور خود را ندهد و ستارگان از آسمان فرو ریزند و قوت های افلاک، متزلزل گردد. آن گاه علامت پسر انسان در آسمان پدیدار گردد و در آن وقت، جمیع طوایف زمین، سینه زنی کنند و پسر انسان را ببینند که بر ابرهای آسمان، با قوّت و جلال عظیمی می آید.(۱)

ب. انجیل مرقس:

عیسی، خطاب به حواریون گفت: «زنهار کسی شما را گمراه نکند؛ زیرا که بسیاری به نام من آمده، خواهند گفت که من هستم و بسیاری را گمراه خواهند کرد؛ امّا چون جنگ ها و اخبار جنگ ها را بشنوید، مضطرب مشوید؛ زیرا که وقوع این حوادث، ضروری است. لیکن انتها، هنوز نیست؛ زیرا که امتی بر امتی و مملکتی بر مملکتی خواهند برخاست و زلزله ها در جای ها، حادث خواهد شد و اغتشاش ها پدید می آید و این ها، ابتدای دردها می باشد، لیکن شما از برای خود احتیاط کنید.

ولی از آن روز و ساعت، غیر از پدر، هیچ کس اطلاع ندارد، نه فرشتگان در آسمان و نه پسر هم. پس بیدار شده و دعا کنید؛ زیرا نمی دانید آن وقت کی می شود در شام یا نصف شب یا بانگ خروس یا صبح . مبادا ناگهان آمده، شما را خفته یابد.(۲)

۱- انجیل متی، باب ۲۴.

۲- انجیل مرقس، باب ۱۳.

ج. انجیل لوقا:

و کمرهای خود را ببندید، چراغ های خود را افروخته بدارید. خوشا به حال آن غلامان که آقای ایشان چون آید، ایشان را بیدار یابد. پس شما نیز مستعد باشید؛ زیرا در ساعتی که گمان نمی برید، پسر انسان می آید .(۱)

د. انجیل یوحنا:

و بدو قدرت بخشیده است که داوری هم بکند؛ زیرا که پسر انسان است و از این تعجب نکنید؛ زیرا، ساعتی می آید که در آن، جمیع کسانی که در قبورند، آواز او را خواهند شنید و بیرون خواهند آمد.(۲)

لازم به ذکر است در انجیل و ملحقات آن، هشتاد بار کلمه «پسر انسان» آمده است که فقط سی مورد آن، با حضرت عیسی مسیح قابل تطبیق است؛ امّا پنجاه مورد دیگر، از نجات دهنده ای سخن می گوید که در آخر الزمان و پایان روزگار ظهور خواهد کرد.(۳)

۱- انجیل لوقا، باب ۱۲.

۲- انجیل یوحنا، باب ۵.

۳- مستر هاکس آمریکائی، قاموس کتاب مقدس، به نقل از کتاب ظهور حضرت مهدی علیه السلام از دیدگاه اسلام و مذاهب و ملل جهان، نوشته سید اسدالله هاشمی شهیدی.

۴. دیدگاه دین اسلام درباره ظهور منجی چیست؟

در دین مقدس اسلام، مسأله موعود و منجی، به روشنی مطرح شده است. قرآن، کتاب آسمانی مسلمانان، در آیات متعدد به حاکمیت صالحان بر زمین و غلبه دین حق، اشاره دارد. از جمله آن ها آیه ۱۰۵ از سوره انبیا است.(۱) خداوند، در این آیه تصریح می کند که زمین را بندگان صالح من به ارث می برند و در اختیار می گیرند. همچنین تصریح می کند که این امر، حقیقتی است که در کتب انبیای گذشته نیز بدان اشاره شده است. در آیه ۵۵ از سوره نور خداوند، به انسان هایی که ایمان آورده و عمل صالح انجام دادند، وعده می دهد که خلافت و حکومت در زمین را به آنان وا می گذارد و دینشان را پابرجا و برقرار می سازد و در چنین زمانی، آرامش و امنیت کامل، در جهان ایجاد می شود و آدمیان به عبادت و بندگی خدا می پردازند.

خداوند، در سه جای قرآن (توبه: ۳۳ و ۳۴؛ فتح: ۲۸؛ صف: ۸) تصریح می کند، دین اسلام بر همه ادیان غلبه خواهد کرد؛ هر چند

۱- و لقد کتبنا فی الزبور من بعد الذکر أنَّ الارض یرثها عبادی الصالحون؛ در «زبور» بعد از ذکر (تورات) نوشتیم: «بندگان شایسته ام وارث (حکومت) زمین خواهند شد».

کافران و مشرکان نخواهند و خود را شاهد بر چنین رویدادی معرفی می کند. البته، با توجه به روایاتی که در تفسیر و تبیین آیات الهی از پیشوایان معصوم صادر شده است، می توان دریافت که بیش از ۲۵۰ آیه از آیات قرآن، به امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و حاکمیت عدل و دین، اشاره دارد.(۱)

علاوه بر قرآن کریم، در کتب روایی مهم شیعه و سنی روایات متعددی درباره او ذکر شده است، کتاب های متعددی نیز ویژه آن حضرت به رشته تحریر در آمده است؛ برای نمونه، می توان از کمال الدین و تمام النعمه، اثر شیخ صدوق، الغیبه، نوشته نعمانی و کتاب الغیبه، نوشته شیخ طوسی از علمای گذشته و منتخب الاثر، اثر لطف الله صافی گلپایگانی از علمای معاصر شیعه، نام برد یا به الفتن، اثر ابن حماد و الاربعین، تألیف ابو نعیم اصفهانی از اهل سنت اشاره کرد.

پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

مهدی از عترت من از نسل فاطمه علیها السلام است.(۲)

ص:۲۹

۱- ر.ک: معجم احادیث الامام مهدی، ج۵.

۲- در سنن ابوداوود که از کتاب های مهم اهل سنّت است، در باب «ما جاء فی المهدی» حدیث شماره ۳۷۳۵ از ام سلمه نقل شده است که: سمعت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم یقول: «المهدی من عترتی من ولد فاطمه»؛ شنیدم پیامبر فرمود: «مهدی، از عترت من از نسل فاطمه است». در حدیث شماره ۳۷۳۶ از ابی سعید خدری نقل شده است که رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «المهدی منّی اجلی الجبهه اقنی الانف یملأ الارض قسطا و عدلاً کما ملئت جورا و ظلما؛ مهدی، از من است. پیشانی او آشکار و هویدا است، بینی بلند و کشیده دارد. زمین را از عدل و داد پر می کند، همان طور که از ظلم و جور پر شده است»، الطرائف فی معرفه مذاهب الطوئف، ص۱۷۷، ح ۲۷۸.

ذکر این نکته مناسب است که به اعتقاد شیعه، امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف فرزند امام حسن عسکری علیه السلام است که در سال ۲۵۵ق به دنیا آمد و اکنون در پس پرده غیبت قرار دارد و تا زمانی که خداوند اذن ظهور و قیام دهد، زنده است؛ ولی به اعتقاد اهل سنت، او به دنیا نیامده است؛ بلکه درآخرالزمان و حدود چهل سال پیش از ظهورش، متولد خواهد شد.

۵. آیا درباره امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اعتقاداتی وجود دارد که شیعه و عامه (اهل سنت) در آن ها اتفاق نظر داشته باشند؟

با رجوع به روایات موجود در منابع روایی و با نگاه به کلمات بزرگان و علمای هر دو مذهب، به موارد متعددی برمی خوریم که مورد قبول و اتفاق آن ها می باشد، از جمله:

الف. هر دو گروه، ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را امری قطعی می دانند. مرحوم شهید صدر رحمه الله از علمای بزرگ شیعه در این باره می فرماید:

به راستی اعتقاد به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به عنوان پیشوای منتظر

برای تغییر جهان به جهانی بهتر، در احادیث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به طور عموم و در روایات اهل بیت علیهم السلام به طور خصوص آمده است و به حدی بر این مسأله تاکید شده است که جای هیچ شکی برای انسان باقی نمی گذارد....(۱)

ناصر الدین البانی از بزرگان اهل سنت می گوید:

اما مسأله مهدی، باید دانسته شود که درباره خروج او احادیث صحیح بسیاری وارد شده است....(۲)

ب. یکی دیگر از مسائل مورد قبول هر دو گروه، موضوع فراگیر بودن دعوت و حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است. خداوند متعال در قرآن کریم به این مطلب اشاره کرده و می فرماید:

«وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَ عَمِلُوا الصَّالِحاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ...»(۳)؛ خداوند، به کسانی از شما بندگان که ایمان آورده و نیکوکار شوند، وعده داده است آنان را بر روی زمین خلافت دهد....

امام باقر علیه السلام درباره گستره حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف فرمود:

قائم علیه السلام ۳۰۹ سال مالک زمین می شود و در آن، حکومت می کند؛ همان گونه که اهل کهف در غارشان درنگ کردند. زمین را پر از عدل و داد خواهد کرد، آن گونه که پر از ظلم و جور شده باشد. خداوند برای او شرق و

۱- بحث حول المهدی، ص۱۰۳و ۱۰۴.
۲- ناصرالدین البانی، حول المهدی علیه السلام، مجله التمدن الاسلامی، سال ۱۳۷۱ق.
۳- نور (۲۴): ۵۵.

غرب عالم را فتح خواهد کرد...».[(۱)]

احمد بن حنبل[(۲)] از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نقل کرده است که فرمود:

زمین پر از ستم و ظلم می شود. در این هنگام، شخصی از عترتم خروج می کند و در مدت هفت یا نه سال مالک کل زمین خواهد شد. در این هنگام، زمین را پر از عدل و داد خواهد کرد.[(۳)]

ج. هر دو گروه، اتفاق دارند که لقب منجی جهانی، «مهدی» است.

مرحوم علامه مجلسی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نقل می کند که فرمود:

مهدی خروج می کند، در حالی که بالای سر او ابری است و میان آن ابر، کسی است که ندا می کند: «این، مهدی خلیفه خدا است. او را پیروی کنید».[(۴)]

حاکم نیشابوری از علمای حدیث عامه به سند خود از ابو سعید خدری نقل کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

۱- «یملک القائم ثلاثمائه سنه ویزداد تسعا کما لبث اهل الکهف فی کهفهم، یملأ الارض عدلا و قسطا کما ملئت ظلما و جورا فیفتح الله له شرق الارض و غربها» ؛ بحار الانوار، ج۵۲، ص ۳۹۰.

۲- احمد بن حنبل از بزرگان عامه و سرسلسله گروه حنابله می باشد.

۳- «تملأ الارض ظلما و جوراً ثم یخرج رجل من عترتی یملک سبعا او تسعا فیملأ الارض قسطا و عدلا»، مسند احمد، ج۳، ص۲۸.

۴- «یخرج المهدی و علی رأسه غمامه فیها مناد ینادی هذا المهدی خلیفه الله فاتبعوه» ؛ بحارالانوار، ج۵۱، ص۸۱.

«المهدی منا اهل البیت؛ مهدی، از اهل بیت است».(۱)

د. هر دو گروه اعتقاد دارند که مهدی موعود علیه السلام از فرزندان فاطمه زهرا علیها السلام است.

امام باقر علیه السلام فرمود:

«المهدی رجل من ولد فاطمه؛ مهدی مردی از اولاد فاطمه است».(۲)

در روایات اهل سنت نقل شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

«المهدی من ولد فاطمه(۳)؛ مهدی از اولاد فاطمه است».

ه. نزول حضرت عیسی علیه السلام و اقتدای او به امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از دیگر اموری است که هر دو گروه به آن اشاره کرده اند.

امام صادق علیه السلام فرمود:

نازل می شود روح الله عیسی بن مریم، پس نماز می خواند [حضرت عیسی علیه السلام] پشت سر او [امام مهدی علیه السلام].(۴)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

از ما است کسی که عیسی بن مریم به او اقتدا کرده و نماز می گزارد. (۵)

و. معرفی و بیان علایم ظهور نیز از دیگر امور مورد اتفاق است.

۱- مستدرک حاکم، ج۴، ص۵۵۷.

۲- بحار الانوار، ج۵۱، ص۴۳.

۳- سنن ابن ماجه، ج۲، ص۱۳۸۶، ح۴۰۸۶.

۴- «و ینزل روح الله عیسی بن مریم فیصلی خلفه»، کمال الدین، ج۲، باب۳۳، ح۳۱.

۵- «منا الذی یصلی عیسی بن مریم خلفه»، مسند احمد، ج۱، ص۸۴.

جابر از امام باقر علیه السلام نقل می کند:

پس فرود می آید امیر لشکر سفیانی [همراه لشکرش] به [زمین] بیداء. پس منادی از آسمان ندا دهد: «ای بیداء نابود کن قوم [= لشکر] را. پس آن ها را در خود فرو می برد.(۱)

عایشه از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نقل کرده است:

لشکری آهنگ کعبه می کند. پس هنگامی که به زمین بیداء درآمدند، [زمین] همه آن ها را فرو می برد.(۲)

البته موارد اتفاقی دیگری نیز وجود دارد، مانند: امدادهای الهی، طلوع خورشید از مغرب، مشخصات ظاهری امام، فراوانی نعمت در زمان ظهور، گسترش امنیت و عدالت در عصر ظهور، رفاه و آسایش اقتصادی، غلبه اسلام بر تمام ادیان دیگر و....

۶. نظر اهل سنت درباره ولادت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟

میان عامه درباره این موضوع دو دیدگاه وجود دارد:

الف. اکثر آنان ولادت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را قبول ندارند؛ بلکه معتقدند او در آخر الزمان به دنیا می آید.

۱- الغیبه نعمانی، باب ۱۴،ح۶۷، ص ۲۹۰.
۲- صحیح بخاری، ج۲، ص۲۷۹، ح۲۰۱۲.

ب. برخی از آنان، ولادت حضرت را پذیرفته اند؛ برای نمونه، موارد زیر ارائه می شود:

۱. محمد بن یوسف شافعی در کتاب البیان فی اخبار صاحب الزمان، می گوید:

در تألیف کتاب، اخبار و روایات مربوط به مهدی صاحب الزمان را از غیر از طرق شیعه نقل کرده ام؛ هرچند آنچه که شیعه در این زمینه معتقد است و پذیرفته است، صحیح و نقل آن، درست است.(۱)

۲. محمد بن طلحه شافعی در کتاب مطالب السؤول فی مناقب آل الرسول می گوید:

مهدی منتظر، در سال ۲۵۸ق، در سامرا متولد شد. پدرش، حسن بن علی بن محمد بن علی الرضا بن

۱- این کتاب، مشتمل بر ۲۵فصل است که در هر فصل، تنها روایاتی را که از دیدگاه اهل سنت معتبر است، نقل می کند. برخی از فصل های کتاب عبارت است از: مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در آخرالزمان خروج می کند؛ مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از نسل فاطمه زهرا علیها السلام است؛ حضرت عیسی علیه السلام در آخرالزمان به او اقتدا می کند؛ نام و کنیه اش، همانند پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم است؛ صفات و رنگ و چهره ی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛ مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، امام صالحی است که خلیفهالله است. فصل بیست و پنجم این کتاب، در این زمینه است که مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از زمان غیبتش که در سرداب سامرا اتفاق افتاد، تاکنون زنده و باقی است. او، به اشکالاتی که در زمینه طول عمر حضرت و غیبت آن بزرگوار وجود دارد، پاسخ می دهد.

موسی الکاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن علی زین العابدین بن حسین بن علی المرتضی علیهم السلام است. نام او محمد و کنیه اش ابوالقاسم و از القاب او حجت و خلف صالح و منتظر است.(۱)

۳. سبط ابن جوزی حنفی در کتاب تذکره الخواص می گوید:

حضرت حجت مهدی، محمد بن حسن بن علی بن محمد بن علی بن موسی بن جعفر بن محمد بن علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب علیهم السلام است. کنیه او، ابوعبدالله و ابوالقاسم است و او است حضرت حجت و صاحب الزمان و قائم منتظر.(۲)

ص:۳۶

۱- او سپس روایاتی را از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم درباره ی مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف نقل می کند مبنی بر این که: «مهدی، از نسل من و از فرزندان فاطمه علیها السلام و هم نام من است؛ در آخرالزمان قیام می کند و زمین را از عدل و داد پر می کند، بعد از آن که از ظلم و جور پر شده است. این قیام، حتمی است، حتی اگر یک روز از عمر دنیا بیش تر باقی نمانده باشد». وی پس از ذکر این روایات، آن ها را بر همان ابوالقاسم محمد بن حسن بن علی ... علی ابن ابی طالب علیهم السلام متولد ۲۵۵ق تطبیق می کند و به اشکال ها و شبهاتی که در این باره ممکن است مطرح شود، پاسخ می دهد.

۲- عبدالله بن عمر در روایتی نقل می کند که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: در آخرالزمان، مردی از فرزندان من قیام می کند که نام او همانند نام من و کنیه اش همانند کنیه من است و زمین را از عدل و داد پر می کند پس از آن که از ظلم و جور پر شده است.

۴. عبدالوهاب شعرانی در کتاب الیواقیت و الجواهر (۱)، فصلی را به وقایعی که پیش از روز رستاخیز و در پایان دنیا حتماً اتفاق می افتد، اختصاص داده است و از قول برخی از اکابر علمای اهل سنت، نقل می کند:

«مهدی [علیه السلام]، فرزند حسن عسکری[علیه السلام] است که در نیمه شعبان سال ۲۵۵ق متولد شد و زنده باقی خواهد ماند، تا با عیسی[علیه السلام] ظهور کند و اکنون که سال ۹۵۸ هجری است، ۷۰۳ سال از عمر شریف او می گذرد».(۲)

ما به ذکر همین چند نمونه بسنده می کنیم.(۳)

ص:۳۷

۱- این کتاب در بیان آرای بزرگان علمای اهل سنت در مسایل مختلف عقیدتی است.

۲- نیز از قول شیخ محیی الدین عربی چنین نقل می کند: «خروج مهدی [علیه السلام]، حتمی است بعد از آن که زمین از ظلم و جور پر شود؛ به گونه ای که حتی اگر یک روز از عمر دنیا بیش تر باقی نمانده باشد، حتماً مهدی [علیه السلام] قیام می کند و زمین را از عدل و داد پر می کند. او، از نسل پیامبر اکرم [صلی الله علیه و آله و سلم] و فاطمه [علیها السلام] است و جدش، حسین بن علی بن ابی طالب علیهم السلام] است و پدرش حسن عسکری، فرزند علی النقی، فرزند محمد التقی، فرزند علی الرضا، فرزند موسی الکاظم، فرزند جعفر الصادق، فرزند محمد الباقر، فرزند زین العابدین علی، فرزند حسین، فرزند امام علی بن ابی طالب [علیهم السلام]، است. اسمش، اسم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و چهره اش، شبیه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است و ...، الیواقیت و الجواهر، ج ۲، ص ۱۴۳.

۳- برای اطلاع بیش تر مراجعه کنید به: کفایه الموحدین نوشته شیخ طبرسی و الامام المهدی، اثر سید محمدکاظم قزوینی.

۷. چرا اهل تسنّن معتقدند امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف هنوز به دنیا نیامده است؟

وجود روایات فراوان درباره مهـدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشـریف، اعتقاد به آمـدن مهـدی را در آخرالزمان، عقیده ای مسلّم میان مسلمانان قرار داده است؛ امّا درباره ولادت آن حضرت، میان شیعه و اکثریت اهل سنت، اختلاف است. عدم اعتقاد بسیاری از اهل سنت به ولادت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف علت هایی دارد، از جمله:

۱. مخفی بودن ولادت آن حضـرت: آمدن مهدی موعود صـلی الله علیه و آله و سـلم، از صدر اسلام، امری مسلَّم و مورد توجه مسـلمانان بود. سـلاطین و حاکمـان وقت هم از آن اخبـار بی اطلاـع نبودنـد و شـنیده بودنـد که مهـدی به دنیـا خواهـد آمـد و حکومت سـتمکاران را منقرض و تمام زمین را از حکومت حق و عـدل پر خواهـد کرد؛ به ویژه روایات متعددی که می گفت او، نهمین از فرزندان امام حسـین علیه السلام است؛ لذا از وجود و ظهور او، در بیم و هراس بودند و در صدد بودند به هرگونه این خطر را از حکومت خود دفع کنند؛ به همین سـبب، خانه های بنی هاشم ــ به ویژه خانه امام حسن عسـکری علیه السلام ــ به شـدّت تحت کنترل و مراقبت مأموران مخفی و علنی دولت عباسـی قرار داشت. حتی معتمد عباسـی، به عده ای از زنان قابله مأموریت سرّی داده بود در خانه های بنی هاشم ــ به ویژه خانه امام حسن عسکری علیه السلام ــ رفت و آمد کنند و

مراتب را گزارش دهند. معتمد عباسی پس از شهادت امام عسکری علیه السلام، دستور داد خانه آن حضرت را بازرسی کنند و گروهی از زنان قابله را فرستاد تا تمام کنیزان آن حضرت را معاینه کنند و اگر آبستنی بین آنان دیده شد، بازداشت کنند. حتّی به خانه امام عسکری علیه السلام هم اکتفا نکرد و دستور داد تمام خانه های شهر را با کمال دقت بازرسی و کنترل کنند(۱). ولادت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز به دلیل وضعیت سخت آن زمان، مخفی بود و امام حسن عسکری علیه السلام فرزند بزرگوار خود را تنها به خواص و معتمدان از شیعیان خود نشان می داد و او را امام و حجت بعد از خود معرفی می کرد. با این وضعیت، طبیعی است، اهل سنّت که از اهل بیت پیامبر علیهم السلام فاصله گرفته بودند، از ولادت آن حضرت مطلع نشوند؛

۲. اجتناب از برخی لوازم احتمالی پذیرش ولادت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف : در روایات بسیاری، از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نقل شده که تعداد امامان و خلفای بعد از من، دوازده نفر است. مجموع روایات شیعه و سنی در این باره ۹۲۵ حدیث است. در بسیاری از همین روایات، به نام دوازده نفر تصریح شده و این که اولشان امام علی علیه السلام و آخرشان امام مهدی موعود علیه السلام است و این که نُه نفر از آنان، از نسل امام حسین علیه السلام هستند.(۲)

ص:۳۹

۱- کافی مرحوم کلینی ؛ الارشاد مرحوم شیخ مفید.

۲- در تعدادی از این روایات، نام تمام دوازده نفر، یک به یک ذکر شده است. همچنین در روایات متعددی آمده است که مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، از اولاد امام علی علیه السلام است (۲۱۴ حدیث) و مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از اولاد فاطمه علیها السلام است (۱۹۲ حدیث) و امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نهمین از اولاد امام حسین علیه السلام است (۱۴۸ حدیث) و امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از اولاد امام محمد باقر علیه السلام است (۱۰۳ حدیث) و امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ششمین اولاد امام جعفر صادق علیه السلام است (۹۹ حدیث)... و این که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف فرزند امام حسن عسکری علیه السلام است (۱۴۵ حدیث) و نام پدر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، حسن است (۱۴۸ حدیث). برای اطلاع تفصیلی، مراجعه کنید به کتاب منتخب الاثر، نوشته آیت الله صافی گلپایگانی که این احادیث را به تفصیل و با ذکر منابع و مصادر شیعی و سنی آن نقل کرده است.

با توجه به این احادیث چنین به نظر می رسد که پـذیرش ولادت حضـرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف از امام حسـن عسـکری علیه السـلام توابعی دارد یعنی، هرچنـد پـذیرش ولادت حضـرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف به طور حتم و لزوم، به قبول نظر شیعه در مسأله خلافت و امامت نمی انجامد؛ ولی اهل سنت را مقابل انبوهی از روایات قرار می دهد که باید در توجیه آن روایات، خود را به زحمت و مشقت بیندازند، لذا از اصل، ولادت آن حضرت را منکر می شوند.

۸. گرایش انجمن حجتیه در گذشته و برنامه های آنها را توضیح دهید؟

۸. گرایش انجمن حجتیه در گذشته و برنامه های آنها را توضیح دهید؟(۱)

در گذشته (زمان رژیم پهلوی) دو خطر عمده دین را تهدید می کرد:

۱. حزب توده که مرام مارکسیسم را میان جوانان نشر می داد که متدینان و ملی ها و حتی رژیم پهلوی همه با آن درگیر بودند.

۲. خطر بهائیت که فقط متدینان روی آن حساسیت داشته که پس از شهریور ۱۳۲۰ متوجه شدند آن ها در دستگاه پهلوی هم نفوذ کردند که به مبارزه با آن پرداختند. با این وجود به لحاظ حمایت رژیم پهلوی، بهائیت در سطح بالای کشور (نخست وزیر، برخی از وزرا و...) نفوذ کردند.

انگیزه تشکیل انجمن: در این اثنا تشکلی مذهبی از اواسط دهه سی به هدف مبارزه با بهائیت تهران و سایر شهرستان ها پدید آمد. رهبری این تشکل از سال ۱۳۳۲ق در اختیار یک روحانی قرار گرفت که به جز سوابق حوزوی، در نهضت ملی شدن نفت نیز فعال بود. این تشکل که «انجمن خیریه حجتیه» نامیده شد نه تنها در حوزه مبارزه با بهائیت، بلکه در محدوده وسیع تر و حتی بیش از دو

ص:۴۱

۱- این مطالب درباره انجمن حجتیه از کتاب جریان ها و سازمان های مذهبی و سیاسی، نوشته رسول جعفریان ص۳۶۸ ـ ۳۷۸ چاپ انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، پاییز ۸۳، استفاده شده است.

دهه در تعمیق بسیاری از آموزش های دینی، ولی با برداشتی خاص در سطح جامعه مذهبی ایران مؤثر بود.

انجمن خیریه حجتیه مهدویه به سال ۱۳۳۲ش با تلاش حاج شیخ محمود تولایی (مشهور به حلبی) فعالیت خود را آغاز کرد، وی در سال ۱۲۸۰ش در شهر مشهد به دنیا آمد. وی دروس حوزوی خود را نزد اساتید به نام مشهد خواند. او افزون بر حضور در دروس خارج اصول فقه به تحصیل دروس معارف الهیه پرداخت که آثاری از او به جای مانده است. کار عمده آقای حلبی پس از شهریور ۱۳۲۰ش تبلیغ در قالب منبر بود و در این کار، مهارت و شهرت خاصی به دست آورد، تا آن جا که چندین سخنرانی وی از رادیو مشهد پخش و بعداً به صورت مجموعه ای به چاپ رسید.

در اواخر سال ۱۳۲۸ حلبی همراه جمعی از فعالان مذهبی مشهد و نیز انجمن ها و هیئات مذهبی به طور منظم با بهائیان درگیر بودند.

مرحوم حلبی در آستانه ملی شدن صنعت نفت به فعالیت های تبلیغی ـ سیاسی خود افزود و پس از آن، در جریان شکستی که در انتخابات مجلس هجدهم خورد، از فعالیت سیاسی کناره گرفت و دو سال بعد، به تهران آمد و به همان کار خطابه و منبر مشغول شد. وی بخشی از فعالیت خود را به مبارزه با بهائیت اختصاص داد و تا پایان عمر همین مشی را ادامه داد. ایشان، روز جمعه ۲۶ دی ماه ۱۳۷۶ درگذشت و کنار مزار شیخ صدوق (ابن بابویه) در شهر ری به خاک سپرده شد.

ص:۴۲

مرحوم حلبی بـا همکاری جمعی از متـدینان که با عنوان هیأت مـدیره، امور انجمن را اداره می کردنـد تا آغاز پیروزی انقلاب اسلامی به فعالیت فرهنگی برضد فرقه بهائیت اشتغال داشت و به تربیت نیرو برای مقابله با بهائیان و تبلیغات آنان اهتمام داشت. انجمن طی ۲۵ سـال فعـالیت ضـمن مبارزه با بهائیت، توانست جمع زیادی از نیرو های جوان را در بسـیاری از شـهر ها به خود جذب کند.

انجمن اساسـنامه ای داشت؛ از جمله مواد این اساسـنامه این بود که «انجمن به هیچ وجه در امور سیاسی مداخله نخواهد داشت و نیز مسؤولیت هر نـوع دخـالتی را که در زمینه هـای سیاسـی از طرف افراد منتسب به انجمن صـورت گیرد، به عهـده نخواهد داشت». (قابل ذکر است بعد ها از این شعار دست برداشته و خلاف آن عمل کردند). این همان بندی بود که انقلابیون پیش و پس از انقلاب از آن ناراحت بودند.

زمینه هـای فعالیت: انجمن در هر شـهر دفتری داشت که تحت عنوان بیت (بیت امام زمان) شـناخته می شـد. این بیت، مسؤولی داشت و زیر نظر وی سه گروه تـدریس، تحقیـق و ارشـاد فعـالیت می کردنـد. گروه نخست، به آمـوزش نیرو هـا در سه مرحله ابتـدایی، متوسـط و عـالی می پرداختنـد. گروه دوم، به دنبال افرادی از مسـلمانان بودنـد که تحت تأثیر بهائی ها به آیین آن ها گرویده بودند. و گروه سوم، کار ارشاد این افراد را با شیوه های خاص خود دنبال می کردند.

سخنرانی های عمومی در محافلی که بیشتر، منازل بود، برگزار

ص:۴۳

می شـد و به طور معمول در سـالروز تولـد امـام عصـر علیه السـلام نیز جشن هـای بزرگی برگزار می شـد. بیشـتر افرادی که از بهائیت برمی گشـتند، توبه نامه و تبری نامه ای می نوشـتند که متن بسیاری از آن ها در یک مجموعه در کتابخانه آستان قدس نگهداری می شود.

وضعیت بعد از انقلاب اسلامی: به دنبال پیروزی انقلاب اسلامی که به نوعی پیروزی مذهبی های سیاسی بود، انجمن به موضع انفعال افتاد و نیروهای تربیت شده در انجمن در سطوح مختلف، پس از انقلاب به سه دسته تقسیم شدند:

۱. برخی به انقلاب اسلامی پیوستند؛

۲. برخی برابر انقلاب بی تفاوت ماندند؛

۳. برخی به انتقاد از انقلاب پرداخته و به صف مخالفان ــ از نوع دیندار ــ پیوستند...

انجمن، چندی پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، یعنی در شهریور ۱۳۵۷ مواضع خود را در ارتباط با سیاست تغییر داده شروع به همراهی انقلاب کرد. (از جمله مواضع پیش از انقلاب این گروه: انقلاب امر ناممکن است، مگر آن که وابسـته به یک قـدرت خـارجی باشـد...، همچنین می گفتنـد چه کسـی مسؤول خون هـای ریخته شـده در جریان ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ و بعـد از آن می باشد؟)

پس از انقلاب از سوی برخی از رهبران انقلاب، انجمن به عنوان یک عنصر خطرناک معرفی شـده و برای جلوگیری از نفوذ آن در مراکز، تبلیغات وسـیعی بر ضـد آنان شد و به مرور، به حذف شـمار زیادی از چهره های مذهبی با سابقه منجر شد. طبعاً برخی از سوابق

برخورد های منفی رهبران انجمن با جریان انقلاب یک تجربه برای موضع گیری بر ضـد آنان مورد استفاده قرار گرفت، برای نمونه، امام خمینی رحمه الله که در روزگاری آقای حلبی را تاییـد می کرد، در سال های پیش از انقلاب، به تدریج به حرکت انجمن بـدبین شـده و حمـایت خود را قطع کرد. آقـای گرامی ــ فردی که اخبار داخلی ایران را برای نجف می نوشـته است ــ نامه ای در این باره به امام نوشته که پاسخ امام رحمه الله این بوده است: «از وقتی که مطلع شدم، دیگر تأییدی نکردم».

این جهت گیری هـا ادامه پیـدا کرد تا سـر انجام در اثر بروز انحرافاتی میان برخی از افراد انجمن (از قبیل کـج اندیشـی درباره خون شـهیدان و شـهید ندانسـتن کشـته های جنگ تحمیلی و...) امام خمینی رحمه الله در سـخنرانی عید فطر سال ۱۳۶۲ بدون تصریح به نام انجمن، هشدارهای تکان دهنده دادند و در ضمن از ایشان خواسته شد که انحرافات خود را کنار بگذارند.

انجمن در سال ۱۳۶۲ رسـماً تعطیلی خود را اعلام کرد و ضـمن آن توضـیح داد که خود را مصداق سـخنان رهبر انقلاب نمی داند. بدین ترتیب انجمن منحل شد.

ص:۴۵

فصل دوم: مهدی شناسی

اشاره

ص:۴۷

۹. چگونه می توانیم سطح فکری و اعتقادی خود را در ارتباط با امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف بالاتر برده و عمیق تر کنیم؟

برای بالا بردن سطح فکری و اعتقادی به دو کار نیاز است:

۱. مطالعه: مطالعه کتاب ها و گفت و گو با اندیشوران و صاحبان علم و فکر و تدبر در آن ها.

۲. توجه به خدا: توجه به حضرت حق و دعا و انابه به درگاه او و توجه به وظایف دینی، تا دل روشن و پاک گردد و بتواند تجلی گاه انوار و معارف حق باشد. این انوار، هم الهامات الهی را شامل می شود و هم تفکر.

ص:۴۹

۱۰. خلاصه ای از زندگی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را تشریح کنید؟

آخرین امام شیعیان و دوازدهمین جانشین رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در سپیده دم جمعه، نیمه شعبان سال ۲۵۵ ق در سامرا ــ یکی از شهر های عراق ــ دیده به جهان گشود. پدر گرامی او، پیشوای یازدهم امام حسن عسکری علیه السلام و مادر بزرگوار آن حضرت بانویی شایسته به نام «نرجس» بود. نام و کنیه امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف همان نام و کنیه پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم است و لقب های مشهور آن حضرت عبارت است از: مهدی (هدایت شده ای که مردم را به حق می خواند)، قائم (قیام برای حق می کند)، منتظر (همه، در انتظار مقدم اویند)، بقیه الله (باقی مانده حجت های خدا و آخرین ذخیره او)، صاحب الزمان و ولیّ عصر (حاکم و فرمانروای یگانه زمان).

با توجه به این که فرمانروایان ستمگر عباسی به دنبال قتل آن بزرگوار بودند، لذا ولادت آن حضرت پنهانی بود. حتی نزدیکان امام عسکری علیه السلام نیز از ولادت او بی اطلاع بودند. حکیمه خاتون (عمه بزرگوار امام یازدهم) که بزرگ بانوان حرم اهل بیت علیهم السلام بود نیز در شب نیمه شعبان و چند ساعت پیش از ولادت، از واقع شدن این امر بزرگ آگاه شد و این، بدان سبب بود که اثر حمل و نشانه بارداری در نرجس خاتون، به قدرت خدا، دیده نمی شد.

در روایات، شمایل و اوصاف حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بیان شده است از

جمله: چهره ای گندمگون، پیشانی بلند، ابروان هلالی، چشمان سیاه و درشت و... او اهل عبادت و شب زنده داری، زهد و پارسایی، صبر و بردباری، عدالت و نیکوکاری و... است.

زندگی آن حضرت شامل سه دوره پرفراز و نشیب است:

دوران اختفا: زندگی پنهانی آن حضرت که از آغاز ولادت تا شهادت پدر را شامل می شود. در این دوران امام حسن عسکری علیه السلام با نوشتن نامه و دادن عقیقه، نزدیکان و خواص را از ولادت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف آگاه کرد.(۱)

در این دوره، برخی افراد، به دیدار امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف موفق شدند. محمد بن عثمان که یکی از بزرگان شیعه است، می گوید: چهل نفر از شیعیان، نزد امام یازدهم گرد آمدیم. آن حضرت، فرزندش را به ما نشان داد و فرمود: «پس از من این، امام شما و جانشین من است. از او فرمان ببرید و بعد از من، در دین خود پراکنده نشوید که هلاک می شوید».(۲)

دوران غیبت: این زمان، از هنگام شهادت امام یازدهم علیه السلام شروع می شود و تا ظهور ادامه دارد. علت غیبت آن حضرت، به روشنی معلوم نیست؛ ولی از حکمت های آن، نجات از قتل و امتحان مردم است.

غیبت آن حضرت دو مرحله دارد:

الف. غیبت کوتاه مدت (صغرا) که از سال ۲۶۰ (هنگام شهادت

۱- کمال الدین، ج۲، ب ۴۲، ح۱۰.
۲- کمال الدین، ج۲، ب۴۳، ح۲.

امام یازدهم علیه السلام) تا سال ۳۲۹ یعنی حدود هفتاد سال طول کشید.

مهم ترین ویژگی این دوره، آن است که مردم، از طریق نایبان خاص، یعنی عثمان بن سعید عمری، محمد بن عثمان بن سعید عمری، حسین بن روح و علی بن محمد سمری، با امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در ارتباط بودند و به وسیله آنان، سؤالات خود را می پرسیدند و پیام ها و پاسخ های حضرت را دریافت می کردند. در این دوره نیز برخی از ارادتمندان، موفق به دیدار حضرت شدند.

ب. غیبت بلند مدت (کبرا): در آخرین روز های عمر نایب چهارم، امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در نامه ای خطاب به او، خبر رحلت او را تا شش روز دیگر اعلام می کند. امام، از او می خواهد که دیگر فردی را به عنوان نایب خاص معرفی نکند. بدین گونه دوران غیبت کبرا شروع شد. امام، در این دوره، عالمان و فقیهان را به عنوان نایبان عام به مردم معرفی کرد و از آنان خواست که در امور خود به عالمان رجوع کنند.(۱)

البته باید توجه داشت هر چند امام در پرده غیبت قرار دارد؛ مردم همچنان از شمع وجود او بهره می برند. در روایت مشهور از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم .(۲) و خود حضرت مهدی(۳) علیه السلام «امام غایب» به خورشید پشت ابر تشبیه شده است که مردم از آن بهره می برند.

در این دوران پرفراز و نشیب، مردم باید در انتظار مقدم او باشند و به وظیفه یک منتظر واقعی عمل کنند و برای ظهور، زمینه سازی

ص:۵۲

۱- کمال الدین، ج۲، ب۴۵، ح۴۵.
۲- کمال الدین، ج۲، باب۲۳، ح۳.
۳- کمال الدین، ج۲، ب۴۵، ح۴.

بکننـد. در ایـن دوران برخی نیز موفق به دیـدار آن عزیز شدنـد که نمـونه آن، تشـرف حـاج علی بغـدادی است که در کتـاب مفاتیح الجنان ذکر شده است.

دوران ظهور: این دوره، از ظهور حضـرت تا رحلت ایشان را شامل می شود. پس از آن که شـرایط ظهور فراهم گشت و علایم ظهور؛ ماننـد خروج سـفیانی و نـدای آسـمانی پدیـدار شـد، آن یگانه دوران، در مکه ظاهر می شود و همراه یاران، در مسـجد الحرام، ظهور خود را اعلام می دارد. پس از سیطره بر مکه و اصلاح امور، به طرف مدینه و سایر نقاط به حرکت در می آید و بـا پاکسازی جهان از ظلم و شـرک، عـدل و دین را بر این زمین خسـته از سـیاهی می گسترانـد. در این دوران است که زمین، خرم و آباد می گردد و برکاتش را به مردم ارزانی می دارد.

۱۱. ویژگی های حضرت مهدی چیست؟

از امام حسین علیه السلام نقل شده است:

تعرفون المهـدی بالسـکینه و الوقار و بمعرفه الحلال و الحرام و بحاجه الناس الیه و لا یحتاج الی احد(۱)؛ مهدی را با آرامش و وقار و شناخت حلال و حرام و نیاز همگان به او و بی نیازی او از دیگران خواهید شناخت.

۱- بحارالأنوار، ج۲۵، ص۱۵۶.

از امام صادق علیه السلام نقل شده است:

فوالله ما لباسه الا الغلیظ و لاطعامه الا الجشب(۱)؛ به خدا سوگند! لباس او جز پارچه ای زبر و خشن و غذای او، جز غذای ساده نیست.

از امام رضا علیه السلام نقل شده است:

یکون اعلم النـاس و احکم النـاس و اتقی الناس و اسخی الناس و اعبـد الناس(۲)؛ او عـالم تریـن مردم و حکیم ترین مردم و با تقواترین مردم، و سخی ترین مردم و عابدترین مردم است.

صاحب کتاب بشاره المصطفی از لیث بن طاوس نقل می کند که:

المهـدی سـمح بالمـال رحیم بالمساکین، شدیـد علی العمال(۳)؛ مهـدی، بخشـنده ای اسـت که مـال را به وفـور می بخشـد، بر کارگزاران و مسؤولین دولت خویش بسیار سختگیر و بر بینوایان بسیار رؤوف و مهربان است.

ص:۵۴

۱- بحارالأنوار، ج۵۲، ص۳۵۴.
۲- معانی الأخبار، ص۱۰۲.
۳- بشاره المصطفی، ص۲۰۷

۱۲. چگونه حضرت که در یک مکان است، ناظر همه جا می باشد؟

باید دانست که حاضـر و ناظر دانسـتن امام به این معنا نیست که امام با چشم سر، افراد را نگاه می کند؛ همان گونه که شاهد و نـاظر بودن خـدا نیز شـهود و دیـدن مادی نیست. بلکه امام دارای حقیقت وجودی بسـیار بلنـدی است که مربوط به گستره این عالم مادی نیست. در بسـیاری از اخبار، برای پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم و امامان علیهم السـلام غیر از آنچه که ما آن را نفس و روح می نامیم، مقامی والاتر اثبات شـده و آن مقام نورانیت است. در روایتی نقل شـده است «نخستین چیزی که خدای متعال آفرید، نور پیامبر اکرم و امامان بود»(۱). در روایت دیگر آمده است: «خداوند در آغاز، نور محمد صلی الله علیه و آله و سلـم و علی علیـه السـلام را خلـق کرد»(۲) و در روایـتی دیگر بیـان شـده اسـت: «خداونـد، از نـور عظمـت خـویش، آنـان را آفرید»(۳).

آفرینش از نور خـدا، چنـدان برای مـا روشن نیست، ولی می توان گفت غیر مـادی و مقامی بس بلنـد است. این مقام نورانیت، چون محیط و دربردارنـده زمان ها و مکان ها است، بر همه چیز احاطه وجودی دارد و نمونه و مَثَلی است برای علم الهی؛ یعنی همان گونه که

۱- بحارالأنوار، ج۲۵، ص۲۲.

۲- بحارالأنوار، ج۵۴، ص ۱۷۰.

۳- بحارالأنوار، ج۱۵، ص۲۴.

خدای متعال بر همه ما سوای خویش، احاطه حضوری دارد و این، به زمان و مکان ربطی ندارد، آن ها نیز که مظهر تام اسمای الهی اند و علمشان هم مظهر علم الهی است، به موجودات احاطه حضوری دارند.

بر این اساس، استقرار حضرت در مکانی از مکان های این کره خاکی، با شاهد و ناظر بودن او منافاتی ندارد. استقرار برای بدن مادی است و شاهد و ناظر بودن، مربوط به مقام نورانیت و روح مطهر آنان که وسعت وجودی دارد می باشد.(۱)

۱۳. لطفاً در مورد آیات و روایاتی که در مورد عرضه کردن اعمال ما به ائمه صحبت می کنند کمی توضیح دهید؟

خدای سبحان در قرآن مجید می فرماید:

{و قل اعملوا فسیری الله عملکم و رسوله و المؤمنون}(۲)؛ بگو: عمل کنید، خداوند و فرستاده او و مؤمنان، اعمال شما را می بینند....

از طرفی، نبی مکرّم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم شاهد و گواه امت است: «یا أیها النبی إنا ارسلناك شاهداً»؛(۳) و «فکیف إذا جئنا من کل أمهٔ بشهید و جئنا بک علی

۱- معارف قرآن، بحث انسان شناسی، ص ۴۱۱ و ۴۱۲.

۲- توبه (۹): ۱۰۵ .

۳- احزاب (۳/۳):۴۵؛ «ای پیامبر ما تو را گواه فرستادیم».

هؤلاء شهیداً».(۱)

مرحوم علامه طباطبایی در تفسیر المیزان می گوید:

هر عملی که انسان انجام می دهد، از خیر یا شر، خدا و رسولش و مؤمنان، حقیقت عمل خیر یا عمل شر را مشاهده می کند.(۲)

ابوبصیر از امام صادق علیه السلام نقل می کند:

در هر بامداد، کردار بندگان نیکوکار و فاسق بر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود؛ پس بر حذر باشید از کردار ناشایست. همین است معنای قول خدای تعالی «قل اعملوا فسیری الله عملکم و رسوله ...».(۳)

همین طور در تفسیر آیه شریف ۵ سوره بقره که از نزول ملائکه و روح صحبت می کند، مفسرین با استدلالات عقلی و نقلی بیان می کنند که کسی جز وجود مقدس حضرت ولی عصر و حجت خدا نمی تواند محل نزول ملائکه باشد که امور بندگان به او عرضه می شود.

از امام رضا علیه السلام هم روایت شده است:

«و الله انّ اعمالکم لتعرض علیّ فی کلّ یوم و لیله»؛ به خدا سوگند اعمال شما در هر روز و شب بر من عرضه

۱- نساء (۴):۴۱؛ «حالِ آنان چگونه است آن روز که برای هر امت، گواهی بر اعمالشان می طلبیم و تو را گواه بر اعمال آنان قرار خواهیم داد»

۲- المیزان، ج۹، ص۳۹۸ .

۳- کافی، ج۱، ص۲۱۹.

می شود.(۱)

بنابراین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امامان علیهم السلام از حقیقت اعمال بندگان با خبر هستند و اعمال آنان را مشاهده می کنند.

۱۴. آیا موقع گناه، امامان علیهم السلام ناظر اعمال ما هستند و آیا اعمال ما به امام عصر علیه السلام عرضه می شود؟ اگر این چنین باشد، لقب «ستار العیوب» بودن خدا برای چیست؟

معنای ستار بودن خدا، آن است که اعمال انسان ها را از دیگر انسان ها می پوشاند تا آبروی آنان حفظ گردد. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امامان علیهم السلام مظهر اسما و صفات الهی هستند. همان گونه که خداوند، ناظر بر اعمال مردم است، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امامان علیهم السلام نیز چشم خدا میان خلق هستند و اعمال آنان را می بینند.(۲)

ضمن آن که نظارت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امام علیه السلام بر اعمال مردم، همانند نظارت خداوند، آثار سازنده فراوانی دارد؛ یعنی همان گونه که

۱- کافی، ج۱، ص۲۲۰؛ همان طور که می دانید در شؤول امامت فرقی بین امام رضا علیه السلام و امام زمان علیه السلام و سایر ائمه علیهم السلام نیست.

۲- آن روایتی که فرموده است خدا، اعمال را حتی از چشم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مخفی می کند، به مواردی خاص اشاره دارد، تا رحمت بیکران الهی را به تصویر کشد.

ستّاریت پروردگـار، برای تربیـت و رشـد مردم است، عرضه اعمـال مردم بر پیـامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم و امامـان علیهم السـلام نیز در همین جهت است؛ زیرا آنان، هادیان امت از طرف خداینـد و فیض الهی از طریق آن بزرگواران بر بندگان نازل می شود؛ بنابراین، هیچ تنافی و تناقضی مشاهده نمی شود.

آیت الله جوادی آملی می فرماید:

خداوند متعال که ستّار العیوب است، می داند کجا ستّاری بکند و کجا ستّاری نکند. اگر کسی ستّار عیوب دیگران باشد و در عین حـال مخفیـانه مرتکب گنـاهی شود، ذات اقـدس اله اجـازه نخواهـد داد اسـرارش نزد دیگران افشـا شود. حـتی در قیـامت خداونـد اجـازه نمی دهـد کسانی که کنار یک دیگرنـد از اعمال هم باخبر شونـد؛ بنابر این، عملکرد خود شـخص بسـیار مهم است. اگر کسـی پرده دیگران را نَدَرد و آشـکارا به گناه دست نیازد، خداوند پرده اش را نمی درد. بر این اساس، کسـی که با قلم و بیان و انـدیشه های ناصواب خود، آبروی دین خدا و مردم را می برد، به جایی می رسد که شایسـته نیست خداوند متعال آبروی او را حفظ کنـد. در این موقعیت، خدای سـبحان اجازه می دهد صاحبدلان ببینند او چه کرده است و حتی احتمال دارد در قیامت، مقابل دیگران رسوا شود.(۱)

۱- پرسش ها و پاسخ ها، ج۲، ص ۵۶.

۱۵. این که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بر طبق روایاتی، دارای زن و فرزند هست، از نظر سند معتبر است یا نه؟

دلیل معتبری نداریم که موضوع ازدواج حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و وجود فرزند برای آن حضرت را به طور قطع، اثبات یا نفی کند. البته، بعضی برای اثبات ازدواج حضرت دلیل آورده اند که ازدواج، سنّت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم است و امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، حتماً به سنّت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عمل می کند؛ ولی باید گفت، آن حضرت، در شرایط غیبت به سر می برد که یک زندگی استثنایی است؛ بنابراین، امکان دارد ازدواج را تا عادی شدن زندگی خود، به تاخیر بیندازند.

در عین حال، اگر حضرت، در همه عمر شریف خود یک بار هم ازدواج کرده باشد و در زمانی محدود، همسری داشته باشد، به سنّت نبوی عمل کرده است. و لزومی ندارد همیشه، همسر و فرزندانی داشته باشد.

روایات و ادعیه ای که برخی به آن ها استناد می کنند و برای حضرت فرزندانی را می شمارند، در مواردی، به دو صورت است؛ در یک روایت، کلمه «ولد» (فرزند) ذکر شده و در روایتی دیگر، کلمه «ولیّ» (ملازم). به علاوه، معمول آن ها، قابل حمل و تطبیق به زمان ظهور است. برخی، استنادشان به جزیره خضرا و مانند آن است که اصل چنین قضایایی، بسیار محلِّ نظر و تأمّل است (که در محل خود به آن اشاره شده است).

ص:۶۰

در مقابل، برخی دیگر، ازدواج و همسر و فرزند داشتن را منافی با امر غیبت و از لحاظ اجتماعی، قابل سوء استفاده دانسته اند. همچنین در روایتی نقل شده: به امام رضا علیه السلام عرض کردند: «برای ما روایت شده که امام از دنیا نمی رود، تا آن که نسل خود را ببیند». حضرت فرمود: آیا درباره این حدیث گفته نشده است که: «به جز قائم».(۱)

بنابراین، در باره ازدواج و همسر و فرزند داشتن حضرت یا نفی آن، به صورت قاطع، نمی توان سخن گفت. علاوه بر این که این مسأله، یکی از مباحث فرعی در میان مباحث مهدویّت است که اطلاع نداشتن از آن، ضرری ندارد و پی گیری آن نیز ثمری ندارد.

۱۶. محل زندگی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در دوره غیبت کجا است؟ آیا داستان جزیره خضرا واقعیت دارد؟

آنچه درباره محل زندگی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف گفته می شود، براساس حدس و گمان است؛ زیرا غیبت امام، خود دلیل روشنی بر آن است که مکان شناخته شده ای برای آن حضرت، وجود ندارد.

داستان جزیره خضرا که در بحار الأنوار آمده است، اعتباری ندارد و عالمان و کارشناسان دینی، آن را رد کرده اند و

۱- اثبات الوصیه، ج۳، مؤسسه انصاریان، ص۲۰۸.

دلائـل سـستی و بی اعتبـاری آن را بیـان کرده انـد.(۱) در این داسـتان، ادعـا شـده است که امـام مهـدی عجـل الله تعالی فرجه الشریف و فرزندانش، در جزیره ای سبز و خرّم زندگی می کنند. این مطلب، با آنچه درباره امامان معصوم علیهم السلام شنیده ایم، از همراهی و همسانی با شیعیان که در سختی ها و رنـج ها زندگی می کنند، سازگاری ندارد. نیز این داسـتان مشـتمل بر مطـالبی متنـاقض و متضـاد است و در آن سـخن از تحریف قرآن به میـان آمـده است. به علاوه، راوی این داسـتان نیز ناشـناس است. مرحوم مجلسی، خود می گوید داستان جزیره خضرا را در کتب معتبر نیافتم.(۲)

مقابل داستان فوق، روایاتی داریم که می گوید آن حضرت، میان مردم زندگی می کند و در راه های آن ها قدم می گذارد و بر فرش های آنان، پا می نهد. این ها، حاکی از حضور مداوم و مستمر حضرت در میان شیعیان است.

حضـرت علی علیه السلام می فرماید: سوگند به خدای علی! حجت خدا، میان مردم هست و در راه ها گام بر می دارد؛ به خانه های آن ها سـر می زند و در شرق و غرب زمین، رفت و آمد می کند. گفتار مردم را می شنود و بر ایشان سلام می کند و می بیند و دیده نمی شود، تا وقت معین و وعده الهی.(۳)

۱- دادگستر جهان، ابراهیم امینی و جزیره خضرا، افسانه یا واقعیت، ترجمه و تحقیق: ابوالفضل طریقه دار.
۲- بحارالانوار، ج ۵۲، ص۱۵۹.
۳- الغیبه، نعمانی، باب۱۰، حدیث۳، ص۱۴۴.

۱۷. چطور ممکن است امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دارای عمری چنین طولانی باشد؟

این امر از چند جهت قابل بررسی است:

ـ دیدگاه علوم تجربی: عمر طولانی از نظر عقل و دانش بشری، امری غیر ممکن نیست و دانشمندان، با مطالعه اجزای بدن، به این حقیقت رسیده اند که ممکن است انسان، سال های بسیار طولانی زنده بماند و حتی گرفتار پیری و فرسودگی هم نشود.

برنارد شاو می گوید:

از اصول علمی مورد پذیرش همه دانشمندان بیولوژیست، این است که برای عمر بشر، نمی توان حدی تعیین کرد و حتی دیرزیستی نیز مسأله مرزناپذیری است.(۱)

پروفسور اتینگر می نویسد:

به نظر من با پیشرفت تکنیک ها و کاری که ما شروع کرده ایم، بشر قرن بیست و یکم خواهد توانست هزاران سال عمر کند.(۲)

ـ بیان کتب و ادیان آسمانی: عمر طولانی در گذشته تاریخ

۱- راز طول عمر امام زمان علیه السلام، ص ۱۳.

۲- مجله دانشمند، سال ۶، ش ۶، ص ۱۴۷.

انسان ها بارها تجربه شده است و در کتاب های آسمانی و تاریخی، انسان های زیادی با نام و نشان و شرح حال یاد شده اند که مدت عمر آن ها بسیار درازتر از عمر بشر امروز بوده است؛ برای نمونه چند مورد را بیان می کنیم:

۱. در قرآن، آیه ای هست که نه تنها از عمر طولانی، بلکه از امکان عمر جاویدان خبر می دهد و آن آیه درباره حضرت یونس علیه السلام است که می فرماید:

اگر او [یونس علیه السلام] در شکم ماهی تسبیح نمی گفت، تا روز رستاخیز در شکم ماهی می ماند.(۱)

با توجه به این آیه شریف، عمر بسیار طولانی (از عصر یونس علیه السلام تا روز رستاخیز) که در اصطلاح زیست شناسان، عمر جاویدان نامیده می شود، برای انسان و ماهی از نظر قرآن کریم امکان پذیر است.

۲. قرآن کریم درباره حضرت نوح علیه السلام می فرماید:

به راستی ما نوح را به سوی قومش فرستادیم پس ۹۵۰ سال میان آن ها درنگ کرد.(۲)

آنچه در این آیه شریف آمده است، مدت پیامبری آن حضرت است و براساس برخی روایات، عمر آن بزرگوار ۲۴۵۰ سال طول کشیده است.(۳)

۳. قرآن درباره حضرت عیسی علیه السلام می فرماید:

۱- صافات (۳۷): ۱۴۴.

۲- عنکبوت (۲۹): ۱۴.

۳- کمال الدین، ج ۲، باب ۴۶، ح۳.

... و هرگز او را نکشتند و به دار نیاویختند؛ بلکه امر به آن ها مشتبه شد... به یقین او را نکشتند؛ بلکه خداوند او را به سوی خود بالا برد که خداوند، توانا و فرزانه است.(۱)

همه مسلمانان به استناد قرآن و احادیث فراوان معتقدند عیسی علیه السلام زنده و در آسمان ها است و هنگام ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف فرود آمده، او را یاری خواهد کرد.

علاوه بر قرآن، در تورات و انجیل نیز سخن از دراز عمران مطرح گردیده است. در تورات آمده است:

... تمامِ ایام «آدم» که زیست، ۹۳۰ سال بود که مُرد... جمله ایام «انوش» ۹۰۵ سال بود که مُرد... و تمام ایّام «قینان» ۹۱۰ سال بود که مُرد... پس جمله ایّام «متوشالح» ۹۶۹ سال بود که مُرد....(۲)

در انجیل نیز عباراتی موجود است که نشانگر آن است که عیسی علیه السلام پس از به دار کشیده شدن، زنده گردیده و به آسمان رفته است و در روزگاری فرود خواهد آمد(۳). مسلّم است که عمر آن بزرگوار از دو هزار سال بیشتر است.

ـ قدرت الهی: گذشته از این که طول عمر، از نظر علمی و عقلی

ص:۶۵

۱- نساء (۴):۱۵۷و۱۵۸.

۲- زنده روزگاران، ص ۱۳۲ به نقل از تورات - ترجمه فاضل خانی - سِفْر پیدایش، باب پنجم، آیات ۵ – ۳۲.

۳- زنده روزگاران، ص ۱۳۴ به نقل از عهد جدید، کتاب اعمال رسولان، باب اول، آیات ۱- ۱۲.

پـذیرفتنی است و در گذشـته تاریخ، موارد بسـیار دارد، در مقیاس قدرت بی نهایت خداوند نیز قابل اثبات است. به اعتقاد همه پیروان ادیان آسـمانی، تمام ذرات عالم در اختیار خداوند است و تأثیر همه سـبب ها و علّت ها به اراده او بسـتگی دارد. اگر او نخواهـد، سـبب ها از تأثیر باز می مانـد و نیز بدون سـبب و علّت طبیعی، ایجاد می کند و می آفریند. او خدایی است که از دل کوه، شـتری بیرون می آورد و آتش سوزنـده را بر ابراهیم علیه السـلام سـرد و سـلامت می سـازد(۱) و دریـا را برای موسـی و پیروانش خشـک می کنـد و آن هـا را از میان دو دیوار آبی عبور می دهـد.(۲) آیـا از این که به عصـاره انبیـا و اولیا و آخرین ذخیره الهی و نهایت آمال و آرزوی همه نیکان و تحقق بخش وعده بزرگ قرآن را عمری طولانی بدهد، ناتوان خواهد بود؟!

۱۸. آیا عمر طولانی از نظر عقل امکان پذیر است؟

همه امور، از دیدگاه عقل به دو دسته کلی تقسیم می شوند:

الف. امور عادی: اموری که طبق روند طبیعی شناخته شده تحقق می یابند.

ب. امور محال: اموری که امکان پیدایش آن ها نیست؛ زیرا شرایط

۱- انبیا (۲۱): ۶۹.

۲- شعرا (۲۶): ۶۳.

تحقق پدیده در آن ها موجود نمی باشد. باید توجه داشت که امور محال نیز به دو دسته تقسیم می شوند:

۱. محال عقلی: امری که از نظر عقل، به هیچ عنوان موجود نمی شود؛ زیرا به تناقض می انجامد.

۲. محال عادی: امری که تحقق آن، در حالت عادی محال است؛ ولی عقل پیدایش آن را نفی نمی کند؛ مانند معجزاتی که از انبیای گرامی صادر می شد. این گونه امور، چون دارای شرایط و زمینه های شناخته شده نیستند به صورت عادی محال است موجود شوند؛ ولی با وجود علل و شرایط خاص، عقل پیدایش آن ها را ممکن می داند (البته این دیدگاه، تبیین دیگری از قدرت خدا است). (۱)

بنابراین جریان طول عمر امام دوازدهم علیه السلام، نیز از جمله امور محال عادی و به عبارت دیگر خرق عادت است و علم نمی تواند خرق عادت را نفی کند در این زمینه مرحوم علامه طباطبایی قدس سرّه می فرماید:

کسی که به اخباری که در خصوص امام غایب از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و سایر ائمه اهل بیت علیهم السلام وارد شده مراجعه نماید، خواهد دید نوع زندگی امام غایب را به طریق خرق عادت معرفی می کنند. البته خرق عادت غیر از محال است و از راه علم هرگز نمی توان خرق عادت را نفی کرد؛ زیرا هرگز نمی توان اثبات کرد که اسباب و عواملی که در جهان کار می کنند تنها همانها هستند که ما آنها را

۱- ر.ک: نگین آفرینش، ص۹۴-۹۸، جمعی از نویسندگان، مرکز تخصصی مهدویّت.

دیـده ایم و می شناسـیم و دیگر اسـبابی که مـا از آنهـا خبر نـداریم، یـا آثار و اعمال آنها را ندیـده ایم، یا نفهمیـده ایم، وجود نـدارد. از ایـن روی ممکن است در فردی یـا افرادی از بشـر اسـباب و عـواملی به وجـود آیـد که عمری بسـیار طولا ـنی هزار یا چنـدین هزار سـاله برای ایشان تأمین نمایـد و از اینجاست که جهان پزشـکی تا کنون از پیـدا کردن راهی برای عمرهای بسـیار طولانی، نومید و مأیوس نشده است.(۱)

ص:۶۸

۱- شیعه در اسلام ؛ علامه طباطبایی، بخش سوم، ص۲۳۵.

فصل سوم: امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قرآن

اشاره

ص:۶۹

۱۹. قرآن کریم برای معرفی افراد از چه روشهایی استفاده کرده است؟

قرآن کریم، در جایگـاه قـانون اساسـی اسـلام، در موارد متعـدد، کلیات مسائل اسـلامی را مطرح کرده است و بیان بسـیاری از حقایق را به پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم و جانشـینان او واگذار کرده است و صـریحاً، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را مبیّن و مفسّر قرآن معرفی کرده است:

{ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ}؛ قرآن را بر تو نازل کردیم، تا آنچه را بر مردم نازل شده است، برای آنان بیان کنی.(۱)

نکته لطیف این که خداوند از کلمه «تبیین» اسـتفاده کرده است که به معنای توضـیح و تفسیر است، نه از الفاظی مانند قرائت و تلاوت که به معنای خواندن است.

ص:۷۱

۱- نحل (۱۶): ۴۴.

خداوند، در قرآن کریم برای معرفی افراد از روش های مختلفی استفاده کرده است؛ برای نمونه:

الف. معرفی به نام: {مَّا كانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكمْ وَلَكن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكانَ اللَّهُ بِكلِّ شَيْءٍ عَلِيماً}(1)؛ «محمد صلی الله علیه و آله و سلم پدر هیچ یک از مردان شما نبوده و نیست؛ ولی رسول خدا و ختم کننده آخرین پیامبران است؛ و خداوند به همه چیز آگاه است».

ب. معرفی با عدد: { وَلَقَدْ أَخَذَ اللّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ وَبَعَثْنَا مِنهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا}؛(2) «خدا از بنی اسرائیل پیمان گرفت و از آن ها، دوازده نقیب [سرپرست] برانگیختیم».

ج. معرفی با صفت: {الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكتُوباً عِندَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنكرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَآئِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالأَغْلاَلَ الَّتِي كانَتْ عَلَيْهِمْ... }(3)؛ همانا که از فرستاده (خدا) پیامبر امّی پیروی کنید؛ پیامبری که صفاتش را در تورات و انجیلی که نزدشان است می یابند: آن ها را به معروف دستور می دهد و از منکر باز می دارد؛ اشیاء پاکیزه را برای آن ها حلال می شمرد و ناپاکی ها را تحریم می کند؛ و بارهای سنگین و زنجیرهایی را که بر آن ها بود، (از دوش و گردنشان) برمی دارد...».

1- احزاب (33):40.

2- مائده (5):12.

3- اعراف (7): 157.

۲۰. با توجه به اینکه نام پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در تورات ذکر شده است، چرا نام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به صورت صریح در قرآن نیامده است؟

غیر از وجود مقدس امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف موارد فراوان دیگری هست که در قرآن به صراحت از آن ها سخن به میان نیامده است.

این که نام پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم با صراحت در تورات آمده است، دلیل بر این نیست که باید نام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هم در قرآن با صراحت بیاید؛ چون، ممکن است همان گونه که آن جا مصلحت در ذکرِ صریح نام پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود، این جا مصلحت در عدم تصریح به نام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باشد، اگر چه با تصریح نام نیز مشکل حق ستیزان حل نمی شود؛ چنان که بشارت پیامبر در تورات و انجیل آمد؛ ولی بسیاری از اهل کتاب ایمان نیاوردند. مخالفت بنی اسراییل با پیامبر زمان خود درباره فرماندهی طالوت(۱) دلیل دیگری است بر این که ذکر «نام» همه جا و همیشه اختلاف را از بین نمی برد. بنی اسراییل در مخالفتی آشکار با پیامبرشان _ با این که نام فرمانده به صراحت گفته شده بود _ گفتند:

{ أَنَّى يَكونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِّنَ الْمَالِ} (۲)؛ چگونه او فرمانروای ما باشد، با این که ما برای فرمانروایی از او سزاوارتریم و به او مال

۱- بقره (۲): ۲۴۶-۲۵۲.

۲- بقره (۲): ۲۴۷.

گسترده ای هم داده نشده است».

برخی از بزرگان گفته انـد اگر نام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف یا سایر امامان، با صـراحت در قرآن ذکر می شد، انگیزه مخالفان برای تحریف قرآن، فراوان می شد و این سند جاوید الهی، در خطر تحریف قرار می گرفت.

به علاوه این گونه نیست که تنها راه بیان حقایق، تصـریح به اسم و رسم آن ها باشد؛ بلکه در بسـیاری از موارد، با بیان ویژگی های یک حقیقت، البته به صورتی آشکار و روشن، می توان حقیقتی را به دیگران معرفی کرد. قرآن کریم، در مسأله امامت و ولاـیت و نیز مهـدویّت و حکومت عـدل جهـانی، از این شـیوه بهره گرفته است. در آیـات متعـدد، ولاـیت پس از پیـامبر(۱) و حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف (۲) را در قالب بیان ویژگی ها و صفات، بیان کرده است.

بعضی از آن ها عبارت است از:

«به تحقیق در زبور، از پس تورات نوشتیم که مسلماً، زمین را بنـدگان صالـح من، به ارث خواهند برد. به یقین، در این سـخن، پیام رسایی است برای قومی که بندگان خدایند».(۳)

«خداوند، کسانی از شما را که ایمان آوردند و عمل صالح انجام دادند، وعده فرمود که آنان را قطعاً در زمین

۱- مائده (۵): ۵۵.

۲- نور (۲۴): ۵۵.

۳- «وَلَقَـدْ کتَبْنَا فِی الزَّبُورِ مِن بَعْـدِ الـذِّکرِ أَنَّ الْأَرْضَ یَرِثُهَا عِبَادِیَ الصَّالِحُونَ إِنَّ فِی هَـذَا لَبَلَاغاً لِّقَوْمٍ عَابِدِینَ»؛ انبیا (۲۱): ۱۰۵و ۱۰۶.

به خلافت خواهد گمارد؛ همان گونه که کسانی را که پیش از آنان بودند به خلافت گمارد و قطعاً برایشان دینشان را مستقر خواهد کرد؛ دینی که آن را برای شان پذیرفت و آنان را از پس خوفشان به حالت امنیت، دگرگون می کند؛ آن چنان که مرا عبادت می کنند و چیزی را با من شریک نگردانند و هر کس بعد از آن کفر ورزد، قطعاً آنان فاسقند».(۱)

۲۱. آیا واسطه فیض بودن امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، در نعمت ها و در عالم وجود غیر از روایات، ریشه قرآنی هم دارد؟

در این باره به مباحثی می توان اشاره کرد:

شفاعت

یکی از معارفی که قرآن در آیات فراوان به آن اشاره می فرماید، شفاعت است. معنای شفیع، واسطه است. خداوند، میان خود و موجودات دیگر، شفیعان یا به اصطلاح واسطه هایی را قرار داده است.

ص:۷۵

۱- «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِینَ آمَنُوا مِنکمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَیَسْتَخْلِفَنَّهُم فِی الْأَرْضِ کمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِینَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَیُمَکنَنَّ لَهُمْ دِینَهُمُ الَّذِی ارْتَضَی لَهُمْ وَلَیُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً یَعْبُدُونَنِی لَا یُشْرِکونَ بِی شَیْئاً وَمَن کفَرَ بَعْدَ ذَلِک فَأُوْلَئِک هُمُ الْفَاسِقُونَ»؛ نور (۲۴): ۵۵.

علامه طباطبایی رحمه الله، در بیان معنای شفاعت می فرماید:

شفاعت، دو قسم است: تکوینی و تشریعی. شفاعت تکوینی، از تمام اسباب وجودی سر می زند و همه اسباب، نزد خداوند، شفیع هستند؛ چون، میان خدا و مسبب خود واسطه اند، اما شفاعت تشریعی که در دایره تکلیف و مجازات واقع است، خود، دو نوع است: شفاعت در دنیا و شفاعت در قیامت که باعث آمرزش گناهان و قرب به خدا می شود.(۱)

با توجه به این مطلب، آیاتی که در آن ها به شفاعت و سببیت اشاره شده است، واسطه فیض بودن را می رساند. البته این واسطه فیض بودن، شامل همه موجودات است که مصداق کامل آن، امامان علیهم السلام هستند؛ زیرا آنان، از نظر قدرت وجودی و قرب به خداوند، از همه موجودات بالاتر هستند؛ خداوند می فرماید:

«سپس بر تخت (قدرت) قرار گرفت، و به تدبیر کار (جهان) پرداخت؛ هیچ شفاعت کننده ای، جز با اذن او نیست».(۲)

همچنین:

«آنچه در آسمان ها و آنچه در زمین است، از آن اوست: کیست که در نزد او، جز به فرمان او شفاعت کند؟

۱- ترجمه المیزان، ج ۱، ص ۲۶۰.
۲- «ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الأَمْرَ مَا مِن شَفِيعٍ إِلاَّ مِن بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكُمُ اللّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلاَ تَذَكَّرُونَ»؛ یونس (۱۰): ۳.

(بنابراین، شفاعتِ شفاعت کنندگان برای آن ها که شایسته شفاعتند از مالکیت او نمی کاهد)».(۱)

مرحوم علامه طباطبایی تصریح می فرماید که منظور از این دو آیه، شفاعت تکوینی است(۲) در ذیل آیه دوم در تفسیر عیاشی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که منظور از این شفیعان، ما هستیم، پس هر خیر و خوبی که به ما می رسد، با شفاعت و وساطت و سببیّت امامان است. وقتی دعا می کنیم، امامان، مریض ما را شفا می دهند؛ یعنی در حقیقت، آنان در عالَم تکوین تصرف می کنند و این بهبودی را از خداوند متعال می گیرند و این هم نوعی وساطت در فیض است. فرشتگان که در آیات فراونی، واسطه بین خداوند و موجودات دیگر معرفی شده اند، سجده بر انسان کامل می کنند و این خود، نشانه مقام بلند انسان کامل است. طبیعی است هر موجود قوی تر و نزدیک تر به خداوند، سبب و واسطه میان خدا و موجودات پایین تر است؛ پس انسان کامل، واسطه میان فرشتگان و خداوند است و این واسطه بودن، همان واسطه بودن در وجود و فیض هستی است.

نورانیت

خداوند، می فرماید:

{اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ}؛ خداوند، نور آسمان ها و زمین است».(۳)

ص:۷۷

۱- «لَّهُ مَا فِی السَّمَاوَاتِ وَمَا فِی الأَرْضِ مَن ذَا الَّذِی یَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ»؛ بقره (۲): ۲۲۵.
۲- ترجمه المیزان، ج ۱، ص ۲۴۲.
۳- نور (۲۴): ۳۵.

در تفسیر این آیه، مرحوم علامه طباطبایی می فرماید:

«ظهور اشیا به نور الهی، عین وجود یافتن آن ها است».(۱)

ادامه آیه می فرماید:

{مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكوةٍ...}؛ «مثل نور خداوند همانند چراغدانی است که...».

این آیه، ثابت می کند، نور خداوند، مَثَلی دارد و در روایت ذیل این آیه، مَثَل به اهل بیت علیهم السلام تطبیق داده شده است.(۲)

نیز خداوند می فرماید:

{وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا}(۳)؛ زمین به نور پروردگارش روشن شد».

در تفسیر این آیه، از امام صادق علیه السلام نقل شده است که «رب الارض»، یعنی امام الارض(۴) و منظور از «ربّها» در آیه، امام هر عصر است.

در زیارت جامعه کبیره نیز چنین آمده است:

«و اشرقت الارض بنورکم؛ زمین، به نور شما اهل بیت، روشن شد».

با توجّه به این موارد، می توان نتیجه گرفت خداوند، خالق و به وجود آورنده همه موجودات است؛ اما این فیضِ وجود، به اذن الله،

۱- ترجمه المیزان، ج ۱۵، ص ۱۶۸.

۲- تفسیر قمی، ج ۲، ص ۱۰۲.

۳- زمر (۳۹): ۶۹.

۴- تفسیر قمی، ج ۲، ص ۲۵۳.

توسط امامان، به ماسوی الله می رسد؛ همان گونه که ربوبیت حضرت حق نیز از طریق امامان علیهم السلام، تحقق می یابد.

ص:۷۹

فصل چهارم: انتظار و منتظران

اشاره

ص:۸۱

۲۲. مقصود از انتظار فرج چیست؟

فرج، یعنی نصرت، پیروزی و گشایش. مقصود از فرج، نصرت و پیروزی حکومت عدل علوی بر حکومت های کفر و شرک و بی داد است؛ بنابراین، انتظار فرج، یعنی انتظار تحقق یافتن این آرمان بزرگ و جهانی.

منتظر حقیقی، کسی است که به حقیقت خواهان تشکیل چنین حکومتی باشد.

این خواسته، آن گاه جدی و راست است که شخص منتظر، عامل به عدل و گریزان از ستم و تباهی باشد و گرنه انتظار فرج، در حد یک ادعا و شعار بی محتوا باقی خواهد بود؛ از این رو، در روایات آمده است که انتظار فرج، خود، فرج است؛ زیرا کسی که حقیقتاً منتظر فرج و ظهور حجت خدا و تاسیس حکومت عدل گستر او است، زندگی خود را بر پایه عدل و داد استوار می سازد. او، انسانی

ص:۸۳

است که حضور و غیبت امام، در نحوه رفتار و سیر و سلوکش تفاوتی ایجاد نمی کند و پیش از تشکیل حکومت عدل او، چنین حکومتی را در زندگی خود پایدار ساخته است.

انتظار فرج، یعنی:

ـ معرفت امام معصوم و عادل و پیشوای فضیلت؛

ـ عشق به عدالت و ارزش های انسانی؛

ـ امید به آینده ای روشن و نوید بخش؛

ـ تلاش برای برقراری حکومتی عدل پیشه و عدل گستر؛

ـ داشتن روحیه تعهد و مسؤولیت پذیری.

این نوع انتظار فرج است که بهترین اعمال و بهترین عبادت است و چنین منتظری، مقامی عالی دارد و هرگاه در زمان غیبت از دنیا برود، به منزله کسی است که پس از ظهور حضرت حجت علیه السلام زنده و تحت فرمان او در راه خدا جهاد می کند.(۱)

۲۳. چرا انتظار فرج، افضل اعمال است؟

انتظار فرج، به معنای امید به آینده روشن و تحقّق ارزش ها و خوبی ها است. چنین نگاهی به انسان، شور و نشاط و حرکت می

ص:۸۴

۱- بحارالانوار، ج۵۲، ص۱۲۵.

دهـد؛ به گونه ای که هم برای اصـلاح خود اقدام می کند و هم محیط پیرامون خود را تحت تاثیر قرار می دهد. منتظر، ساکت و سـاکن نمی مانـد، بلکه کارهـا و تلاـش های خود را در جهت زمینه سازی برای تحقّق ظهور انجام می دهـد. چنین فردی در جـامعه، نه تنهـا خود را از انحرافات اعتقادی و عملی به دور نگه می دارد؛ بلکه سـعی در ساختن و اصـلاح کردن جامعه دارد؛ بنـابراین، انتظار، نه تنها یک عمل فردی که یک کار جمعی و تشـکیلاتی است که به طور مـداوم، جامعه و افراد را تحت تاثیر قرار می دهد و می تواند ضامن سلامت فکری و عملی فرد و جامعه باشد.

نیز انتظار، سبب استقامت و پایداری مسلمانان برابر فشارها و سختی ها می شود و از یأس و ناامیدی آنان، جلوگیری می کند و به این شکل، راه را برای غلبه و پیروزی آنان هموار می کند.

بـا این وصف، انتظار، ظرفیّت و توانایی فراوانی برای تحقق جامعه آرمانی و اسـلامی موعود، ایجاد می کنـد که در سایه اعمال فردی و جمعی، کمتر به چشم می خورد؛ به همین سبب، با فضیلت ترین عمل ها شمرده شده است.

ص:۸۵

۲۴. وظایف منتظران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟

وظایفی که بر عهده یک منتظر است عبارت است از:

۱. معرفت و شناخت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛ در روایات ما، تأکید فراوان شده است که انسان باید امام زمان خود را بشناسد؛ چون، پیمودن مسیر درست و صراط مستقیم الهی، جز به معرفت او ممکن نخواهد بود. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

من مات و لم یعرف امام زمانه مات میته جاهلیه؛ هر کس بمیرد؛ در حالی که امام زمان خود را نشناخته باشد، به مرگ جاهلیت مرده است.(۱)

۲. الگو پذیری: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید:

خوشا به حال آنان که قائم خاندان مرا درک کنند؛ در حالی که پیش از دوران قیام، به او و امامان پیش از او اقتدا کرده و از دشمنان ایشان، اعلام بیزاری کرده باشند. آنان، دوستان و همراهان من و گرامی ترین امت، نزد من هستند.(۲)

از مهم ترین رفتارها، پرهیزگاری و حسن خُلق است. امام صادق علیه السلام فرمود:

ص:۸۶

۱- بحارالانوار، ج۲۳، صص۷۶-۹۵.

۲- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۳۰.

هر کس دوست دارد از یاران حضرت قائم علیه السلام باشد، باید منتظر باشد و در حال انتظار، به پرهیز کاری و اخلاق نیکو رفتار کند.(۱)

۳. یاد حضرت: اگر کسی به حقیقت، منتظر محبوب خود باشد، پیوسته در اندیشه او خواهد بود. منتظر واقعی، سعی می کند در همه حال، به یاد آن بزرگوار باشد و اعمال خود را از انحراف و کجی ها حفظ کند. یاد آن حضرت، با خواندن دعاهای آن بزرگوار، توسّل به آن عزیز، صدقه دادن برای سلامتی او، انجام دادن خیرات به نیابت او، دعا کردن برای تعجیل فرج او، ندبه کردن در فراق او و تجدید پیمان در یاری او، تحقق می یابد.

۴. تلاش برای حفظ ایمان در زمان غیبت: ازآن جا که در زمان غیبت، خطرات فراوانی برای ایمان و عمل پیش می آید و فکرها و مذاهب انحرافی در مسیر انسان پیدا می شود و شیاطین دوست نما سعی در گمراهی انسان دارند، انسان منتظر، پیوسته در حفظ ایمان و عمل خود می کوشد. در این زمینه، او پیرو مجتهد جامع الشرایط مورد سفارش و توجه امامان معصوم علیهم السلام است؛ زیرا او کسی است که از نظر علمی و عملی، مورد تأیید آن حضرت قرار گرفته است.

۵. زمینه سازی برای ظهور: منتظر واقعی، با درک صحیح معنای انتظار، می کوشد زمینه ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را تقویت کند؛ بنابراین، هم به اصلاح نَفْس و خودسازی می پردازد و هم با امر به معروف و

۱- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۴۰.

نهی از منکر، سعی در ساختن جامعه دارد؛ پس او فردی متعهد برابر خود و جامعه خویش است.

۲۵. چگونه می توانم با حضرت ارتباط برقرار کنم؟

ارتباط با حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به دو شکل ممکن است: ۱. ارتباط ظاهری و ملاقات کردن حضرت؛ ۲. ارتباط معنوی و از راه چشم دل.

درباره ملاقات با حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باید گفت افتخار دیدار حضرت، شرف بسیار بزرگی است؛ امّا در زمان غیبت حضرت که اصل، بر پنهان بودن حضرت از دیدگان مردم است، دلیلی نداریم که درخواست ملاقات را توجیه کند. ضمن این که توفیق ملاقات با حضرت، تنها به خواستن و تقاضای ما بستگی ندارد؛ بلکه مشروط است به این که امام علیه السلام در آن، مصلحتی ببیند؛ بنابراین، به جا است که آدمی بر ملاقات با حضرت اصرار نورزد و بلکه همّت خود را در راه جلب رضای آن بزرگوار، صرف کند و در این راه، از ارتباط معنوی با امام مدد بگیرد.

قرآن کریم، در آیه ۲۰۰ سوره آل عمران فرموده است:

{ یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُواْ اصْبِرُواْ وَصَابِرُواْ وَرَابِطُواْ وَاتَّقُواْ اللّهَ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ}؛ ای کسانی که ایمان آورده اید! صبر کنید و همدیگر را به صبر وادارید و مرابطه کنید و تقوا

ص:۸۸

و خدا ترسی را پیشه سازید؛ باشد که رستگار شوید.

امام باقر علیه السلام در تفسیر این آیه فرموده است:

صبر کنید بر ادای فرائض [= در انجام تکالیف الهی استقامت ورزید] و برابر دشمنان پایداری کنید و با امامتان که انتظارش را می کشید، مرابطه کنید.(۱)

معلوم است که در پرتو رابطه معنویِ مداوم با امام است که آدمی بر تعهّد و پیمان خود با امام زمانش باقی می ماند و پیوسته در جهت اهداف و آرمان های امام خود حرکت می کند و خود را از انحرافات اعتقادی و عملی مصون می دارد.

۲۶. چه کار کنم تا موفق شوم به آقا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نزدیک شوم؟

برای نزدیک شدن به امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف باید به نکات زیر توجه داشت:

شناخت امام

از روایات فراوان که درباره معرفت و شناخت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت علیهم السلام روایت شده است، دانسته می شود که از ارکان مهم ارتباط معنوی و قلبی با امام، معرفت ساحت مقدس او است. از این رو است که در روایات متعددی آمده است: «من مات و لم یعرف امام

۱- تفسیر قمی، ج۱، ص۱۲۹.

زمـانه مـات میته جـاهلیه؛ هر کس بمیرد، در حـالی که امام زمانش را نشـناخته باشـد، به مرگ جاهلیت مرده است»(۱). طبیعی است هرچه شـناخت انسان از یک حقیقت، گسترده تر و عمیق تر باشـد، امکان ارتباط باطنی با او بیشتر خواهـد شـد؛ آدمی، با معرفت به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف همه جا و همه وقت، حضور او را لمس می کند و خود را کنار او و در محضر او می بیند.

بایـد برای رسیدن به چنین شـناختی از خـدا یـاری خـواست. در دعـای دوران غیبت می خـوانیم: «خـدایا حجت خود را به من بشناسان؛ چرا که اگر حجتت را به من نشناسانی از دینم گمراه خواهم شد».(۲)

پیوسته به یاد آن حضرت بودن

برای نزدیکی به امام عصـر عجل الله تعالی فرجه الشـریف که عصاره همه خوبی ها است، به بهانه های فراوان می توان متوسّـل شد؛ گاهی با زیارت «آل یاسـین» به محضـر مقدسش سلام داد و گاهی با «دعای ندبه» در فراق جان سوزش ناله و فغان سرداد و همه روز با «دعای عهد» با او تجدید پیمان کرد.

تهذیب نفس و کسب فضایل روحی و معنوی

برای ارتباط و انس بیشتر با آن بزرگوار، بایـد در دوری از گناهان و آلودگی ها بکوشـیم و آیینه دل را برای حضور آن وجود مطهّر،

ص:۹۰

۱- کمال الدین، ج۲، ص۴۰۹.
۲- کافی، ج۱، ص۳۳۷.

غبارروبی کنیم و به جای رذیلت ها و بدی ها، بذر فضیلت ها و خصلت های زیبای اخلاقی را در زمین دل بکاریم. هرچه دل انسان و رفتار او، پاک تر باشد، قطعاً بهتر و بیشتر می تواند با پاک ترین موجود عالم، ارتباط برقرار کند؛ چون در این صورت است که سنخیت پدید می آید و سنخیّت بین دو شیء، سبب نزدیکی آن ها خواهد شد. قرآن فرموده است: «لَّا یَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ»(۱). مفسران گفته اند مراد، این است که فقط کسانی به فهم معارف عمیق قرآن راه می یابند که از طهارت روح برخوردار باشند. مصداق کامل اینان، امامان معصوم علیهم السلام هستند که به اسرار قرآن آگاهند و آن را برای دیگران بیان می کنند.

پس باید کوشید با کسب کمالات اخلاقی و تقوا، به ولی عصر علیه السلام شباهت یافت.

طبق آیات قرآن و روایات معصومان علیهم السلام تقوای الهی، عبارت از انجام دادن واجبات و ترک محرمات است.

۲۷. چگونه می توان رضایت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را به دست آورد؟

رضایت آن بزرگوار، فقط در سایه عمل به دین و انجام وظایف و دستورات آن امکان پذیر می باشد. خداوند می فرماید:

۱- واقعه (۵۶): ۷۹؛ «و جز پاکان نمی توانند به آن دست زنند [دست یابند]».

به درستی کسانی که ایمان بیاورند و عمل صالح انجام دهند، [خدای] رحمان، دوستی و محبت برای آنان قرار می دهد.(۱)

طبق این آیه شریف، شرط ایجاد محبت و ارتباط، ایمان به همراه عمل صالح است. میان اعمال صالح، توجه به چند عمل، ارزش بیشتری داشته و مورد سفارش امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می باشد که با انجام آن ها می توان محبت و رضایت حضرت را جلب کرد؛ برای نمونه به برخی از آن ها اشاره می کنیم:

_ توجه به نماز، به ویژه نماز اول وقت: در نامه ای که از امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف صادر شده، آمده است:

هیچ عملی بهتر از نماز، بینی شیطان را به خاک نمی مالد؛ پس نماز بخوان و بینی او را به خاک بمال.(۲)

در کلام دیگری از ایشان چنین نقل شده است:

از رحمت خداوند به دور است کسی که [نماز] مغرب را تا پدیدار شدن ستارگان و نماز صبح را تا ناپدید شدن ستارگان به تأخیر اندازد.(۳)

_ دقت در کسب و مصرف مال حلال: در نامه ای که از امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف صادر شده، آمده است:

آنچه را برای ما فرستادی [از اموال] از آن رو می پذیریم که پاکیزه و طاهر می باشند...؛ اما کسانی که اموال ما را

۱- «إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحاتِ سَیَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدًّا»؛ مریم (۱۹): ۹۶.

۲- بحارالانوار، ج۵۳، ص۱۸۲.

۳- بحارالانوار، ج۵۲، ص۱۵.

با اموال خودشان درمی آمیزند، هر کس چیزی از اموال ما را حلال شمارد و آن را بخورد، همانا آتش خورده است.(۱)

ــ پرهیز از انجام اعمال ناپسند: وجود مقدس امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در حدیثی می فرمایند:

چیزی ما را از شیعیان جدا نکرده، مگر آنچه از اعمال ایشان به ما می رسد که خوشایند ما نیست و از آنان انتظار نداریم.(۲)

ــ زمینه سازی برای ظهور: خواست امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف این است که دوستان در این امر مهم همت گمارند و به تأسی از آن بزرگوار، برای تعجیل در امر ظهور تلاش کنند و در این راه، هم از دعا استفاده کنند(۳) و هم در امور زندگی به عالمان مراجعه کنند.(۴) مراجعه به علما، باعث حفظ دین مردم و وحدت و انسجام میان آنان است. همچنین باید به عهد ها و پیمان های الهی که همان اطاعت از اهل بیت علیهم السلام و عمل در طریق آن است، استوار باشند. آن حضرت

۱- بحارالانوار، ج۵۳، ص ۱۸۱.

۲- بحارالانوار، ج۵۳، ص۱۷۷.

۳- «اکثروا الدعا بتعجیل الفرج فان ذلک فرجکم؛ برای تعجیل فرج زیاد دعا کنید که این فرج شماست»، بحارالانوار، ج۵۳، ص ۱۸۱.

۴- « فاما الحوادث الواقعه فارجعوا فیها الی رواه حدیثنا فانهم حجتی علیکم و انا حجه الله علیهم؛ در حوادث و رویداد ها، به راویان حدیث ما [=علما] مراجعه کنید؛ به درستی که آنان، حجت من بر شمایند و من، حجت خدا بر آنان هستم»، بحارالانوار، ج۵۳، ص ۱۸۱.

فرمود:

اگر شیعیان ما، دل هایشان در وفای بر عهدی که بر آنها است، اجتماع کند لقای ما برای آنان به تاخیر نمی افتد.(۱)

ـ تلاوت قرآن: تلاوت قران و انس با آن از طرف حضرت بسیار سفارش شده است و در قرآن و روایات بر روی آن تأکید شده است.(۲)

ـ زیارات قبور امامان معصوم علیهم السلام و خواندن زیارت جامعه کبیره و عاشورا مورد تاکید امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می باشد.

۲۸. دلیل دعا کردن برای سلامتی امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؛ در حالی که خدای منّان، اراده دارد آن حضرت زنده و سلامت بماند؟

درباره تاثیر دعا، از دو زاویه می توان نگاه کرد:

الف. تاثیر دعا درباره امام؛

ب. تاثیر دعا برای دعا کننده.

از نگاه اوّل، دعا در سلامتی حضرت، مؤثِّر است؛ زیرا آن حضرت به این سبب که انسان است و در همین عالم زندگی می کند، در معرض آفات و بلایا است و دعا می تواند در دور کردن بلاها و مرض ها از وجود عزیزش مؤثّر باشد؛ همان گونه که می تواند در بهبود

۱- بحارالانوار، ج۵۳، ص۱۷۷.

۲- مزمل (۷۳): ۲۰.

بیماری اثر داشته باشد. این، با اراده خدا مبنی بر سلامتی امام، منافاتی ندارد؛ زیرا اراده خدا از طریق اسباب اِعمال می شود و دعا، از مهم ترین وسیله ها و سبب ها برای جریان اراده خدا در زندگی است. همچنین آنچه که اراده الهی بر آن تعلق گرفته حفظ جان حضرت از مرگ است و این منافاتی با بیماری جسمی حضرت ندارد.

از نگاه دوم، آثار دعا کردن فراوان است از جمله:

دعا کردن، راهی است برای این که امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف را یاد کنیم و به این وسیله، با آن عزیز ارتباط روحی و معنوی پیدا کنیم و این ارتباط، ثمرات بسیاری برای رشد و کمال روحی ما دارد.

دعا کردن برای امام، نوعی عرض ارادت و محبّت به او است که قطعاً از سوی آن منبع جود و کرم، بی پاسخ نخواهد ماند و دعا کننده را مورد لطف و عنایت خاص خود قرار خواهد داد.

دعا کردن برای امام، یعنی آن وجود عزیز را بر بسیاری از موجودات و پدیده ها مقدَّم دانستن و وجود و نقش او را مدنظر قرار دادن. این موضوع، سبب زیاد شدن محبت آن عزیز در دل ها و جان ها می گردد؛ زیرا ذکر محبوب، سبب فراوانی محبّت نسبت به او است.

فصل پنجم: یاران و نایبان عام و خاص

اشاره

ص:۹۷

۲۹. نایب امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به چه کسی گفته می شود؟

مراد از نایب امام علیه السلام کسی است که در زمان غیبت آن وجود مقدس، از طرف او سرپرستی جامعه شیعه را بر عهده دارد. نایبان به دو گروه تقسیم می شوند:

۱. نایب خاص: فردی است که به طور مشخص و معین از طرف امام معرفی می شود.

۲. نایب عام: فردی است که به طور مشخص و معین از سوی امام معرفی نشده است؛ بلکه دارای صفات و ویژگی هایی است که یک نایب باید داشته باشد (این ویژگی ها، علاوه بر این که عقل بدان ها اشاره دارد، در روایات نیز به آن ها اشاره شده است).

ص:۹۹

۳۰. نایبان خاص امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چه کسانی بودند؟

اولین نایب خاص، جناب عثمان بن سعید بود. کنیه وی ابوعمر و لقبش عمری بود. او از قبیله اسد و ساکن شهر سامرا بود؛ لذا گاهی عسکری نیز به او گفته می شود. چون شغلش روغن فروشی بود، سمّان نیز خوانده می شد. او نایب امام هادی علیه السلام وامام حسن عسکری علیه السلام هم بود و از سوی امام عسکری علیه السلام در جمع چهل نفر از شیعیان به نیابت خاص امام غایب تعیین شد.(۱)

نایب دوم، محمد، فرزند نایب اول بود. او در همان شهر زندگی می کرد و به همان شغل پدر می پرداخت. او از سوی امام عسکری علیه السلام و پدر خویش به مردم معرفی شد، تا بعد از پدرش جانشین او باشد. علاوه بر این، در توقیعات مختلف امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، ایشان جانشین پدرش اعلام شد.(۲)

نایب سوم، حسین بن روح نوبختی بود. او از خاندان نوبخت و ایرانی بود و در بغداد زندگی می کرد. وی، از وکلای نایب دوم بود و نایب دوم به امر امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بعد از خود حسین بن روح را به مردم معرفی کرد.(۳)

۱- کتاب الغیبه، شیخ طوسی، ص۳۵۷.

۲- کتاب الغیبه، شیخ طوسی، ص۳۶۲.

۳- بحار الانوار، ج۵۱، ص۳۶۲.

نایب چهارم، علی بن محمد سمری بود. او نیز با معرفی نایب سوم، نیابت را عهده دار شد که این معرفی نیز به فرمان امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بود.(۱)

و البته قرائن و نشانه ها و کرامت های فراوانی وجود داشت که شیعیان به وسیله آن ها یقین می کردند این فرد نایب واقعی امام است و راست می گوید.(۲)

۳۱. کدام گروه از افراد جامعه مصداق نایب عام هستند و وظیفه سرپرستی بر دوش آنان گذاشته شده است؟

از دیدگاه عقل تنها فقها و مجتهدان جامع شرایط، می توانند رهبری و سرپرستی جامعه را عهده دار باشند؛ چرا که جامعه اسلامی باید بر اساس دستور های دین اداره شود؛ لذا زمامدار باید مسلمانی باشد که از مبانی و احکام دین، آگاه باشد، تا بتواند طبق مقررات اسلامی، جامعه را راهبری کند. این فرد، کسی جز فقیه و مجتهد توانمند در تدبیر جامعه نیست.

امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می فرماید:

و اما الحوادث الواقعه فارجعوا فیها الی رواه حدیثنا

۱- بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۳۶۲.
۲- برای اطلاعات بیشتر، ر.ک: سازمان وکالت، دکتر جباری.

فـانهم حجـتی علیکـم و انـا حجه الله علیهم؛ در حـوادث و رویـداد هـایی که واقع می شـود، به راویـان احـادیث مـا [= علمـا و کارشناسان دین] رجوع کنید. به درستی که آنان، حجت من بر شما هستند و من، حجت خدا بر آنانم.(۱)

روشن است مراد از «حوادث واقعه»، پیشامـدها و رخداد هایی است که بر جامعه وارد می شود و باید به صورت صـحیح و طبق نظر دین، از آن ها گذر کرد و مصلحت جامعه را در سایه دین درباره آن ها مد نظر قرار داد.

در روایت عمربن حنظله نیز از وجود مقـدس امـام صـادق علیه السـلام در باره وظیفه شـیعه برابر مشـکلات و منازعات و مرجع صالح برای رسیدگی به امور چنین نقل شده است:

بایـد نگاه کننـد کسانی که از شـما [= شـیعیان] هسـتند، به کسـی که حدیث ما را روایت می کند و در حلال و حرام ما تأمل و دقت می کند و احکام ما را می شـناسد؛ پس به حکم او باید راضی باشند. من او را بر شما حاکم قرار دادم. اگر او به حکم ما حکم داد و از او پذیرفته نشد، همانا به حکم خدا استخفاف ورزیده شده است و ما را رد کرده است و کسی که ما را رد کند، خدا را رد کرده و این، در حد شرک به خدا است.(۲)

۱- کمال الدین، ج ۲، ب۴۵، ح۴.

۲- «ینظران الی من کـان منکم ممن قـد روی حـدیثنا و نظر فی حلالنـا و حرامنـا، و عرف احکامنـا، فلیرضوا به حکمـا، فانی قد جعلته علیکم حاکمـا، فـاذا حکم بحکمنـا فلم یقبله منه، فانمـا اسـتخف بحکم الله و علینا رد و الراد علینا الراد علی الله و هو علی حدالشرک بالله»؛ کافی، ج ۱، ص۶۷.

مراد از شخص آگاه به حلال و حرام، همان فقیه است که با تامل در روایات، با احکام اسلامی و دستور های دین آشنا می شود.

وجود مقدس حضرت علی علیه السلام نقل می کند که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم سه بار فرمود: «اللهم ارحم خلفایی؛ خدایا! به جانشینانم رحم کن». هنگامی که درباره جانشینان پرسیدند، فرمود:

«الذین یأتون بعدی یَروُون حدیثی و سنتی؛ کسانی که بعد از من می آیند و حدیث و سنت مرا نقل می کنند».(۱)

نکته مهم و قابل دقت در روایت، این است که حضرت، به مهم ترین ویژگی جانشین اشاره دارد که راوی «حدیث و سنت» و «آشنا به دستور های دین» بودن است؛ بنابراین، طبق روایات، در دوران غیبت کبرا، فقیه و اسلام شناس، نایب امام خواهد بود.

۳۲. چگونه می توان نایب امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را در زمان غیبت شناخت؟

هر کس دارای صفات خاصی باشد، به طور عام، از طرف امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، مجاز است احکام الهی را تبیین کند و شؤونی را که امام بر عهده

۱- بحارالانوار، ج۲، ص۱۴۴ و ۱۴۵ و ج۸۶، ص۲۲۱.

دارد بر عهده بگیرد. مجموعه این شرایط که از قرآن و سنّت استفاده می شود، به شرح زیر است:

۱. عالم بودن و داشتن قوه اجتهاد و استنباط احکام الهی از منابع آن؛

۲. زهد و تقوا و پرهیز از دنیا پرستی و مفتون نشدن به آن؛

۳. داشتن بصیرت و عالِم به زمان بودن.

امام صادق علیه السلام فرمودند:

هر کس از فقهاء، نفس خود را از معاصی و محرمات نگهداری کند و دین خود را حفظ نماید و مخالف هوای خود و مطیع مولای خود باشد پس دیگران باید از او پیروی کنند و این خصوصیات جمع نمی شود مگر در بعضی از فقهای شیعه، نه همه آنها».(۱)

البته هر زمان، اگر چند نفر، دارای این شرایط بودند باید اَعلَم آنان برگزیده شود و اگر مساوی بودند، انتخاب هر یک از آنان مجاز است. البته، در مسایل سیاسی و حکومتی، به سبب آن که نظام جامعه مختل نشود، باید یک نفر (ولیّ فقیه) در رأس امور قرار گیرد و اختیارات حکومتی نیز در دست او متمرکز باشد.

در این میان شناخت ولی فقیه به فقهاء و اهل خبره سپرده شده است.

۱- «فامّا من کان من الفقهاء صائناً لنفسه، حافظاً لدینه، مخالفاً علی هواه، مطیعاً لأمر مولاه، فللعوام ان یقلدوه. و ذلک لا یکون الّا بعض فقهاء الشیعه لا جمیعهم»؛ بحارالانوار، ج۲، ص۸۸.

۳۳. ویژگی های یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟

با توجه به روایات، می توان ویژگی ها و صفات یاران را چنین برشمرد:

۱. معرفت عمیق به خدا و امام خویش: در حدیثی از امام صادق علیه السلام نقل شده است:

«در قلوب آنان [یاران مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف] شکی به ذات خدا نیست»(۱)

یعنی چنان به خداوند معرفت دارند که ذرّه ای تردید و شک در آنان راه ندارد.

۲. اطاعت کامل: نتیجه معرفت صحیح، اطاعت همه جانبه از امام است. از امام صادق علیه السلام نقل شده است:

«اطاعت آنان از امام، از فرمان برداری کنیز برابر مولایش، بیشتر است».(۲)

۳. عبادت و صلابت: امام صادق علیه السلام درباره آنان فرمود:

شب ها را با عبادت به صبح می رسانند و روزها را با روزه به پایان می برند.(۳) و این یاد حق، در همه حالات آنان تجلّی دارد.

همچنین فرمود:

ص:۱۰۵

۱- بحارالانوار، ج۵۲، ص۳۰۷ و ۳۰۸.
۲- بحارالانوار، ج۵۲، ص۳۰۷ و ۳۰۸.
۳- بحارالانوار، ج۵۲، ص۳۰۷ و ۳۰۸.

«آنان، مردانی هستند که گویا، دل هایشان پاره های آهن است».(۱)

۴. جان نثاری و شهادت طلبی: امام صادق علیه السلام فرمود:

[یاران مهدی علیه السلام] در میدان رزم، در اطراف او می چرخند و با جان خود، از او محافظت می کنند.(۲)

همچنین فرمود:

«آنان آرزو می کنند در راه خدا به شهادت برسند».(۳)

۵. شجاعت و دلیری: حضرت علی علیه السلام در وصف آنان فرمود:

همه آنان، شیرانی هستند که از بیشه، بیرون شده اند و اگر اراده کنند، کوه ها را از جا می کنند.(۴)

۶. صبر و بردباری: حضرت علی علیه السلام می فرماید:

آنان، گروهی هستند که به سبب صبر و بردباری در راه خدا، بر خداوند منّت نمی گذارند و از این که جان خویش را تقدیم حضرت حق می کنند به خود نمی بالند و آن را بزرگ نمی شمارند.(۵)

۷. اتحاد و همدلی: آنان، خودخواهی ها و خواسته های شخصی را از خود دور کرده اند و همه چیز را برای هدف واحد می خواهند و زیر یک پرچم به قیام می پردازند. حضرت علی علیه السلام می فرماید:

۱- بحارالانوار، ج۵۲، ص۳۰۷ و ۳۰۸.

۲- بحارالانوار، ج۵۲، ص۳۰۷ و ۳۰۸.

۳- بحارالانوار، ج۵۲، ص۳۰۷ و ۳۰۸.

۴- روزگار رهایی، ترجمه علی اکبر مهدی پور، ج۱، ح۴۷۷، ص۴۱۴.

۵- روزگار رهایی، ترجمه علی اکبر مهدی پور، ج۱، ح۴۷۷، ص۴۱۴.

«ایشان، یک دل و هماهنگ هستند».(۱)

۸. زهد و پارسایی: حضرت علی علیه السلام در وصف یاران مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف فرموده است:

او، از یارانش بیعت می گیرد که طلا و نقره ای پس انداز نکنند و گندم و جویی ذخیره نکنند».(۲)

۳۴. یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف چند نفرند و از چه شهرهایی هستند؟

درباره تعداد یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف سه دسته روایات وجود دارد:

دسته اول: روایات متعددی از ائمه اطهار علیهم السلام به ما رسیده است که یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ۳۱۳ نفر، به تعداد یاران پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در جنگ بدر هستند.(۳) در منابع روایی اهل سنت نیز همین تعداد به عنوان یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بیان شده است.(۴)

دسته دوم: روایاتی است که یاران ایشان را ده هزار نفر ذکر می کند.(۵)

دسته سوم: روایاتی است که می گوید شیعیان در گرد حضرت جمع

۱- روزگار رهایی، ترجمه علی اکبر مهدی پور، ج ۱، ح ۴۷۷، ص ۲۲۳.

۲- منتخب الاثر، فصل ۶، ب ۱۱، ح ۴.

۳- منتخب الاثر، فصل ۷، باب ۵، بیست و پنج روایت را با این مضمون گردآوری شده است.

۴- مجمع الزوائد و منبع الفوائد، ص ۱۱۹؛ الحاوی للفتاوی، ج ۲، ص ۱۵۰.

۵- بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۰۶ و ۳۲۶.

می شوند یا می گوید اهل شرق و غرب زمین با نهضت او همراه می شوند.(۱)

نتیجه جمع این روایـات _ با توجه به قرائن و شواهـدی که از خود همین روایات اسـتفاده می شود _ این است که یاران خاص حضـرت که هسـته اصـلی نیروها را تشـکیل می دهند و فرماندهان و کارگزاران حضـرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف هستند، ۳۱۳ نفر به تعداد اهل بدرند. امام صادق علیه السلام فرمود:

گویـا می نگرم به قائم بر فراز منبر کوفه؛ در حالی که یارانش گرد او حلقه زده انـد. آنان، پرچمـداران و کارگزاران امام روی زمین هستند.(۲)

یاران خاص، نخستین کسانی هستند که گرد حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف جمع می شوند و دعوت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف با آنان شـروع می شود. پس از آشـکار شدن دعوت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف، تعداد ده هزار نفر، کسانی هسـتند که به امام علیه السلام می پیوندند و به عنوان هسته اولیه نیروهای حضرت و تحت فرماندهی همان ۳۱۳ نفر، قیام جهانی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را یاری می کنند. امام جواد علیه السلام فرمود:

زمانی که ۳۱۳ نفر از یاران خاص قائم، به خـدمت آن بزرگوار رسـیدند، خـدا امر او را به جهانیان آشـکار می کنـد. وقتی این تعداد به دَه هزار نفر رسید، به اذن خداوند متعال خروج می کند.(۳)

در ادامه نهضت، توده های انبوه مردم از سراسـر جهان که در انتظار منجی بشریت به سر می برند و از ظلم و ستم به ستوه آمده اند، به او

۱- منتخب الاثر، فصل ۷، ب۶، ص ۵۹۷.

۲- کمال الدین، ج۲، باب۵۸، ح۱۶.

۳- بحارالانوار، ج۵۲، ص۲۸۳.

می پیوندند.(۱)

امـا دربـاره وطن اینـان، بایـد گفت از مکان های مختلف هسـتند. در روایتی از وجود مقـدس امام جواد علیه السـلام نقل شـده است:

«اصحابش، اجتماع می کنند به سوی او به تعداد اهل بدر، ۳۱۳ نفر از نقاط مختلف زمین».(۲)

البته در برخی روایـات نـام برخی افراد از بعضـی شـهرها ذکر شـده است که نـام این اشـخاص مبهم است، مثلاً محمّـد از شـهر طالقان که می تواند نام عده ی زیادی باشد و به علاوه نام برخی شـهرها فرق کرده و برخی از نام ها مربوط به شهرهای متعدد در کشورهای گوناگون می تواند باشد. همچنین سـند این روایت ها، قابل اعتماد نیست؛ لذا نمی توان گفت از کدام شهر، چه افرادی، از گروه یاران هستند؛ ولی آنچه مسلم است، این است که یاران حضرت، از مناطق مختلفند.

۳۵. آیا انحصار یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به ۳۱۳ نفر، یک نوع تبعیض نیست؟ چرا ۳۱۳ نفر؟

باید توجه داشت که یاران حضـرت، منحصـر در ۳۱۳ نفر نیست؛ زیرا حضـرت، دارای سه گروه یـار است که گروه اول آنـان، ۳۱۳ نفرند.

۱- منتخب الاثر، فصل۷، باب۶، ص۵۹۷.

۲- کمال الدین، ج۲، ب۳۶، ح۲.

اینان، فرمانـدهان و بزرگان لشـکر حضـرت محسوب می شوند و موالیان اویند. طبیعی است هر لشـکر، تعدادی محدود فرمانده دارد و بقیه، تحت نظر اینان در لشـکر حضـرت به سر می برند و حاکم را یاری می کنند. پس این نوع انحصار، تبعیض نیست، با توجه به این که یاران گروه دوم را لشکر ده هزار نفری و یاران گروه سوم را عموم مؤمنان تشکیل می دهند.

گفتنی است که دلیل خاصـی در این که چرا یاران گروه اول ۳۱۳ نفر هستند وارد نشده است. شاید بتوان گفت: این که تعداد یـاران امام مهـدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف همچون یاران پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله و سـلم در جنگ بـدر ۳۱۳ نفر است برای آن است که یاد و خاطره جنگ بـدر زنـده شود. جنگی که مسـلمانان عده کمی بودند با تجهیزات نامناسب، و فقط تکیه بر خدا داشـته و با ایمان وارد معرکه جنگ شدند. هدفْ حفظ اسـلام و دین بود. امداد های خاص و ویژه الهی نازل شد، چنـانچه در ابتـدای سوره انفال (آیات ۷ – ۱۴) به آن اشـاره شـده است. جنگی که همه گروه هـای مسـلمانِ آن زمان، در آن حضور داشـتند. افراد سپاه از همه اقشار و سنین مختلف تشکیل شده بود و پیروزی قاطع مسلمانان در آن رقم خورد. بسیاری از سران مشرک و کافر سپاه مکه کشته شدند، پیروزی در این جنگ سرآغاز بسیار زیبایی برای شروع حرکت اسلام بود.

ص:۱۱۰

۳۶. چرا بیشتر یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مرد هستند؟

پرسش از کم بودن تعداد زنان در مقایسه با مردان، میان یاوران حضرت، حرف صحیح و پسندیده ای نیست؛ چرا که یاوری، نه فقط به معنای جنگیدن و سلاح بر کشیدن است؛ بلکه یار و یاور واقعی، کسی است که با همه وجود، در خدمت امام و اهداف او باشد و آنچه را که حضرت از او می خواهد، انجام دهد. در زمان غیبت و انتظار، به وظیفه یک منتظر واقعی آگاه باشد و آنچه را در این مدّت بایسته است، انجام دهد و در زمان ظهور، گوش به فرمان و مطیع دستورهای او باشد و امر او را امتثال کند. مگر فاطمه زهرا و زینب کبرا علیهما السلام از یاوران پیامبر و امام زمان خود نبودند؛ در حالی که جنگ ظاهری با اسلحه نیز نداشتند؟ هرکس به تاریخ بنگرد، به خوبی به نقش بارز و بی بدیل آنان در یاری رهبر خود پی می برد. یاری رهبر در رساندن پیام او و مکتبش، بسیار ارزشمند است و اصولاً حرکت فرهنگی، پایه و اساس است؛ چرا که اگر یاری امام در بُعد فرهنگی و تبیین معارف دین نباشد و مردم از اهداف و برنامه های امام آگاه نباشند، طبعاً، برای کمک به گسترش فرهنگ و مکتب او، سلاح به دست نمی گیرند. زنان، در این عرصه مهم، به خوبی می توانند ایفای نقش کنند و یاری امام خود را در حدّ اعلا، اعلام و آشکار کنند.

همچنین در مواردی که یاری کردن مربوط به حالت جنگ و قیام و جهاد باشد، طبیعی است که مردان باید حضور فعّال تر داشته باشند؛

ص:۱۱۱

چرا که خداوند با توجه به ویژگی های جسمی و روحی زنان و مردان، وظایف و تکالیف را قرار می دهد و ویژگی ها و مشکلات جنگ، به گونه ا ی است که نه با جسم زن سازگاری دارد و نه با روح او هم خوانی دارد؛ لذا وظیفه جهاد، از دوش آنان برداشته شد، مگر در زمان ضرورت.

۳۷. آیا تعداد ۳۱۳ نفر از یاران خاص امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، همه هم عصرِ زمانِ ظهور هستند یا افرادی از سابق نیز میان آنان می باشند؟

تعدادی از یاران گروه ۳۱۳ نفری، از کسانی هستند که در زمان ظهور زندگی می کنند. در برخی روایات آمده است که اینان شب در بستر خود ناپدید شده، پس صبح در مکه خواهند بود. آیه {این ما تکونوا یأت بکم الله جمیعاً}(۱) درباره این گروه است(۲) از روایات به خوبی می توان استفاده کرد که تعدادی از یاران، هم عصرِ زمانِ ظهورند.

البته از برخی روایات، استفاده می شود که برخی از بزرگان روزگار گذشته،براساس مصالحی خاص، دوباره زنده شده و در رکاب حضرت و از یاران آن بزرگوار می شوند. در روایتی از امام صادق علیه السلام نقل شده است:

خروج می کنند با قائم علیه السلام از پشت کوفه ــ یا کعبه ــ ۲۷

۱- بقره (۲):۱۴۸.

۲- الغیبه، ب ۲۰، ح۳.

مرد که عبارتند از: پانزده نفر از قوم حضرت موسی علیه السلام و هفت نفر از اصحاب کهف، و یوشع بن نون و سلمان و ابودجانه انصاری و مقداد و مالک اشتر؛ پس در نزد آن حضرت، از یاران و والیان هستند.(۱)

بنابراین، یاران قائم علیه السلام هم از افرادی هستند که هم عصرِ زمانِ ظهورند و هم از افرادی اند که پیش از زمان ظهور، زندگی کرده اند و از دنیا رفته اند.

۳۸. یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هنگام ظهور،چگونه نزد آن حضرت اجتماع کرده و حاضر می شوند؟

آنچه درباره اجتماع یاران در روز موعود مطرح است، مربوط به گروه اول است. حضور یاران خاص (۳۱۳ نفر) در مکه به دو صورت قابل تصور است:

۱. به صورت عادی: به این معنا که با توجه به آشکار شدن علایم، یارانی که توان تهیه مقدمات سفر به مکه را دارند، خود را به میعاد گاه می رسانند.

۲. به صورت اعجاز آمیز: به این معنا که یارانی که باید در مکه حاضر باشند و نتوانسته اند به صورت عادی رهسپار آن جا شوند، به

ص:۱۱۳

۱- بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۹۰.

قدرت الهی (مثلاً طی الارض) در مکه حاضر می شوند.

در روایتی از امام باقر علیه السلام نقل شده است:

هر کس در راه باشد، در آن ساعت می رسد و کسی که درگیر راه نباشد (نتوانسته حرکت کند)، از بستر خود ناپدید می شود و این، همان فرمایش امیر مؤمنان علی علیه السلام است که فرمود:«مفقودان از بسترهایشان» و نیز قول خداوند است که فرمود: {فَاسْتَبِقُوا الْخَيْراتِ أَيْنَ ما تَكونُوا يَأْتِ بِكمُ اللَّهُ جَمِيعاً}؛(۱) پس سبقت بگیرید [از یکدیگر به] خیرات [یعنی اهل بیت] هر جا که باشید، خداوند همه شما را می آورد [نزد امام مهدی، هنگام ظهور]».(۲)

گفتنی است ممکن است اجتماع همگی یاران، از نوعی اعجاز برخوردار باشد؛ زیرا روایات در این باره به صورت دقیق و شفاف و جزئی به همه نکات اشاره ندارند.

ص:۱۱۴

۱- بقره (۲):۱۴۸.

۲- بحارالانوار، ج۵۲، ص۳۱۵ و ۳۱۶.

۳۹. آیا با خواندن چهل بار دعای عهد، یار حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می شویم؟

در روایتی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که هر کس دعای عهد را چهل صبح بخواند، از یاران قائم علیه السلام خواهد بود. البته باید دانست که خواندن دعا به تنهایی کافی نیست؛ بلکه انسان باید قابلیت یاوری امام را در خود ایجاد کند.

در دعای عهد عاجزانه از پروردگار خود می خواهیم به ما قابلیتی عنایت کند که بتوانیم خود را برای یاوری امام آماده کنیم و واقعاً دست بیعت و وفاداری به او بدهیم. از خداوند ظهور او را می طلبیم و از او می خواهیم ما را در امر زمینه سازی و ظهور کمک کند.

عدد چهل که در روایات متعددی مطرح شده است، بیانگر این مطلب است که تکرار عمل در چهل مرتبه تأثیر گذار است. برای نمونه در روایت آمده است:

هر کس چهل روز خود را برای خدا خالص کند چشمه های حکمت از قلبش بر زبانش جاری می گردد.(۱)

یا مناجات حضرت موسی علیه السلام در کوه طور(۲) که چهل شب به طول انجامید و یا شهادت چهل مؤمن برای میّت که باعث مغفرت او می شود.

۱- بحارالأنوار، ج۶۷، ص۲۴۹.

۲- بقره (۲):آیه ۵۱ و اعراف (۷):آیه ۱۴۲.

شاید مراد از چهل بار خواندن دعای عهد نیز این باشد که حقیقت دعا در انسان تجلی یابد.

۴۰. نقش زنان در انقلاب حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟

بدون تردید، نقش زنان در تاریخ اسلام، نقش بسیار مهم و تعیین کننده ای بوده و هست. در صدر اسلام، زنانی چون نسیبه را مشاهده می کنیم که در جنگ احد از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دفاع می کرد و در این راه زخمی شد. نیز در جنگ احد، بدن امام علی علیه السلام پر از زخم شده بود، به طوری که بدن آن حضرت از شصت جا جراحت سخت برداشت. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم دو زن را به نام سلیم و اُمّ عطیه مأمور مداوای حضرت علی علیه السلام نمود، و آن ها طبق مأموریت به زخم بندی مشغول شدند.

همچنین نقش پر اهمیت زهرای اطهر علیها السلام در دفاع از حریم ولایت، و رسوایی غاصبان خلافت، امری است روشن و معلوم که در جای خود بحث شده است. زنان در انقلاب جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز دارای نقش مهمی هستند.

امام صادق علیه السلام به مفضل بن عمر می فرماید:

«با حضرت قائم علیه السلام سیزده زن همراه است». سؤال شد: «آن ها چه کار می کنند؟» حضرت فرمود: «مجروحان را

مداوا و بیماران را پرستاری می کنند؛ همانطور که زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم چنین بود».(۱)

نیز امام باقر علیه السلام فرموده است:

سوگند به خدا! سیصد و اندی مرد می آیند که میانشان پنجاه نفر زن هستند. در مکه اجتماع می کنند بی آن که قبلاً وعده داده باشند. آمدنشان مانند ابرهای پاییزی است.(۲)

با توجه به این مقدمه می توان گفت:

الف. در دیدگاه اسلام، حضور زن در امور اجتماعی یک مسأله پذیرفته شده است و می توان برای آن، مؤید هایی را ذکر کرد:

۱. حضور جدی حضرت زهرا علیها السلام و زینب کبرا علیها السلام در امور اجتماعی و سیاسی.

۲. حضور زنان در میان سپاهیان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم که وظایفی هم چون رساندن آب و غذا به رزمندگان، پرستاری مجروحان، تهیه دارو، رساندن مهمات، انتقال شهدا، تشویق رزمندگان و... داشتند. چنین چیزی را در سیره جنگی حضرت امیر علیه السلام می توان دید؛ مثل داستان حضور زنی به نام سُوده حمدانی در جنگ صفین که رزمندگان را علیه معاویه تشویق می کرد.

ب. اگر سیره امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ادامه سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امام علی علیه السلام است، قطعاً در دولت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز زنان از یاری حضرت محروم نخواهند بود. در این باره روایات متعدد داریم.

۱- اثبات الهداه، ج۳، باب۳۲، فصل۴۸، ص۵۷۵، ح۷۲۵.

۲- بحارالانوار، ج۵۲، ص۲۲۳.

امام صادق علیه السلام فرمود:

«زنـان همان کارهایی را که در زمان پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم انجام می دادنـد، در زمان حضـرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز انجام خواهند داد».(۱)

در برخی روایات فقط به اجمال به حضور زن تاکید شده و نامی از تعداد آنان برده نشده است. در برخی روایات به سـیزده زن اشاره دارد که هنگام ظهور حضـرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف با ایشان خواهند بود.(۲) البته این روایت، تعداد زنان رجعت کننـده در زمان ظهور حضـرت را بیان می کنـد. همچنین برخی روایات تعـداد زنان را در جمع یاوران اصـلی حضـرت پنجاه نفر بیان کرده اند؛ در دسته دیگری از روایات، تعداد یاران زن تا چند هزار نفر برشمرده شده است.(۳) البته این زنان غیر از یاوران اصلی حضرت هستند.

در نـتیجه می تـوان گفت بـا تـوجه به سـیره نبـوی و علوی، حضور زن در حکومت حضـرت ولی عصـر عجـل الله تعـالی فرجه الشـریف و میان یاران آن حضرت، امری مسلم است؛ ولی باید توجه داشت که یاری رساندن زنان به حضرت (بر خلاف آنچه متبـادر به ذهن است) به جبهه جنگ منحصـر نیست؛ بلکه عرصه های مختلفی چون حوزه فرهنگ و سـیاست، امور اجتماعی و تربیتی را نیز در بر می گیرد. حوزه هـایی که در آن هـا میـدان یـاری برای زنـان بـا حفـظ کرامت آن هـا، بـاز است و زنان در حکومت حضرت می توانند در این عرصه ها نقش داشته باشند؛(۴)

ص:۱۱۸

۱- اثبات الهداه، ج۳، باب۳۲، فصل۴۸، ص۵۷۵، ح۷۲۵.

۲- اثبات الهداه، ج۳، باب۳۲، فصل۴۸، ص۵۷۵، ح۷۲۵.

۳- نشانه هایی از دولت موعود، ص۸۳..

۴- برای مطـالعه بیشتر، ر.ک: سـیمای آفتـاب، حبیب الله طـاهری؛ نشـانه هایی از دولت موعود عجل الله تعالی فرجه الشـریف، نجم الدین طبسی.

فصل ششم: دوران غیبت

اشاره

ص:۱۱۹

۴۱. مراد از غیبت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟

«غیبت» یعنی پنهان بودن و مراد از غیبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف این است که زندگی پنهانی دارد. با توجه به روایات می توان دریافت مراد از پنهان زیستی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف این است که مردم او را نمی شناسند؛ یعنی آن بزرگوار، میان مردم می باشد و آنان او را می بینند؛ ولی نمی دانند او همان امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می باشد؛ لذا غیبت حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف به حضرت یوسف علیه السلام تشبیه شده است که با این که برادرانش برای خرید گندم به مصر رفتند و او را دیدند؛ ولی وی را نشناختند. البته در مواردی بدن حضرت نیز دیده نمی شود.

ص:۱۲۱

۴۲. چه آثار و فوایدی بر وجود امام غائب مترتب است؟

به نظر می آید، آثار وجودی امام و حجّت خدا را می توان به سه گروه تقسیم کرد:

- آثاری که بر اصل وجود امام در عالم هستی مترتب می شود (چه امام ظاهر باشد، چه غایب)؛

- آثاری که بر افعال امام مترتب می شود (چه امام ظاهر باشد، چه غایب)؛

- آثاری که بر وجود امامِ ظاهر مترتب می شود.

واسطه فیض: اولین اثری که بر وجود امام مترتب است، این که امام، واسطه فیض الهی بر مخلوقات است و فیض الهی، به واسطه او بر بندگان نازل می شود. واسطه فیض بودن، دو گونه قابل تصورّ است:

الف. نظام جهان بر اساس اسباب و مسببات است و هر پدیده ای از راه سبب و علت، ایجاد می شود. در رأس این سلسله اسباب، وجود مقدس حجت خدا است.

ب. نظام جهان، بر اساس هدف و غایتی خلق شده است و تا زمانی که غایتِ از این نظام و هدف آن، پابرجا است، نظام نیز به حیات خود ادامه می دهد. هدف از خلقت عالم، امکان حیات انسان است و هدف از خلقت آدمی، عبادت و عبودیت است. عبادت و عبودیتِ کامل که همراه معرفتِ کامل است، فقط از طریق امام و حجّت خدا تحقّق می یابد؛ پس تا زمانی که امام هست، هدف از خلقت نیز باقی است؛ لذا در

سایه وجود او نظام هستی پا برجا است.

دفع بلا: پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

«خداوند، ستارگان را امان برای اهل آسمان قرار داد و اهل بیتم را امان برای اهل زمین».(۱)

نظیر این تعبیر، از وجود مقدس امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز صادر شده است:

«من، آخرین اوصیا هستم. به واسطه من، خدا، بلا را از خاندان و شیعیانم دفع می کند».(۲)

به نظر می آید مراد از بلاء عذاب هایی باشد که به سبب اعمال ناشایست انسان ها باید نازل می شد؛ ولی به سبب آن که وجود مقدس حجت خدا در میان مردم است، عذاب دفع می شود. خداوند، به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید:

{وما کان الله لیعذّبهم و أنت فیهم} (۳)؛ و خداوند، آنان را عذاب نمی کند؛ در حالی که تو میانشان هستی».

امید بخشی: آدمی، به امید زنده است، امید به آینده ای سبز و روشن که در آن، اثری از پلیدی و تباهی نباشد. انسان، منتظر چنین ایام زیبایی است و بهترین عمل او نیز انتظار فرج و دمیدن صبح ظفر است. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

ص:۱۲۳

۱- «جعل الله النجوم أماناً لأهل السماء و جعل أهل بیتی اماناً لأهل الارض»؛ بحارالانوار، ج۲۷، ص۳۰۸.
۲- «انا خاتم الاوصیاء و بی یدفع الله عزّوجل البلاء عن اهلی و شیعتی»؛ بحارالانوار، ج۵۲، ص ۳۰.
۳- انفال (۸): ۳۳.

«أفضل أعمال أمتی انتظار الفرج(۱)؛ برترین عمل امت من، انتظار فرج است».

وجود امامی که منتظر إذْن الهی برای ظهور است، به مردم دلگرمی می دهد و گام های آنان را در جاده انتظار استوار می کند.

به راستی، آیا وجود رهبرِ در تبعید، انقلاب را ایجاد می کند و مردم را به جوشش و حرکت در می آورد یا وعده آمدن فردی در آینده که دورانِ حیاتی در این زمان برای او متصور نیست؟

خودسازی: از دیگر آثار وجودی امام، پیدایش و تقویّت روحیه خودسازی و تهذیب نفس است. بر اساس روایات(۲) امام و حجت خدا، ناظر و شاهد بر اعمال است. هر روز و هر هفته، اعمال انسان ها خدمت آن بزرگوار عرضه می شود. کسی که دوستدار امام باشد، راضی نمی شود امام، ناظر بر اعمال ناپسند او باشد و با دیدن اعمال بد او، غمگین و ناراحت شود؛ لذا سعی می کند دقت بیشتری در اعمال خود داشته باشد و به گونه ای رفتار کند که رضایت امامش را به دست آورد. در کنار این آثار، آثار دیگری هم هست؛ مانند هدایتگری و پاسخ گویی به نیازهای علمی و....

برخی از آن آثار را انسان ها در زندگی خود به روشنی احساس کرده اند؛ مانند حفظ و نجات شیعیان. حضرت در نامه ای به شیخ مفید نوشتند:

ما، بر اخبار و احوال شما آگاه هستیم و هیچ چیز از

۱- کافی، ج۱، باب عرضه اعمال و شاهدان اعمال.

۲- بحارالانوار، ج۵۲، ص۱۲۲و۱۲۸.

اوضاع شما، بر ما پوشیده نیست. ما، در رسیدگی و رعایت امور شما، اهمال نکرده ایم و شما را از یاد نبرده ایم.(۱)

در کنار حفظ شیعه از کیدهای دشمنان، نباید عنایات حضرت به بیماران و درماندگان و در راه ماندگان و نیازمندان را از یاد برد. افراد متعددی از لطف او بهره برده اند و بیماریشان علاج شده و گم گشتگان در راه، به منزل رسیده اند و نیازمندان و محتاجان و فقرا، سامان یافته اند. این آثار، به افعال امام برمی گردد و امام، ظاهر باشد یا غایب، امکان ترتیب اثر هست. بله؛ اثری که به وجودِ ظاهریِ امام برمی گردد، حکومت ظاهری است؛ یعنی بشریت امروز به سبب غیبت امام علیه السلام، که علت این غیت هم خود مردم هستند، از حکومت عدل الهی و رشد و تکامل بشری در حدّ اعلای آن محروم شدند و تا زمانی که ظهور امام علیه السلام رخ ندهد، این محرومیت ادامه دارد.

۴۳. مســجد مقدس سهله در کوفه چگونه به نام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف معروف شد و پیدایش آن، بر اساس چه معیاری بوده است؟

این مسجد مقدس قدمتی به اندازه آغاز زندگی انسان روی زمین دارد؛ زیرا، در روایتی، امام صادق علیه السلام می فرماید:

۱- بحارالأنوار، ج۵۳، ص۱۷۴و ۱۷۵.

خداوند پیامبری را مبعوث نکرده، جز آن که در مسجد سهله نماز گزارده است.(۱)

مسـجد سـهله، همیشه، به صورت مسجد و دارای بنا نبوده است؛ اما مکان آن، همیشه مورد توجه بوده است. ابان بن تغلب، می گوید:

امام صادق علیه السلام اطراف کوفه، در سه نقطه نماز خواند و فرمود:

«سومین محل، محل نزول قائم علیه السلام بود».(۲)

از این روایات معلوم می شود، آن نقطه، مسجد سهله بوده است.(۳)

بسیاری از پیامبران، در این مسـجد، اقامت داشـته اند؛ مانند حضـرت ابراهیم و حضـرت ادریس علیهما السـلام و فضـیلت های بسیار زیادی برای رفتن و عبادت کردن در آن مسجد، نقل شده است(۴) و اعمال خاصـی دارد که در مفاتیح الجنان نیز به آن اشاره شده است. علت انتساب این مسـجد به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به سبب وجود روایاتی است که در زیر به آن ها اشاره می شود:

- مسجد سهله، منزل و محل اقامت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بعد از ظهور است.(۵)

- مسجد سهله، منزل و محل اقامت دائمی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، است.(۶)

- مسجد سهله، محل بیت المال و محل تقسیم غنائم خواهد بود.(۷)

- مسجد سهله، محل اقامت جانشینان امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهد بود.(۸)

۱- بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۳۵و ۴۳۶.
۲- کافی، ج ۴، ص ۵۷۲.
۳- مجله انتظار، ش۶، اماکن زیارتی منتسب به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشـریف در ایران و جهان اسلام (مسجد سهله)، مقاله مهدی پور، ص ۳۳۳.
۴- بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۳۶.
۵- کافی، ج ۳، ص ۴۹۵.
۶- مزار کبیر، ص ۱۳۴.
۷- بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۱۱.
۸- تهذیب، ج ۶، ص ۳۱.

علاوه بر موارد بالا که در روایات متعدد آمده و مسجد را منسوب به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می کند، افرادی در مسجد سهله، به محضر امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف رسیده اند و توفیق ملاقات آن امام را یافته اند یا مورد عنایت آن حضرت قرار گرفته اند؛ بزرگانی مانند سید مهدی بحرالعلوم، حاج میرزا مهدی اصفهانی، حاج شیخ محمدتقی آملی، آیت الله خویی و....(۱)

سیره و روش علما، این بوده است که برای کسب فیض، شب های چهارشنبه، به آن مسجد می رفتند. البته درباره شب چهارشنبه یا چهل شب رفتن، روایتی در دست نیست، مگر همان راهنمایی ها که در ملاقات ها صورت گرفته است.(۲)

۴۴. مسجد مقدس جمکران در قم چگونه به نام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف معروف شد و پیدایش آن، بر اساس چه معیاری بوده است؟

مسجد مقدس جمکران در قم، از مساجد منسوب به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

ص:۱۲۷

۱- برای مطالعه متن این ملاقا ت ها و جریان ها، ر.ک: به کتاب مسجد سهله نوشته سید عباس موسوی مطلق .

۲- برای مطالعه بیشتر ر.ک: فصلنامه انتظار موعود، ش۶، مقاله «اماکن زیارتی منتسب به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در ایران و جهان (مسجد سهله)»، علی اکبر مهدی پور و مسجد سهله میعادگاه عاشقان، عباس موسوی مطلق .

است که تاریخ بنای آن، بر اساس آنچه از کتاب تاریخ قم نوشته شیخ حسن بن محمد بن حسن قمی معلوم می شود، به سال ۳۹۳ ق برمی گردد و قدمتی بیش از هزار ساله دارد. در همین کتاب، سبب بنای این مسجد را فرمان امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به شیخ حسن بن مثله جمکرانی بیان می کند.

جمکران، نام دهی در نزدیکی شهر مقدس قم است. شیخ حسن بن مثله، از افراد صالح و ساکن این روستا بوده است که امام به او فرمان داد زمینی را که اکنون محل مسجد جمکران است، از دست فردی به نام حسن بن مسلم که بی اجازه در آن جا کشت می کرده بگیرد و در آن محل، مسجدی بنا کند و محل هزینه آن را نیز به او نشان داد.

به این ترتیب، اولین بنای مسجد جمکران ساخته شد و خود امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در همان فرمان ساخت مسجد، اعمال آن را نیز بیان داشت و فرمود:

به مردم بگویید به این مکان رغبت کنند و آن را عزیز شمارند. هر کس دو رکعت نماز در آن بخواند؛ مانند کسی است که در کعبه نماز خوانده است.

به سبب دستور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف این مسجد به نام ایشان معروف است و عاشقان آن حضرت ارادت خاصی به آن دارند. علمای بزرگ ما نیز در باره آن مسجد، جملات بسیار مهمی دارند. آیت الله بروجردی می فرماید، این جریان [= ساخت اولیه مسجد]، در زمان شیخ صدوق اتفاق افتاده است؛ یعنی، ایشان، صحت این جریان را تأیید می کنند.

علاوه بر نقل مذکور در کتاب تاریخ قم، سیره عالمان و

ص:۱۲۸

بزرگان و صالحان، این بوده است که به آن مسجد بروند و افراد زیادی در این مسجد مورد عنایت حضرت واقع شده اند. البته در باره شب چهارشنبه رفتن یا چهل شب رفتن، روایتی در دست نیست؛ اما سیره و روش بزرگان، چنین بوده است و احتمال دارد چنین روشی، با راهنمایی های خود حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف بوده باشد. (۱)

۴۵. چرا آن حضرت غایب شد؟

درباره غیبت می توان، دو نگاه داشت:

۱. نگاه تاریخی: وقتی به تاریخ صدر اسلام و حتی پیش از آن می نگریم، به خوبی می بینیم که جبهه کفر و باطل برای مقابله با جبهه حق و نابودی آن، از هیچ اقدامی فروگذاری نکرده و در این راه حتی از کشتن پیشوایان دین نیز ابایی نداشته است. آنان، به خوبی می دانستند ادامه حکومت دنیایی و سیطره بر مردم و کسب منافع نامشروع، زمانی امکان پذیر خواهد بود که پیشوایان دین و هادیان حق را از سر راه خود بردارند؛ لذا شهادت امامان علیهم السلام در دستور کار خلفای جور قرار گرفت. آنچه وحشت و اضطراب حاکمان خودکامه را بیشتر می کرد، وعده ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به عنوان منجی و

۱- برای مطالعه بیشتر، ر.ک: فصلنامه انتظار موعود، ش۵.

مصلح بود؛ از این رو خلفای معاصر امام حسن عسکری علیه السلام ایشان را به شدت تحت نظر داشتند، تا وقتی فرزندش به دنیا می آید، او را در همان ابتدای زندگی به شهادت برسانند؛ بنابراین بسیار طبیعی است که خداوند آخرین حجت خود را در پرده غیبت قرار دهد، تا جان او حفظ شود و در موعد مقرر و زمانی که مردم آمادگی داشتند، ظهور کرده و جهان را پر از عدل و داد نماید.

۲. نگاه روایی: در روایات، به علت و حکمت های متعددی اشاره شده است. قبل از بیان آن ها ذکر این مقدمه ضروری است که:

غیبت، سری از اسرار الهی است و ما ایمان داریم که خداوند متعال، هیچ کاری را جز بر اساس حکمت و مصلحت، انجام نمی دهد.

در روایتی که از امام صادق علیه السلام نقل شده است، در پاسخِ سوالِ از علت غیبت آمده است:

غیبت، به سبب امری است که اجازه نداریم آن را برای شما بیان کنیم ... غیبت، سرّی از اسرار الهی است؛ ولی چون می دانیم که خداوند بزرگ، حکیم است، می پذیریم که همه کارهای او (براساس) حکمت است؛ اگر چه علّت کارها برای ما معلوم نباشد.(۱)

بعد از بیان مقدمه به علل غیبت از منظر روایات می پردازیم:

الف. آزمایش مردم: امتحان کردن مردم، از سنت های حتمی خداوند است. او بندگان خود را به اسباب گوناگون می آزماید تا

۱- کمال الدین، ج۲، باب ۴۴، ح۱۱.

میزان استواری آن ها در مسیر حق، آشکار شود. نتیجه امتحان، برای خداوند معلوم است؛ ولی در گذر از سختی ها، بندگان خدا پخته می شوند و به جوهر وجود خود پی می برند.

امام کاظم علیه السلام فرمود:

هنگامی که پنجمین فرزندم غایب شد، مراقب دین خود باشید، تا کسی شما را از آن بیرون نکند. برای صاحب این امر، غیبتی خواهد بود که گروهی از پیروان او، از اعتقاد خود دست برمی دارند و این غیبت، آزمونی است که خداوند با آن، بندگانش را امتحان می کند.(۱)

ب. ستم پیشه بودن انسان ها: امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

زمین از حجت خدا خالی نمی ماند؛ ولی خداوند به دلیل ستم پیشه بودن و زیاده روی انسان ها، آنان را از وجود[ظاهری]حجت خود محروم می سازد.(۲)

ج. حفظ جان امام: یکی از عوامِلِ کناره گیری پیامبران از قوم خود، حفظ جان خویشتن بوده است، همان گونه که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم برای حفظ جان خود، از مکه بیرون رفت و در غار پنهان شد.

امام صادق علیه السلام فرمود:

امام منتظَر، پیش از قیام خود، مدتی از چشم غایب خواهد شد. راوی، از علت غیبت سوال کرد. حضرت فرمود: بر جان خویش بیمناک است.(۳)

۱- بحارالانوار، ج۵۱، ص ۱۵۰.

۲- الغیبه، نعمانی، ب۱۰، ح۲.

۳- کمال الدین، ج۲، باب۴۴، ح۷.

البته ترس حضرت بر جان خود، برای آن است که او، آخرین ذخیره الهی است که باید برای تحقّق عدالت جهانی که وعده حتمی خداوند است، بماند

د. تأدیب مردم: وقتی امت، برابر پیامبر و امام، وظایف خود را به درستی انجام ندهد خداوند، پیشوای ایشان را برای مدتی از آنان جدا کند. امام باقر علیه السلام فرموده است:

وقتی خداوند، همراهی و همنشینی ما را برای قومی خوش ندارد، ما را از میان آنان برگیرد.(۱)

ه. استقلال و بیعت نکردن با حاکمان: می دانیم که امامان پیشین، به بیعت ظاهری با حاکمان جورِ زمان خود مجبور شدند. چون رسالت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام برضد همه ظالمان و ستمگران است و این امر، با بیعت با آنان سازگاری ندارد، او غایب شد، تا از بیعت با حاکمان جور، رها شود و هر زمان، خداوند اراده کرد، آزادانه با ستمکاران برخورد کند. امام رضا علیه السلام در بیان علت غیبت، چنین فرموده است:

برای این که آن زمان که با شمشیر قیام می کند، کسی بر عهده او بیعتی نداشته باشد.(۲)

۱- علل الشرایع، ص ۲۴۳، باب ۱۷۹، ح۲.

۲- کمال الدین، ج ۲، باب ۴۴، ح ۴.

۴۶. اگر امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بین مردم بود و مردم را به راه راست راهنمایی می کرد بهتر نبود؟ خداوند بر همه چیز قادر است و می تواند او را از شرّ کافران حفظ کند.

روشن است اگر امام در میان مردم ظاهر بودند و به صورت آشکار مردم را راهنمایی و هدایت می کردند، بسیار بهتر بود؛ ولی آیا دشمنان چنین اجازه ای را به او می دادند؟

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امامان علیهم السلام در موارد متعدد، گفته بودند دستگاه ظلم، به دست حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف برچیده می شود؛ از این رو وجود مقدّس او، مورد توجّه دو دسته از مردم واقع می شد:

۱. مظلومان به امید نجات به دست حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف .

۲. ظالمان که چون وجود مقدّس امام را سد راه منافع خود می دیدند، حضرت را به قتل می رساندند. در تاریخ، نمونه های متعددی از شهادت اولیای خدا و راهنمایان دین حق به دست ستمگران وجود دارد که از جمله آن ها شهادت امامان بزرگوار شیعه علیهم السلام است.

قدرت خداوند محدود نیست؛ ولی نظم هستی، به گونه ای است که کارها، از طریق اسباب و از مجرای عادی انجام شود. اگر خداوند، بخواهد برای حفظ جان انسان های مقدس، از جریان عادی حاکم بر جهان دست بردارد و برخلاف آن عمل کند، بدان معنا است که با تغییر در نظام آفرینش، دیگر دنیا، محل تکلیف و اختیار و امتحان نباشد؛ زیرا خداوند، با اعمال قدرت، جلوی اختیار افراد را در این زمینه می گیرد. به

علاوه، اگر امام، میان مردم به صورت آشکار حاضر بود یا باید با ظالمان وارد جنگ و پیکار می شد یا باید برابر آن ها سکوت می کرد. راه اول، به تحقق شرایط و اذن الهی مشروط است و بدون آن، قیام و نبرد نتیجه بخش نیست. اگر امام، راه دوم را برگزینند و مؤمنان ببینند حضرت، برابر تمام جنایات و ستم ها سکوت کرده و این سکوت، سالیان طولانی ادامه پیدا کرده است، از اصلاح جهان مأیوس می شوند و در بشارت های پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و قرآن، شک می کنند؛ بنابراین، گزینه غیبت تا آماده شدن شرایط و مهیا شدن مردم برای پذیرش قیام و عدالت گستری حضرت، بهترین انتخاب و روش است.

۴۷. غیبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف دارای چه مراحلی بود؟ چرا؟

رخداد ها و پدیده های اجتماعی، نیازمند مقدمه و آماده سازی است و باید شرایط را به گونه ای فراهم کرد که قابل تحمل و پذیرش عموم مردم شود. پدیده غیبت نیز در همین راستا قابل بررسی است. شیعیانی که در دوران گذشته هرگاه می خواستند امام خود را ملاقات کنند، محضر او شرفیاب شده و از وجودش بهره می بردند، اینک امام و مقتدای خود را در پس پرده غیبت می بینند. این حادثه، بدون زمینه سازی، مشکل و غیره منتظره بود؛ از این رو امامان قبلی آرام آرام، شیعیان را با این پدیده آشنا کردند.

از زمـان امام جواد علیه السـلام به بعـد به صورت های مختلفیماننـد توجه به نهاد وکالت که از زمان امام باقر و صادق علیهما السـلام شـکل گرفته بود، انجـام ملاقـات هـای پشت پرده، برقرار کردن ارتباط از طریق نایب خاص، مسأله غایب شـدن امام به شکل جـدی تری مطرح شـد، تا طبیعی جلوه کنـد. این کارها، پـذیرش و قبول مسأله غیبت را بین شـیعیان تقویت می کرد؛ لذا آنان دیگر با یک پدیده غریب رو به رو نمی شدند. از این رو دوران غیبت در دو مرحله صورت گرفت:

غیبت صـغرا؛ امام عصر علیه السلام امر هدایت و رهبری را مدت ۶۹ سـال، از طریق نایبان خاص انجام می داد. این گونه اداره کردن امور، اولاًـ موقّتی و جهت آمـاده سـازی مردم برای غیبت کامـل بود، ثانیـاً برای تثبیت وجود و حقـانیت امامت حضـرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بود و ثالثاً تعلیم مردم به رجوع به عالمان دین بود.(۱)

بنا بر این ازجمله دلایل مرحله غیبت صغرا می تواند موارد زیر باشد:

۱. اثبات وجود حضرت (با توجه به ولادت مخفیانه ایشان).

۲. آماده شدن مردم برای ورود به غیبت کبرا.

۳. تمرین برای رجوع کامل به نایبان و علما.

غیبت کبرا؛ بعد از پایان یافتن دوران غیبت صغرا و آمادگی مردم، به امر الهی دوران غیبت کبرا آغاز شد.

۱- حضـرت مهـدی عجـل الله تعـالی فرجه الشـریف فرمود: «امـا الحوادث الواقعه فـارجعوا فیهـا الی رواه حـدیثنا فـانهم حجـتی علیکم...؛ اما در حوادثی که پیش می آیـد، به راویان حـدیث ما مراجعه کنید؛ زیرا آنان حجت من بر شـمایند..»، بحارالانوار، ج۵۳، ص ۱۸۱.

۴۸. آیا امامان در گذشته برای وقوع غیبت و آماده کردن شیعیان برای این امر زمینه سازی کرده اند؟

غیبت، امری است که سیر حرکت انسان ها، آن را ناگزیر کرده است و در این فرایند باید به گونه ای برنامه ریزی می شد تا جامعه شیعه، با کمترین مشکل بتواند پذیرای آن باشد؛ از این رو امامان علیهم السلام از یک سو، راه های فهم احکام را به شاگردان می آموختند تا بتوانند احکام دین را در حد توان از منابع، استنباط و استخراج کنند و مردم را نیز به آموختن از عالمان و رجوع به آن ها فرامی خواندند و از سوی دیگر با برقراری نهاد وکالت، مردم را به رجوع به وکیلان دعوت کردند. در همین راستا، امام هادی و عسکری علیهما السلام ارتباط مستقیم خود را کمتر کردند و در مواردی از پشت پرده، پرسش ها را پاسخ می دادند، تا مردم به ندیدن امام عادت کنند. به دنبال آن غیبت کوتاه مدتی (صغرا)، پیش بینی شد تا مردم به واسطه نواب خاص، برخی مسائل مورد نیاز را بپرسند و در ضمن آن، رجوعِ همیشگی به نایبان را فرا بگیرند.(۱)

ص:۱۳۶

۱- رک: کتاب الغیبه، شیخ طوسی؛ تاریخ عصر غیبت، پورسید آقایی؛ اصول عقاید، آیت الله مصباح یزدی؛ دادگستر جهان، آیت الله ابراهیم امینی.

۴۹. عــده ای از شــیعیان، اعتقاد دارند مثلث برمودا، پایگاه حضــرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشــریف است. آیا اســناد و شواهدی وجود دارد تا آن را به اثبات رساند؟

این جزایر، از لحاظ جغرافیایی، محل مشخصی دارد و در نقشه ها ثبت شده است.

اصل نکته درباره این جزیره و مثلث برمودا، اخباری است که مخابره و ثبت شـده است. در حدود سال ۱۳۵۵ش، یعنی دو سال پیش از انقلاب اسلامی در ایران، در تمـام مطبوعـات و رادیوها، اخباری عجیب و غریب از حوادث دردناک و اسـرار آمیز از این جزیره و منطقه، نوشـته و اعلام شد و به تبع آن، در مجلات داخلی ایران نیز چیزهایی ترجمه و بیان گردید؛ اما اینک دیگر اثری از آن خبرهـا نیست و در سـال هـای اخیر، دیگر از چنین حـادثه هـایی سـخن گفته نمی شـود، در حـالی که بـا گسـترش ارتباطات، باید اخبار، بیشتر و دقیق تر از گذشته، ارائه می شد.

بعضـی، دربـاره پخش گسترده این اخبـار، اسـتدلال کرده انـد که چون کشور کوبـا، رابطه خوبی بـا شوروی سـابق داشت و از طرفی، نزدیک بودن آن به ایالات متحـده آمریکا، خطر جـدی برای آمریکا محسوب می شد و می توانست جایی برای نصـب ابزار جاسوسـی و جنگی و در واقع پایگاهی برای شوروی در نزدیکی آن کشور باشـد، آمریکا به این فکر افتاد که در نزدیکی کوبا (مثلث برمودا) با شایعه

ص:۱۳۷

کردن این اخبار، منطقه خطرناک و ناامنی را ایجاد کند و آن جا، پایگاهی بسازد که کوبا را از نزدیک زیر نظر بگیرد و اگر کسی خواست نزدیک شود، او را از بین ببرد و آن را به نیروهای اسرار آمیز منتسب سازد؛ بنابراین، اخبار مخابره شده، همه، جنبه سیاسی و امنیتی داشت و در واقع، ساختگی بوده است. البته، امکان دارد برای واقعی جلوه کردن، چند هواپیما و کشتی را نیز از بین برده باشند.

متأسفانه بعضی، با شنیدن این اتفاقات و مشخصات ادعا کردند یا احتمال دادند که آن منطقه، همان جزیره خضرا و محل زندگی اهل بیت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است، در حالی که این، احتمالی بیش نیست و عقیده ای شخصی است که ابراز گردیده است و می تواند نشان از کج سلیقه گی افراد باشد؛ زیرا وقتی اخبار دردآور و غم انگیز کشته شدن عده ای افراد بی گناه که بعضاً راه را گم کرده اند یا سوار بر کشتی تجاری بوده اند دنیا را فرا گرفت - بر فرض واقعیت داشتن این جریان ها- همه را به تأسف و تأثر واداشت اگر کسی ادعا کند که آن جا جزیره امام ما است و حضرت و یارانش چنین کارهایی را انجام داده اند، اثر منفی بر اذهان همه مردم خواهد داشت.

به راستی، این ادّعا، به شنوندگان و خوانندگان، چه پیامی را القا می کند؟ آیا جز این است که خشونت طلبی و خون ریزی دین اسلام و پیشوایان دین را تبلیغ می کند؟

وقتی از مدعیان وجود جزیره خضرا می پرسند: چرا تا به حال آن را کسی ندیده است؟، می گویند: از قدرت خدا دور نیست که آن را به حالت معجزه آسا و خارق العاده، از چشم ها دور کند و کسی آن را

نبیند.(۱)

باید از اینان پرسید: اگر خدا چنین کاری را می کند، چه لزومی برای نابودکردن هواپیماها و کشتی ها در آن منطقه هست و چرا باید این افراد بی گناه کشته شوند؛ در حالی که می شود آن جا را نبینند و ردّ شوند؟ در حالی که آنچه در حدیث جزیره خضرا آمده است، با فرض صحت آن، به کشته شدن دشمنان اشاره دارد. آیا کسی که راه را گم کرده و اتفاقاً به آن جا رسیده، دشمن و مستوجب قتل است؟ آیا ارائه چنین تصویری از اسلام و امام، صحیح است؟

خلاصه این که:

۱. مثلث برمودا، وجود دارد؛ امّا اخبار نقل شده درباره آن، ساختگی و برای مقاصد سیاسی بوده است.

۲. تطبیق آن، بر جزیره خضرا، ادعایی شخصی است و فقط از سوی یک فرد ناشناخته، به نام ناجی النجار ابراز شده است.

۳. پذیرش چنین چیزی، خدشه دار کردن چهره دین و خشن و خطرناک جلوه دادن امام رحمت و رأفت است که با قوانین مسلم دین، سازگاری ندارد.(۲)

ص:۱۳۹

۱- جزیره خضراء، ناجی النجار، ص ۵۵.
۲- پژوهشی درباره جزیره خضراء، مجتبی کلباسی، انتشارات بنیاد فرهنگی مهدی موعود. (با اندکی تصرف)

۵۰. مراد از سرداب غیبت چیست؟

سرداب، به طبقه زیرین ساختمان اطلاق می شود که در مناطق گرمسیری برای حفاظت از گرمای شدید، زیر ساختمان ساخته می شود. این شیوه ساختمان سازی در بسیاری از مناطق عراق، از جمله شهر سامراء که دارای آب و هوای گرم و خشک می باشد، مرسوم است. خانه امام هادی علیه السلام در شهر سامراء نیز دارای چنین سردابی بود. این خانه پس از شهادت امام هادی علیه السلام در اختیار امام حسن عسکری علیه السلام قرار گرفت.

بر اساس شواهد تاریخی، ولادت با سعادت خاتم الاوصیا و منجی عالم بشریت، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در این منزل رخ داد. آن بزرگوار، به علت شرایط حاکم بر زمان و وجود خلفای جور، مخفیانه به دنیا آمد و پس از شهادت پدر گرامی اش، غیبت او از آن خانه آغاز شد.

با توجه به حضور و عبادت سه امام بزرگوار شیعه در این خانه و اقامت ایشان در سرداب برای مدتی، این خانه و سرداب آن، نزد شیعه مکانی مقدس شمرده می شود. به علاوه برخی بر این باورند که غیبت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز از همین سرداب آغاز شده است؛ لذا به آن «سرداب غیبت» می گویند. البته برخی دیگر این امر را مطلبی مسلم نمی دانند.

گفتنی است به علت تولد و زندگی مخفیانه امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در زمان حیات پدر و همچنین آغاز غیبت با شهادت پدر و به امامت رسیدن ایشان، اظهار نظر درباره محل شروع غیبت مشکل است.

ص:۱۴۰

۵۱. در روایتی خواندم که، هر حکومتی پیش از قیام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشــریف به وجود بیاید، حکومت طاغوت است. این حدیث را در رابطه با نظام فعلی ما توضیح دهید.

باید توجه داشت که برنامه ها و آموزه های دین اسلام، مربوط به دوره و عصر زمانی خاصی نیست؛ بلکه برای عموم مردم در هر عصر و زمان است؛ بنابراین، مردم در هر زمان، مکلّف به اجرای فرمان هایی؛ مانند {و اعدوا لهم ما استطعتم من قوه}(۱) یا {و لتکن منکم امه یـدعون الی الخیر یـأمرون بالمعروف و ینهون عن المنکر}(۲) یا {و السارق و السارقه فاقطعوا ایـدیهما}(۳) هستند. اجرای این ها نیازمند برقراری حکومت و ایجاد تشکیلات نظام مند است. در نتیجه، از دید اسلام باید حکومت اسلامی تشکیل شود و حاکم اسلامی، اداره جامعه را بر عهده بگیرد.

با توجّه به این مقدمه، به بررسـی روایت نفی حکومت در زمان غیبت می پردازیم. روایتی، از امام صادق علیه السـلام نقل شده است که: «کل

۱- انفال (۸): ۶۰؛ (هر نیرویی در قدرت دارید برای مقابله با آنها [دشمنان] آماده سازید).

۲- آل عمران (۳): ۱۰۴؛ (باید از میان شما، جمعی دعوت به نیکی، و امر به معروف و نهی از منکر کنند).

۳- مائده (۵):۳۸؛ (دست مرد دزد و زن دزد را، به کیفر عملی که انجام داده اند، قطع کنید).

رایه ترفع قبل قیام القائم فصاحبها طاغوت یعبد من دون الله؛ هر پرچمی که پیش از قیام قائم برافراشته شود، صاحب آن، طاغوت است که به جای خدا، پرستش می شود».(۱) شبیه این مضمون، از امام باقر علیه السلام نیز نقل شده است که فرمود: «هر پرچمی که پیش از پرچم مهدی برافراشته شود، صاحبش، طاغوت است». سند روایت اول، خوب و قابل اعتبار است؛ ولی سند روایت دوم، این گونه نیست. برای فهم روایت، باید به دو نکته توجه کرد: ۱. الفاظ روایت، چه محتوایی را بیان می کند؟ ۲. آیا روایات دیگری نیز در این باره صادر شده است، تا با توجه به آن ها معنای صحیح آن روشن شود؟ یا نه؟

«رایه» به معنای پرچم است و «رفع رایه» کنایه از اعلان جنگ با نظام موجودِ حاکم است. «صاحب پرچم» همان رهبر قیام است که مردم را به یاری می طلبد. طاغوت، یعنی فرد ستمگر و متجاوزی که به حریم خدا تجاوز می کند و مردم را به خود می خواند که حاکمیت او را بپذیرند. منظور از «قبل قیام القائم» دوران عصر غیبت است.

با توجه به الفاظ روایت، می توان دریافت، پیش از قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف عده ای با شعار نجات انسان، مردم را به سوی خود فرا می خوانند. اینان، بدون آن که اعتقاد کامل و صحیح به دین داشته باشند، و حاکمیت را فقط برای خدا و خلیفه خدا بپذیرند، با پی ریزی مکتب های مختلف، خود و اندیشه خود را تنها راه نجات بشریت می دانند. اینان، طاغوتند که مردم را از راه الهی به سوی

ص:۱۴۲

۱- بحارالانوار، ج۵۲، ص۱۴۳.

خود منحرف می کننـد؛ از این رو، اگر فرد عادل و پرهیزکاری که نور ایمان و تقوا در تمام زنـدگانی اش نورافشانی کرده، به پاخیزد و مردم را به سوی دین خدا و زمینه سازی برای ظهور حضرت فرا خواند، اصلاً از موضوع روایت خارج است.

شاهد بر این بیان، روایت دیگری، با سند صحیح از وجود مقدس امام صادق علیه السلام است که فرمود:

اگر یـک نفر از مـا [= خانـدان پیـامبر] آمـد و شـما را به قیام و خروج دعوت کرد، خوب بیندیشـید که به چه منظور قیام کرده است [و برای توجیه قیام او] نگوییـد: «زیـد بن علی [= فرزنـد امام سـجاد، علیه السـلام] هم پیش تر قیام کرد»؛ زیرا زید، مردی دانشـمند و راستگو بود و شما را به امامت خودش دعوت نمی کرد؛ بلکه به شخصی دعوت می کرد که مورد توافق و رضایت اهـل بیت قرار گیرد [= امـام معصوم]. او اگر پیروز می شـد، حتمـاً به وعـده اش عمـل می کرد و حکومت را به اهلش می داد. زید، برابر دسـتگاه سلطنت قیام کرد، تا آن را سرنگون سازد؛ اما آن کس که امروز قیام کرده است، شما را به چه امری دعوت می کند؟ آیا شـما را به سوی شخصـی دعوت می کند که مورد توافق و رضایت آل محمد قرار گیرد؟ نه؛ چنین نیست. شما را گواه می گیریم که ما به قیام این شـخص راضـی نیستیم. او، اکنون که به قـدرت نرسـیده است، با ما مخالفت می کند؛ پس در صورتی که قدرت یافت و پرچمی

برافراشت، به طریق اُولی، از ما اطاعت نمی کند».(۱)

بـا تـوجه به این روایت، به خـوبی می توان دریـافت که اگر قیـام کننـده، دعوت کننـده به خود باشـد، طـاغوت است؛ ولی اگر هـدف او، دعوت مردم به خـدا و زمینه سـازی برای حاکمیت حجت حق باشـد، قیام او نه تنها اشـکال نـدارد؛ بلکه در راسـتای اراده خداوند است که می خواهد با حاکمیت حاکم اسلامی، به مقررات عمل شود.

امام صادق علیه السلام درباره رجوع به فقیه فرمود:

«فانی قد جعلته علیکم حاکماً؛ من، او [= فقیه] را بر شما حاکم قرار دادم»(۲).

به راستی آیا زندگی تحت سیطره حکومت ظلم، مطلوب خدا و عقل است یا زیر چتر عالم عادل مسلمان و کدام یک به زمینه سازی برای ظهور کمک می کند؟

امام حسین علیه السلام به نقل از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

«هر کس حاکم سـتمگری را ببینـد که حرام خـدا را حلال کرده و عهد خدا را شکسـته و با سـنت پیامبر صـلی الله علیه و آله و سلم مخـالفت کرده و میـان بنـدگان خـدا به ظلم رفتـار کرده است و او، برابر چنین حاکمی با عمل و گفتار مخالفت نکنـد، بر خدا است که او را در جایگاه همان ستمگر [جهنم] وارد کند.(۳)

۱- بحارالانوار، ج۵۲، ص ۳۰۲.
۲- بحارالانوار، ج۲، ص ۲۲۱و۲۲۲ و ج۱۰۱، ص۲۶۲.
۳- الکامل فی التاریخ، ج۴،ص۴۸.

لذا قیام برای حق، طاغوت نیست.(۱)

ص:۱۴۵

۱- دادگستر جهان، ابراهیم امینی.

فصل هفتم: ارتباط و ملاقات

اشاره

ص:۱۴۷

۵۲. حضــرت مهــدی عجل الله تعالی فرجه الشــریف می فرماید: «هر کس بگوید مرا دیده، دروغ گفته است»؛ در حالی که از شخصیت های بزرگ نقل شده است که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را دیده اند. این تناقض را حل کنید؟

برای آن که بتوان به درستی در این بـاره گفت و گو کرد و به قضاوت نشـست، ابتـدا لازم است متن کلام حضـرت را به دقت مرور کرد، تـا روشن شود مراد امام مهـدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف چیست. حـدیثی که بحث «مشاهـده و دروغگو بودن مـدعی مشاهـده» را مطرح می کنـد، آخرین توقیع و نـامه ای است که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشـریف به آخرین نایب خاص خود، چند روز پیش از مرگ او نوشته است. متن نامه چنین است:

بسم الله الرحمن الرحیم

ای علی بن محمـد سـمری! خداوند، اجر برادرانت را در عزای تو عظیم گرداند. به درستی که تو تا شـش روز دیگر از دنیا می روی. پس به کارها ی خود رسـیدگی کن و به احدی وصـیت مکن که پس از وفات، جانشین تو شود. به تحقیق، دومین غیبت (غیبت کامل) واقع

شـده است. پس ظهوری نیست؛ مگر بعـد از اذن خدای عزّوجّل و آن، بعد از مدّتی طولانی و قساوت دل ها و پرشدن زمین از ظلم خواهـد بود. به زودی نزد شـیعیان من می آیـد، کسـی که ادعای مشاهـده می کنـد. بدانید کسـی که ادعای مشاهده کند، پیش از خروج سفیانی و ندا، او دروغگو و افترا زننده است. و لاحول و لاقوه إلا بالله العلی العظیم.(۱)

این حدیث، در بردارنده نکاتی است، از جمله:

۱. مدعیان مشاهده، در این دوره، وجود خواهند داشت.

۲. مدعی مشاهده، پیش از خروج سفیانی و ندا (دو علامت حتمی ظهور) هم دروغگو است و هم افترا زننده.

افترا یـا تهمت، آن است که فردی به شـخص دیگر، عملی یا قولی را نسـبت دهـد، در حالی که او چنین نکرده باشـد؛ بنابراین، بین دروغگو بودن و تهمت زدن، تفاوت است. هر دروغگویی، تهمت زننده نیست. اگر کسـی فقط مدعی دیدن باشد؛ ولی به حضـرت، نسـبتی ندهد، ممکن است دروغگو باشد؛ ولی تهمت زننده نیست. امام، در این نامه هر دو صفت ناپسند را به مدعی مشاهده، وارد کرده است؛ یعنی، مدعی مشاهده، نسبتی نیز به حضرت می دهد.

این نکات در نامه، بزرگان را بر آن داشت، تا با تأمل و تدبّر دقیق تر، به محتوای نامه بنگرند و سپس اظهار نظر کنند.

عـده ای با توجه به این که نامه، در آخرین روزهای عمر نایب چهارم صادر شـده و در آن، به پایان نیابت خاصه تصـریح شده است،

ص:۱۵۰

۱- کمال الدین، ج۲، ب۴۵، ح ۴۵.

چنین گفته انـد که مراد از مـدعی مشاهـده، ادعـای نیـابت خاصه و ارتباط با حضـرت است؛ زیرا نیابت خاص یعنی حضور نزد حضـرت، همراه شـناخت آن بزرگوار و رسانـدن سؤالات مردم و ابلاغ پاسخ ها و پیام ها. این فرد، هم ادعای دیدار دارد و هم آنچه می گوید را از جانب حضرت بیان می کند و حرف ها را پیام حضرت اعلام می کند.(۱)

حضرت امام خمینی رحمه الله می گوید:

مراد از تکذیب مدعی مشاهده این است که فردی، مدعی ملاقات باشد؛ ولی شاهد و دلیلی نداشته باشد.(۲)

شهید صدر می گوید:

مراد، ادعای انحرافی است که شخصـی با ادعای مشاهده و ارتباط، بخواهد عقاید و نظر خود را با نام پیام های امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به مردم القا کند.(۳)

برخی نیز گفته انـد: مراد از تکـذیب مـدعی مشاهده، تکذیب مدعی ظهور است.(۴) بنـابراین می توان دریافت که در روایت، صِرف دیدار، منتفی نشده است و عالمان نیز نفی اصل دیدار را استفاده نکرده اند. به علاوه، روایت، مدعی مشاهده را کذّاب می داند؛ حال اگر کسی امام را ببیند و به دیگران نگوید، تحت این روایت قرار نمی گیرد؛ لذا اصل دیدار، امر ممکنی خواهد بود.

نکته آخر این که علمای ما که موفق به دیدار حضرت شده بودند،

ص:۱۵۱

۱- بحار الانوار، ج۵۲، ص۱۵۱.

۲- انوار الهدایه، ج۱، ص۲۵۶.

۳- تاریخ الغیبه الصغری، ج۱، ص۶۳۹-۶۵۴.

۴- مهدی منتظر، ص۹۳.

آن را برای مردم بازگو نمی کردند؛ بلکه اطرافیان و خواص آنان، از روی شواهد و قراینی یا در زمان های بعد، متوجه وقوع دیدار آن عالم با امام می شدند؛ لذا عالمان تحت عنوان «مدعی مشاهده» قرار نمی گیرند و این روایت، با داستان ملاقات برخی بزرگان تنافی ندارد.

۵۳. روایاتی می گوید: «هر کس در غیبت کبرا، ادعای رؤیت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را کرد، او را تکذیب کنید»؛ آیا این روایت، بر خلاف لطف کامل پروردگار نیست و آیا برخی عالمان و صلحا، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را زیارت نکرده اند؟

در پاسخ به این سؤال، باید توجه داشت که:

۱. خداوند مهربان، الطاف و نعمات خود را از مخلوقات خویش دریغ نمی دارد؛ بلکه این انسان هایند که ناسپاسی می کنند و با ناشکری و کفران نعمت، آن را از دست می دهند. خداوند در قرآن می فرماید:

{ظهر الفساد فی البر و البحر بما کسبت ایدی الناس}؛ فساد، در خشکی و دریا آشکار شد؛ به دلیل کارهایی که مردم انجام داده اند.(۱)

بنابراین، اگر از نعمت دیدار امام محروم شدیم، به سبب آن بود که قدر امام دانسته نشد. در نامه ای که از وجود مقدّس امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف برای شیخ مفید صادر شده است، حضرت چنین می فرماید:

۱- روم (۳۰):۴۱.

اگر شیعیان ما – که خداوند، آنان را به طاعتش موفق بدارد – بر اجتماع قلوبشان در وفای به عهدی باشند، که بر عهده آنان است، از آنان، مبارکی دیدار ما به تأخیر نمی افتد، و هر آینه، سرعت می گرفت برای آنان، سعادت دیدار ما با شناخت و معرفت حقیقی و تصدیق آنان نسبت به ما. پس چیزی ما را از آنان منع نکرده، مگر آنچه به ما می رسد از آنچه کراهت داریم ما [= کردار ناپسند مردم].(۱)

۲. دیدار ظاهری امام، نعمتی بسیار ارزشمند است و یکی از الطاف خداوند مهربان، توفیق دیدار و شرف یابی به خدمت حجت حق و ولیّ خدا است؛ ولی اگر بنابر مصالح و شرایطی، لازم شد امام غایب شود و طلب دیدار، به حادثه نامطلوبی منجر شود و برای مثال، خطری را متوجه امام یا فرد خواهان دیدار بکند، آیا باز نیز چنین دیداری می تواند لطف الهی باشد؟ باید توجه داشت که خداوند، الطاف بیکران خود را بنابر مصالح و شرایط، بر مردم فرو می ریزد.

۳. در روایت، دیدار، به صورت کلی و مطلق نفی نشده است؛ بلکه با توجّه دقیق به متن روایت، روشن می شود که «مدعی مشاهده»، آن هم

۱- «و لو اَنَّ اشیاعنا وفقهم الله لطاعته، علی اجتماع من القلوب فی الوفاء بالعهد علیهم لما تأخّر عنهم الیمن بلقائنا و لتعجلت لهم السعاده بمشاهدتنا علی حق المعرفه و صدقها منهم بنا، فما یحبسنا عنهم الّا ما یتصل بنا ممّا نکرهه»؛ احتجاج، ج۲، ش ۳۶۰؛ بحارالأنوار، ج۵۳، ص۱۷۷.

با توجه به شرایطی، دروغگو و افترا زننده است؛ بنابراین، ممکن است دیدارهایی نیز رخ بدهد.

۴. تکذیب مدعی مشاهده، در مواردی، عین لطف است، تا کسی نتواند با ادعای دروغین مشاهده و دیدار، دیگران را بفریبد.

زیارت آن عزیز، امری است که نه تنها ممکن است؛ بلکه واقع شده است. مرحوم شیخ صدوق و شیخ طوسی که از علمای قدیم ما هستند، در کتاب های خود، کمال الدین و تمام النعمه و الغیبه بابی را گشوده اند درباره افرادی که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را دیده اند.

۵۴. آیا می توان به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نامه نوشت؟ چه شرایطی باید رعایت شود؟

نامه یا به اصطلاح عریضه نویسی، یکی از راه های توسل و بیان حاجت به محضر امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف یا هر امام دیگر است. در نحوه عریضه نویسی بیان شده است که حاجت خود را در کاغذی نوشته و آن را در چاه پاک یا آب جاری بیندازید (فرقی نمی کند چاه کجا باشد). افراد با این روش، حاجت خود را به امام بیان می کنند و امام، با احاطه و علم فراوانی که دارد از خواسته های آنان مطلع می شود؛ همان گونه که هنگام زیارت یا بعد از نماز یا هر وقت دیگر، هر

ص:۱۵۴

حاجتی به طور شفاهی از امام می خواهیم، اطلاع می یابد و حتی اگر از قلب خویش بگذرانیم، امام علیه السلام اطلاع می یابد. پس گفتن شفاهی یا نوشتن کتبی فرقی نمی کند و امام در هر صورت اطلاع می یابد. و نوشتن نامه یکی دیگر از راه های بیان حاجت است.

با توجه به آموزش هایی که امامان معصوم علیهم السلام برای رُقعه نویسی به پیروان خود داده اند و همچنین نامه ها و عریضه هایی که برای امامان بزرگوار علیهم السلام توسط شیعیان نوشته شده است، عریضه باید شامل دو بخش عمده توقیفی و اختیاری باشد:

منظور از بخش توقیفی، محتوایی است که از ناحیه امامان معصوم علیهم السلام به نوشتن آن امر شده است و شیعیان، در همه عریضه های خود، استفاده کرده اند. این قسمت، غالباً شامل اذکار و اسمای الهی و توصیف و مدح و ثنای حضرت حق و کلماتی برای توجه و توسل به حضرات معصومان علیهم السلام و ذکر اسامی مبارک آن ها است. شیعیان، هم می توانند برای این قسمت، با قلم خود، خداوند متعال را بستایند و به درگاه اهل بیت علیهم السلام متوسل شوند و هم می توانند از مدح و ثنایی که در ادعیه معصومان علیهم السلام وارد شده یا عریضه های مختلفی که بزرگان دینی نگاشته اند، استفاده کنند.

بخش اختیاری عریضه، شامل مطالبی است که نویسنده عریضه برای عرض حاجت شخصی، بیان حالات و راز و نیاز با خداوند متعال و امامان علیهم السلام به انتخاب و قلم خود می نویسد.

از آن جا که نوشتن عریضه، نوعی دعا و نیایش است، رعایت آداب دعا، هنگام نوشتن عریضه نیز لازم است. بعضی از آداب دعا کردن و

عریضه نویسی به شرح زیر است:

۱. خلوص نیت؛

۲. وضو داشتن و خواندن دو رکعت نماز؛(۱)

۳. روزه گرفتن روز پنجشنبه و نوشتن عریضه در صبح روز جمعه؛

۴. انداخته عریضه، در حالی که انسان رو به قبله ایستاده است؛

۵. در حال انداختن عریضه، نواب خاص امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را صدا بزنند؛(۲)

۶. در حالی که رُقعه را به دست دارد بکا (گریه) یا تباکی (حالت گریه به خود گرفتن) کند؛(۳)

۷. در حالی که رُقعه را به دست دارد، دست های خود را به سوی آسمان بگشاید و مشغول دعا و مناجات با خداوند متعال شود.(۴)

معمولاًـ برای نوشتن عریضه، باید از مقدس ترین مکان ها و معنوی ترین زمان ها بهره گرفت؛ چرا که استفاده از دو عنصر مکان و زمان در استجابت دعاها و تاثیر گذاری آن ها توصیه شده است، برای مثال:

۱. روز جمعه نوشته شود.(۵)

۲. نزدیک طلوع خورشید نوشته و در چاه انداخته شود.(۶)

۳. بعد از ادای نماز شب باشد.(۷)

۱- بحار الانوار، ج۹۹، ص ۲۴۰.

۲- بحار الانوار، ج۹۹، ص۲۳۵.

۳- بحار الانوار، ج۹۹، ص ۲۴۱.

۴- بحار الانوار، ج۹۹، ص ۲۴۱.

۵- بحار الانوار، ج۹۹، ص ۲۴۴.

۶- بحار الانوار، ج۹۹، . ص۲۳۶ .

۷- بحار الانوار، ج۹۹، ص ۲۴۰.

۵۵. آیا شخصی که گناه کرده است، می تواند با امام زمان علیه السلام ارتباط داشته باشد؟

خداوند بزرگ، راه برگشت را به روی هیچ کس نبسته است. هرکس توبه کند و از گناه دست بکشد و به راه صحیح بازگردد، قطعاً مشمول رحمت حق قرار می گیرد. خداوند می فرماید:

بگو : ای بندگان من که بر خود، اسراف و ستم کرده اید! از رحمت خدا نااميد نشوید که خدا، همه گناهان را می آمرزد؛ زیرا او، بسیار آمرزنده و مهربان است.(۱)

امام معصوم و حجت خداوند که تجلّی رحمت بی انتهای الهی است نیز با آغوش باز، فرد توبه کننده را می پذیرد. نمونه زیبای آن، توبه حرّ بن یزید ریاحی و پذیرش وی از سوی امام حسین علیه السلام است.

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز چنین است و طبق حدیث، امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف رحمت بر عالمیان ذکر شده است:

به درستی که من هیچ پیامبری را مبعوث نکردم، جز آن که وقتی ایامش کامل و مدتش سپری شد، برای او وصی ای قرار دادم...سپس کامل کردم آن [سلسله

ص:۱۵۷

۱- «قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَهِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ»؛ زمر (۳۹): ۵۳.

اوصیا] را به فرزندش [= فرزند امام حسن عسکری علیه السلام] رحمت بر عالمیان....(۱)

این که سؤال شد: «آیا می تواند ارتباط داشته باشد»؟ باید دید منظور از ارتباط چیست؟ اگر مراد، این است که بتواند حضرت را ببیند، در پاسخ باید گفت، امکان دیدار به صورت کلّی نفی نشده است؛ بنابراین ممکن است حتّی گناهکاری نیز حضرت را ببیند؛ هر چند نشناسد.

اگر مراد، ارتباط قلبی است، به این معنا که فرد، احساس بکند به حضرت نزدیک است و امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به او توجه دارد، در پاسخ باید گفت؛ حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در توقیعی به مرحوم شیخ مفید می فرماید:

انا غیر مهملین لمراعاتکم و لا ناسین لذکرکم؛(۲) ما، هرگز در رعایت احوال شما کوتاهی نمی کنیم و شما را از یاد نمی بریم.

لذا هر فردی مورد توجه امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است. حال اگر از گناه پشیمان شد و برگشت، حتماً مورد پذیرش قرار می گیرد و حضرت به او توجه بیشتری می کند.

۱- «...إنی لم أبعث نبیاً فاکملت أیامه و انقضت مدته الا جعلت له وصیاً....ثم أکمل ذلک بابنه رحمه للعالمین»؛ کمال الدین، ج ۱، ب۲۸، ح ۱.

۲- بحارالانوار، ج۵۳، ص۱۷۴.

۵۶. عشق و محبت دو سویه درباره ما و امامان علیهم السلام چگونه است؟

روابط انسان ها، انواع مختلف دارد. برخی از رابطه ها، اعتباری و قراردادی است و برخی، رابطه ها، واقعی و تکوینی است و قرار داد دو طرف، هیچ تأثیری در آن ندارد. رابطه میان انسان و خالق هستی، از نوع رابطه های اصیل و استوار است و در اعماق جان و فطرت، ریشه دارد.

در حدیث قدسی آمده است:

لو یعلم المدبرون عنی کیف انتظاری لهم... لماتوا شوقاً؛ اگر کسانی که [به من] پشت کرده اند می دانستند چقدر مشتاق آنان هستم... از شدت شوق، جان می سپردند.(۱)

در فرهنگ شیعه، رابطه امام معصوم و شیعیان، ازلی است. در حدیثی از حضرت صادق، علیه السلام، می خوانیم:

خداوند، شیعیان ما را مورد رحمت خویش قرار دهد! آنان، از زیادی سرشت ما خلق شده و با آب ولایت ما عجین گشته اند. در شادی ما، شاد و در اندوه ما، غمناکند.(۲)

ص:۱۵۹

۱- میزان الحکمه، ج۴، ص۲۷۹۷؛ جامع السعادت، ج۳، ص۱۰۳.

۲- «رحم الله شیعتنا! خلقوا من فاضل طینتنا و عجنوا بماء ولایتنا، یحزنون لحزننا و یفرحون لفرحنا»؛ شجره طوبی، ج ۲، ص ۶.

یکی از شیعیان حضرت علی علیه السلام به نام «رمیله» چنین می گوید:

من، دچار تبی شدید شدم. هنگامی که از شدت آن کاسته شد، غسل کردم و برای رسیدن به ثواب نماز جمعه و درک فضیلت نماز با مولایم علی علیه السلام به مسجد آمدم. زمانی که حضرت به منبر شتافت و مشغول سخنرانی شد، دوباره تبم شدت یافت. بعد از نماز، به دیدار علی علیه السلام رفتم. حضرت، علت بیماری و ناراحتی ام را پرسید و من توضیح دادم. حضرت فرمود:

ای رمیله! هر مؤمنی که بیمار می شود، ما نیز بیمار می شویم و حزن و اندوه او، ما را محزون و غمناک می سازد و هر دعایی که می کند، ما به دنبال آن «آمین » می گوییم و اگر دعا نکند، ما برایش دعا می کنیم.(۱)

این ارتباط مقدس و عمیق، ارواح اولیای الهی و شیعیانشان را به منزله روح واحد قرار می دهد و چنان آنان را به هم می پیوندد که ابوبصیر، از یاران حضرت صادق علیه السلام می گوید:

در مجلسی از حضرت پرسیدم: «گاهی بدون علت خاص، دچار غم و غصه یا سرور و خوشحالی می شوم؛ علت چیست؟» حضرت در پاسخ فرمود:

این حزن و شادی که گاه سراغ شما می آید، اثر آن غم و سروری است که در ما ایجاد می شود؛ و چون ما و شما، هر دو از نور خداوند متعال خلق شده ایم، این حالات

۱- بحارالأنوار، ج۲۶، ص ۱۴۰؛ منتهی الآمال، ج ۲، ص ۸۶۹.

ما، در شما نیز اثر می گذارد.(۱)

بنابراین، می توان گفت هنگامی که ما به یاد اولیای الهی و عظمت و بزرگواری آنان می افتیم یا مصیبت ها و غم های آنان را به یاد می آوریم و قلبمان متوجه آنان می شود، در اثر همان پیوند شدید روحی میان ما و آنان است. در واقع، عنایت و مهر آنان را به ما نشان می دهد.

البته باید زمینه این لطف و عنایت را خود فراهم سازیم و با شخم زدن زمین سخت دل، موقعیتی مناسب برای رشد بذر محبت آنان پدید آوریم.

آنچه لطیف تر است، این که یاد شدن ما توسط حضرت، فقط مربوط به زمانی نیست که ما به یاد آن بزرگوار هستیم؛ بلکه حتّی زمانی که از آن حضرت غافلیم، باز آن عزیز، به یاد ما است و آنچه به خیر و صلاح است، در حق ما انجام می دهد؛ همان گونه که در نامه ای فرمود:

انا غیر مهملین لمراعاتکم و لا ناسین لذکرکم(۲)؛ ما، رعایت امور شما را مهمل نگذاشته ایم و یاد شما را فراموش نکرده ایم.

۱- «انّ ذلک لحزن و فرح یصل الیکم منّا إذا دخل علینا حزن او سرور کان ذلک داخلاً علیکم لانّا و انتم من نور الله عزّوجلّ»؛ میزان الحکمه، ج ۲، ص ۴۰۰.

۲- بحارالأنوار، ج۵۳، ص ۱۷۴.

فصل هشتم: آخرالزمان

اشاره

ص:۱۶۳

۵۷. آخر الزمان یعنی چه؟ آیا ما در آخر الزمان هستیم؟

الف. اصطلاح «آخر الزمان» در گفتار های ادیان آسمانی و روایات اسلامی مطرح شده است و مراد از آن، روز پایانی عمر دنیا (معنای لغوی) نیست؛ بلکه مراد از آن، دوره زمانی ویژه ای است که به گونه ای معنای آخر بودن را دارد. اصطلاح آخر الزمان به سه دوره اطلاق شده است:

۱. دوره پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله و سلم که از بعثت آن حضرت تا قیامت را شامل می شود. در این صورت، آخر الزمان، به این معنا است که بعد از آن بزرگوار، پیامبر و شریعت دیگری نخواهد آمد و این دوره، دوره آخرین شریعت است.(۱)

۲. دوره غیبت و سال های پیش از ظهور که آخر الزمان طبق این

ص:۱۶۵

۱- کافی، ج ۸، ص ۱۳۸؛ بحارالانوار، ج ۲۱، ص ۳۱۷ وج ۱۲، ص ۲۸۱.

معنا، پایان دوره ظلم ها و فساد ها و حکومت های غیر الهی است و با ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، همه مظاهر شرک و ظلم و فساد از بین می رود.

۳.دوران ظهور و زمان تشکیل دولت عدل الهی که این حاکمیت، تا آخر عمر دنیا برقرار می ماند و دیگر از بین نمی رود. در روایتی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به دختر بزرگوارش فرمود:

وقتی دنیا هرج و مرج شود و فتنه ها آشکار گردد و راه ها بسته شود و عده ای، عده دیگر را فریب دهند، خداوند کسی را که دژهای گمراهی را فتح می کند، برمی انگیزد و او، در آخر الزمان، دین را برپا می کند.(۱)

ب. با مراجعه به روایات، معلوم می شود یکی از معانی آخرالزمان، دوران غیبت امام دوازدهم علیه السلام است؛ به ویژه سال های پیش از ظهور آن حضرت که فتنه ها و مشکلات، به اوج خود می رسد.(۲)

در روایتی، با صراحت، به دوران غیبت اشاره شده است:

ص:۱۶۶

۱- «اذا صارت الدنیا هرجاً و مرجاً و تظاهرت الفتن و تقطعت السبل و أغار بعضهم علی بعض ... فبعث الله عزوجل عند ذلک مهدینا التاسع من صلب الحسین ... یفتح حصون الضلاله ... یقوم بالدین فی آخر الزمان»؛ بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۰۸.

۲- از روایات فراوانی که از قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در آخرالزمان خبر می دهد، نیز روایاتی که در وسائل الشیعه، ج ۱۶، ص ۲۴۴ و بحارالانوار، ج۳۶، ص۳۲۵ و مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۲۶۷ آمده است، می توان این نکته را فهمید.

ای علی! عجیب ترین مردم در ایمان و بزرگ ترین آنان در یقین، گروهی هستند که در آخرالزمان هستند، پیامبر را ندیده اند، امام آنان نیز در غیبت است و آنان به نوشته ای ایمان می آورند.(۱)

با توجه به این روایات می توان گفت روایاتی هم که نشانه های مختلفی برای آخر الزمان بیان کرده است، به دوران غیبت و ما قبل ظهور اشاره دارد؛ مانند روایتی که می فرماید: «در آخرالزمان، مردم، امر به معروف و نهی از منکر را ترک می کنند و اهل ریا می شوند و نماز و روزه شان ظاهری است.»(۲) یا «آخرالزمان، زمان بدی است. زنان، بی حجاب و بزک کرده ظاهر می شوند».(۳) *

ص:۱۶۷

۱- «یا علی اعجب الناس ایماناً و اعظمهم یقیناً قوم یکونون فی آخرالزمان لم یلحقوا النبی و حجب عنهم الحجه فآمنوا بسواد علی بیاض»؛ بحارالانوار، ج۷۴، ص۵۶.

۲- کافی، ج ۵، باب الامر بالمعروف و النهی عن المنکر، ح۱، ص ۵۵.

۳- من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۹۰، ح۴۳۷۴. * بعضی از ویژگی های این دوره چنین است: - وضع حکومت ها: افراد، فاسد و ظالم و حکومت ها، ضعیف، استبدادی، زود گذر و متزلزل هستند. - وضع دین: از اسلام و قرآن، فقط اسمی می ماند و مساجد، زیبا؛ امّا بدون جمعیّت است و مردم از دین خارج می شوند. - وضع اخلاق: عواطف انسانی ضعیف می شود و ترحم به یک دیگر وجود ندارد. انواع فسادهای اخلاقی، علنی و بدون نهی و جلوگیری در جامعه انجام می شود. - وضع امنیت: ترس و اضطراب، فراگیر و راه ها نا امن است. جنایت های هولناك صورت می گیرد و مردم، آرزوی مرگ می کنند. مرگ های ناگهانی، زلزله، جنگ، فتنه، بیماری و مرگ زیاد می شود. - وضع اقتصاد: باران و محصولات کشاورزی کم می گردد و رودها و چشمه ها خشک می شوند. گرانی، فقر، گرسنگی و عدم رونق تجارت و بازار، غوغا می کند. (برای آگاهی بیشتر: ر، ک: نجم الدین طبسی، نشانه هایی از دولت موعود.)

ج. چون در روایات، دوران غیبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف «آخرالزمان» نامیـد شده است، می توان گفت ما در آخرالزمان هستیم؛ به ویژه این که بعضـی از علائم یاد شـده، در زمان ما وجود دارد؛ اما اگر کسـی منظور از آخرالزمان را فقط چنـد سـال پیش از ظهـور حضـرت در نظر بگیرد، چـون وقت ظهور مشـخص نیست، نمی توان گفت در آخرالزمـان هسـتیم یا نه.(۱)

۵۸. مراد از گسترش و فراگیر شدن ظلم در آخرالزمان و پیش از ظهور چیست؟

درباره مفهوم و چیستی فراگیری ظلم و ستم، دو دید گاه اصلی و مهم مطرح است:

۱- البته چون امر ظهور، به عملکرد و خواست مردم نیز بسـتگی دارد ــ بـدین معنا که هر زمان آنان آماده ظهور بودنـد، ظهور تحقق می یابد ــ هر زمان می تواند آخر الزمان باشد و زمان ظهور فرا برسد.

۱. فراگیری ظلم و ستم به معنای غالبیّت: طبق این دید گاه، در آستانه ظهور، ظلم و ستم در جهان غالب شده و چهره جهان، چهره ظلم و ستم خواهد بود. البته همراه غالبیت ظلم و ستم، صلاح و رستگاری نیز میان مردم مطرح می باشد. نکته قابل ذکر این که در روایات از فراگیری ظلم و ستم خبر داده شده است نه فراگیری ظالم و ستمگر. با این نگاه، اگر در جهان یک ظالم باشد و از او ظلم های متعدد و متنوع سر زند و بقیه مردم، مظلوم و ستمدیده باشند، باز «ملئت ظلماً و جوراً» به معنی پرشدن زمین از ستم و جور تحقق پیدا خواهد کرد.

۲. فراگیری ظلم و ستم به معنای کامل و تمام؛ این عده قائلند فراگیری ظلم و ستم در جهان به طور کامل و تمام صورت می پذیرد و جهان، به صورت یکپارچه پر از ظلم و ستم خواهد شد و از صلاح و رستگاری هیچ خبری نیست.

البته دیدگاه صحیح همان دید گاه اول است.

اینک به نمونه هایی از روایات که به ظلم و جور قبل از ظهور اشاره دارند، می پردازیم:

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید:

قیامت، برپا نمی شود، تا این که مردی از اهل بیت من حکومت کند، نام او هم نام من است. زمین را پر از عدل و قسط می کند همانطور که از ظلم و جور پر شده

است.(۱)

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید:

یـازدهمین از فرزنـدان من، مهـدی است؛ کسـی که زمین را از عـدل و داد پر می کنـد؛ همان گونه که از ظلم و سـتم پر شـده است.(۲)

امام حسین علیه السلام می فرماید:

اگر از دنیـا جز یک روز باقی نمانـده باشـد، خداونـد، آن روز را طولانی کنـد، تا مردی از فرزنـدان من قیام کنـد و زمین را از عدل و داد پر کند، پس از آن که از ستم و بیداد پر شده باشد.(۳)

از مجموع روایات موجود، نوعی همسانی میان واژگان عـدل و داد و ظلم و جور دیـده می شود؛ یعنی همان طور که در جامعه بعـد از ظهور، عدل و داد فراگیر و همه جانبه می شود، در جامعه پیش از ظهور نیز ظلم و جور فراگیر و همه جانبه خواهد شد؛ نه این که همه

۱- «لاـتقوم السـاعه حتی یملـک رجل من اهل بیتی، یواطئ اسـمه اسـمی، یملأ الارض عـدلاً و قسـطاً کما ملئت ظلما و جوراً»؛ کشف الغمه، ج۲، باب ذکر علامات قیام القائم عجل الله تعالی فرجه الشریف، ص۲۵۵.
۲- «...الحادی عشر من ولدی، هو المهدی الذی یملأ الارض عدلاً و قسطاً کما ملئت جوراً و ظلماً»؛ کافی، ج۱، ح۷، باب فی الغیبه، ص۳۳۸.
۳- «لولـم یبق من الـدنیا الّایوم واحـد لطوّل الله عزوجل ذلک الیوم حتی یخرج رجل من وُلـدی فیملأها عدلا و قسـطاً کما ملئت جوراً و ظلماً»؛ کمال الدین، ج ۱، باب ۳۰، ح۴.

ظالم باشند.

در نگـاه ابتـدایی چنین برداشت می شود که فراگیری ظلم و سـتم، پیش زمینه و از شـرایط تحقق ظهور عـدل و داد توسـط امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف است اما با نگاه ژرف و دقیق، معلوم خواهد شد اصل این نظریه و تفکر، غلط و حاکی از سوء برداشت یا عدم اطلاع کافی از فرهنگ و تعالیم روح بخش اسلام است. اثبات این مدعا بدین گونه است:

الف. فراگیری ظلم و سـتم شـرط ظهور نیست: در هیـچ یک از روایات، فراگیری ظلم و سـتم، شـرطی از شـرایط ظهور دانسـته نشده است؛ بلکه فراگیری ظلم و ستم، در واقع به نوعی، نهایت آمادگی و احساس نیاز شدید مردم به منجی را می رساند.

ب. فراگیری ظلم و سـتم از علائـم حتمی ظهور نیست: علائـم و نشـانه های ظهور نیز به حتمی و غیر حتمی تقسـیم شـده انـد و فراگیری ظلم و ستم پیش از ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، از علائم ظهور نمی باشد.

از سوی دیگر، طبق روایـات، یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشـریف پیش از ظهور حضـرت، در آن جامعه رشـد کرده، تربیت یافته و در زمان ظهور حضـرت در رکاب حضرت به جان فشانی می پردازند؛ پس بی شک، جامعه ای که توان پرورش و تربیت یـاران آن چنانی را داشـته باشـد، بایـد در آن، زمینه ها و بستر مناسب نیز وجود داشـته باشـد. معلوم است این تربیت و پرورش قهری نیست؛ بلکه در سـایه تلاـش و زحمت و اسـتفاده از بستر مناسب است که به این لیاقت می رسـند. بر این اساس، اگر در جامعه عصر ظهور، ظلم و ستم، همه جای عالم را فرا گرفته باشد، بستر و زمینه های مناسب رشد و تربیت از بین

خواهد رفت و دیگر پرورش یاران حضرت علیه السلام ممکن نخواهد بود.

۵۹. شنیده ایم در روایات آمده که دینداری در آخرالزمان مثل گرفتن آتش در دست است. چرا دینداری در آخرالزمان، سخت تر از زمان های دیگر است؟

سختی دینداری در آخرالزمان، دلایلی دارد که مهم ترین آن ها، دو عامل زیر می تواند باشد:

الف. تشخیص وظیفه: وظیفه یک مسلمان معتقد، آن است که وظایف دینی خود را به خوبی بشناسد و به آن ها عمل کند. هنگام حضور ظاهری امام در جامعه و میان مردم، امر تشخیص وظیفه، راحت تر است؛ چرا که فرد به خدمت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می رسد و کسب تکلیف می کند؛ ولی در زمان غیبت، این امر نیز به صورت کامل، بر عهده خود شیعیان است. طبیعی است که وظیفه، دوچندان می شود و کار مشکل تر می گردد؛ چرا که تشخیص وظیفه، مسأله بسیار مهمی است که امکان خطا و اشتباه در آن وجود دارد. البته امامان علیهم السلام، شیعیان را به حال خود واگذار نکرده اند؛ بلکه از آنان خواسته اند که به عالمان و کارشناسان دین و اسلام شناسان فقیه مراجعه کنند و برای تشخیص وظیفه، از آنان مدد جویند.(۱)

۱- در توقیعی که از امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف صادر شده است، حضرت می فرماید: «و امّا الحوادث الواقعه فارجعوا فیها الی رواه حدیثنا؛ فانّهم حجتی علیکم و انا حجه الله علیهم؛ و اما حوادثی که واقع می شود، پس در آن ها به راویان حدیث ما (علما و فقهای اسلام شناس) رجوع کنید که آنان، حجت من بر شما هستند و من، حجت خدا بر آنان هستم»؛ کمال الدین، ج۲، ب ۴۵، ح۴.

ب. ظواهر فریبنـده دنیـای امروز: شایـد به جرأت بتوان گفت، عامـل اصـلی و مهم تر در سـختی دینـداری در دوره آخرالزمان، وضـعیت فرهنگی دنیای مادی است. غول های ارتباط جمعی و رسانه ای از یک طرف به شـدت با اسـلام درگیر شـده اند و با انواع تخریب ها و تحریف ها و سیاه نمایی ها، سعی بر آن دارند که چهره خشن و سیاهی از اسلام نشان دهند. از طرفی دیگر، ظواهر دنیـا را چنـان فریبنـده و زیبـا جلوه می دهنـد و انواع فساد و فحشا را در جامعه پخش می کننـد؛ به گونه ای که مردم در کنترل کردن امیـال و غرایز خود بایـد مجاهـدت و تلاـش فراوان بکننـد. بازار فسادهای مالی و اخلاقی، چنان گرم می شود که برخی همه چیز را به فراموشی می سپرند و حتی انسانیت را نیز زیر پا قرار می دهند و سخن از حیوان مدرن می گویند و معتقد می شونـد که انسان، یکی از اقسام حیوانات است نه بیشتر. روشن است با فساد علنی دنیای امروز، حفظ دین و معنویت، بسـیار مشکل است.

البته هرچنـد حفظ دین و عمل به وظیفه، در دنیای پرتلاطم و سراسـر ظلم و فساد، کاری دشوار است، پاداش انسان های متدین و دین مدار نیز افزون است.(۱)

ص:۱۷۳

۱- در روایتی پیـامبر گرامی اسـلام صـلی الله علیه و آله و سـلم فرمود: «به زودی گروهی بعـد از شـما می آینـد که یک نفر از آنان، اجر پنجاه نفر از شـما [صـحابه] را دارد». اصـحاب گفتنـد: «یا رسول الله! ما با تو در بدر و اُحد و حُنین شـرکت داشتیم و قرآن، میان ما نازل شـد». پیامبر صـلی الله علیه و آله و سـلم فرمود: «اگر آنچه آنان تحمّل می کننـد بر شـما وارد می شد، مانند صبر آنان، صبر نمی کردید». بحارالانوار، ج۵۲، ص۱۳۰.

مؤمنان آخرالزمان، به فرموده امیر مؤمنان، در کارها و فداکاری های نیک و بزرگ مسلمانان صدر اسلام شریکند.(۱) اینان، کسانی هستند که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، آنان را برادر خود خوانده و دیدار آنان را آرزو کرده است.(۲) افرادی هستند که خداوند، آنان را اولیای خود خوانده(۳) و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در حق آنان فرموده است: «خوشا به حال صابران در غیبت که اینان، حزب الله هستند».(۴)

۶۰. معنای این جمله که می گویند: «هنگام ظهور، از اسلام و قرآن، چیزی جز نام باقی نمانده است»، چیست؟

منظور این است که مردم از محتوای اسلام و قرآن و حقیقت آن، دور می شوند. این دور شدن، به چند شکل اتفاق می افتد.

۱- بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۱۳۱.

۲- بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۱۳۲.

۳- بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۱۴۳.

۴- بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۱۴۳.

۱. توجّه بیش از حـد به ظاهر و غفلت از محتوا و پیام: مردم، به جای آن که به دنبال فهم معانی قرآن باشـند، بیشتر به خوانـدن آن و لحـن و صـوت ارزش می هنـد؛ امّـا هرگز برای ترجمه و تفسـیر و فهم پیـام قرآن، زمـانی را اختصـاص نمی دهنـد. چنین افرادی، جز اسمی از قرآن نمی دانند و نزد آنان، قرآن، همان صداهای زیبا است. یا تمام همت افراد، نوشتن قرآن به خط های زیبـا و چاپ انواع قرآن در خط ها و انـدازه ها و رنگ های مختلف است؛ اما در معنا ی قرآن، فکر نمی کننـد. نزد این گروه، قرآن جز خطی خوش نیست.(۱)

۲. تفسـیر به رأی توسط افراد غیر متخصـص و گم شدن هدف اصلی قرآن: به قدری معانی مختلف و برداشت های غیر معقول از قرآن عرضه شود و به قـدری اختلاف قرائت ها و تکثر گرایی ها رواج و مقبولیت یابـد که معنای اصـلی قرآن و منظور الهی از نزول آن، بین مردم گم شود و کسـی ندانـد منظور خداوند، از نزول فلان آیه یا سوره یا کلِّ قرآن و اسـلام، چیست. در این صورت نیز از قرآن و اسـلام، جز اسم چیزی نخواهـد ماند؛ زیرا هر کس حرفی خواهد زد و آن را حرف اسـلام و قرآن قلمداد خواهد کرد.(۲)

علاوه بر این که این تعابیر، حالت غالبی دارد؛ یعنی، غالب مسـلمانان از حقیقت اسلام و قرآن، فاصله می گیرند؛ ولی در همان حال، گروهی هسـتند که عمل به دسـتورهای قرآن و اهـداف اسـلام را در متن زندگی خود قرار می دهند؛ به ویژه شـیعیان که تحت تعالیم

ص:۱۷۵

۱- بحارالانوار، ج۵۲، ص۱۹۰.
۲- تفسیر فرات کوفی، ص۱۳۹.

اهل بیت علیهم السلام هستند.

۶۱. منظور از «آرماگدون» چیست؟ و غربی ها در این مورد چه فعالیت هایی را انجام داده اند؟

کلمه «هَرْمَجِدُّن»؛(۱) در اصل واژه ای است یونانی که بنا به تعریف واژه نامه های آمریکایی همچون فرهنگ «وبستر» به معنای نبرد نهایی حق و باطل در آخر الزمان است. همچنین این واژه، نام شهری در منطقه عمومی شام است که بنا بر آنچه در باب شانزدهم مکاشفات یوحنا، در عهد جدید آمده است، آن جا، جنگی عظیم رخ می دهد و مرحله حاضر از زندگی بشر در آن زمان پایان می یابد. به عبارتی نبرد مذکور، مقدمه تحولی بزرگ است که سرنوشت نهایی آدمی بر روی کره زمین به آن بستگی دارد.

حادثه شریف ظهور، حادثه ای بزرگ است و قدرت های بزرگ جهان، سیاست خارجی خود را بر مبنای حوادثی که پیش از آن رخ می دهد، جهت داده و نقشه های نظامی خود را به شکلی سامان داده اند که آمادگی های لازم برای این حادثه در آن ملحوظ باشند. این، در حالی است که مؤسسات دینی و رسانه های این دولت ها نیزمردم خود را برای پیشواز این حادثه آماده می سازند.

۱- Armageddon

این مؤسسات دینی همراه رسانه های دیداری و شنیداری این دولت ها، از سال های دهه هشتاد میلادی مردم خود را به ایمان جمعی، به وقوع حادثه ای بزرگ در سرزمین شام توجه داده اند که به نبردی هسته ای خواهد انجامید. این مؤسسات، پیوسته مردم خود را به ایمان به این نکته فرا می خوانند که به زودی لشکری از دشمنان مسیح که بدنه اصلی آن، از میلیون ها نظامی تشکیل یافته است، از عراق حرکت می کند و پس از گذشتن از رود فرات که در آن زمان، به خشکی گراییده است، به سوی قدس رهسپار می شود.

اما نیروهای مؤمن به مسیح، راه این لشکر را سد کرده و همگی در «آرماگدون» با یک دیگر برخورد خواهند کرد. در این مکان است که درگیری اتفاق خواهد افتاد. صخره ها ذوب می شوند... دیوارها بر زمین فرو می غلتند... پوست تن انسان ها در حالی که ایستاده اند، ذوب شده و میلیون ها نفر از بین می روند.... (احتمالاً این، نبردی نهایی و هسته ای است.) سپس مسیح برای بار دوم، از جایگاه بلند خود بر زمین فرود می آید و پس از چندی، زمام رهبری جهان را در دست گرفته و صلح جهانی را برقرار می کند. او، دولت صلح را بر زمین نو و زیر آسمانی تازه بنا می کند و این مهم را از مرکز فرماندهی خود در قدس عملی می سازد.

یک بررسی انجام گرفته از سوی مؤسسه «تلسن» که در اکتبر سال ۱۹۸۵م منتشر شده است، نشان می دهد در حال حاضر ۶۱ میلیون آمریکایی در انتظار واقعه آرماگدون به سر می برند. این، در حالی است که ذکر مؤسسات دینی و ایستگاه های رادیو تلویزیونی

که به این مهم پرداخته اند، در این مجال میسر نیست.

مؤسسات دینی آمریکایی، این نکته را روشن ساخته اند که سپاهی که از عراق به سوی قدس رهسپار خواهد شد، بنا بر پیشگویی حرقیال در کتاب مقدس (فصل ۳۸ و ۳۹) از نظامیانی از عراق، ایران، لیبی، سودان و قفقاز در جنوب روسیه تشکیل می شوند. مدارس انجیلی در آمریکا، بر پایه این تحلیل که واقعه آرماگدون تنها حادثه ای است که بازگشت دوباره مسیح را به زمین ممکن می سازد... و این، واقعه ای بسیار نزدیک است، به تبلیغ این دیدگاه پرداخته اند....

به هر حال مؤسسات دینی انجیلی آمریکا و اروپا آنچه را روانشناسان گفته اند _ اینکه بی گمان ایمان یک نفر به یک قضیه و پافشاری و ایمان او به لزوم به کرسی نشاندن آن، عهده دار به کرسی نشستن آن قضیه خواهد بود _ در قضیه بازگشت دوباره مسیح به زمین پس از حادثه آرماگدون، به کار بسته و به این گفته قائلند که بی گمان امکان تحقق هر نوع پیشگویی ابتدا به ایمان مردم و پافشاری آن ها بر ضرورت وقوع آن و هم چنین به شمار نفرات آن ها و شمار نفرات کسانی بستگی دارد که رهبری کاروان تبلیغاتی آن پیشگویی را بر عهده دارند.(۱)

۱- مجله موعود، ش۲۸، ص۵۴.

۶۲. تفکرات حاکم بر فیلم های امریکایی (هالیوود) درباره تســخیر جهان و این که کســی می آیــد و جهان را به هم می ریزد چگونه تحلیل می شود؟

از اوضـاع و حوادث عمومی، می توان حـدس زد که بشـر، در آینـده نزدیک، بر سـر یک دو راهی بسـیار حساس واقع خواهد شد؛ یا چشم بسـته تسلیم مادی گرایی و قوانین حاکم بر طبیعت شده و یکسره به احکام الهی پشت پا می زند؛ یا توحید خالص را انتخاب کند و به قوانین و احکام الهی، برای اصلاح و علاج بحران های جهانی گردن می نهد.

حال به تشریح این دو تفکر و اهداف آن می پردازیم.

۱. حاکمیت قدرت و علوم مادی

طرفـداران این نظریه، چنـد دسـته انـد: گروهی معتقدنـد شـر و فساد و بدبختی لازمه جدانشدنی زندگی بشـر است؛ لذا هر چه زودتر باید به زندگی بشریت خاتمه داده شود.

گروهی دیگر می گوینـد: بـا پیشـرفت حیرت آور علوم و تکنیـک و فراهم شـدن سـلاح هـای مخرب و کشـتار جمعی، جامعه بشـری به نقطه انفجار نزدیک شـده است و به زودی با دست خود، به زنـدگی خود خاتمه خواهـد داد.؛ لـذا بایـد راه چاره ای اندیشید.

در این بیان، عده ای تنها راه را تشـکیل یک حکومت واحد جهانی می دانند، تمام بشـریت تحت یک نظام و سیسـتم مدیریتی واحد قرار

گیرد و به اصطلاح، دهکده ای جهانی با یک رییس به وجود آید، تا دیگر تضاد منافع بین سران قدرت، باعث جنگ های تکنولوژیک نابود کننده نشود. در این باره تلاش قدرت های جهانی برای کسب سلطه برای اداره جهان بسیار چشمگیر است. پس از فروپاشی ابر قدرت شرق، هم اکنون غرب خود را قدرتی بلامنازع برای رسیدن به ریاست جهان می پندارد و برای کسب این مقام، از انواع ابزار های تبلیغاتی استفاده می کند.

آمریکا با کمک سرمایه داران صهیونیزم و با در دست داشتن بزرگ ترین مرکز فیلم سازی جهان (هالیوود)، سالانه حدود هفتصد فیلم تولید می کند و نزدیک به ۸۰ درصد شبکه ها و سینما های جهان را تغذیه رسانه ای می نماید. تمام این فیلم ها، در مسیر اهداف غرب برای حکومت بر جهان قرار گرفته است و پیوسته این هدف را دنبال می کند.

۲. حاکمیت احکام الهی و مدیریت انسان های موحد بر جهان

این نظریه که بر اساس پیشگویی های ادیان الهی ارائه شده و سیر تحول روحی در نوع بشر و گرایش به ارزش های انسانی و الهی در قرون اخیر، آن را به منزله یک نظریه و طرح قابل اجرا کرده است، تنها راه برای نجات بشریت را بازگشت به دین و احکام الهی می داند و معتقد است این مهم با تشکیل حکومت جهانی به دست رهبری الهی امکان پذیر خواهد بود. ادیان الهی، هر کدام بر اساس آموزه های خود، این نظریه را ارائه کرده اند.

لازمه این طرح و نظریه دینی برای جهان، مبارزه با هر گونه

استثمار، قدرت طلبی و بی عدالتی در جامعه جهانی است؛ لذا صاحبان قدرت جهانی به مقابله رو در رو با این تفکر الهی و دینی پرداخته اند و به صورت های گوناگون به تحریف آن مشغول شده اند. یکی از راه های تحریف و تضعیف، ایجاد یأس و ناامیدی در مردم جهان از روحیه خداجویی و کار آمدی دین در زندگی است؛ نشان دادن آینده تاریک و ترسناک و القای این نکته که آموزه های ادیان هرگز نمی تواند مشکلات امروز و آینده جهان را برطرف کند و تنها نجات بخش جهان، قدرت و تفکر غرب است. این هدف با انواع فیلم ها و بازی های کامپیوتری و ایجاد بحران ها و جنگ های مصنوعی در جهان به جوامع انسانی القا می شود.

۶۳. فیلم هایی مانند «روز استقلال»، «نوستراداموس» یا «بازی جهنم خلیج فارس» چه ارتباطی با موضوع مهدویت دارد؟

۱. فیلم «نوستر آداموس»: این فیلم، بر اساس پیشگویی های یک پزشک فرانسوی، ساخته شد؛ اما محتوای فیلم، مطابق اهداف غرب برای سلطه بلامنازع بر جهان، تهیه شده است. در این فیلم، نجات دهنده جهان (امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف) با نام های «پادشاه وحشت»، «خدای جنگ بر ضد غرب»، «ضد مسیح بزرگ» معرفی می شود. آینده جهان، وحشتناک تلقی شده و تنها راه نجات را اتحاد با ابر قدرت

غرب می دانـد. در نهایت، غرب را پیام آور صلح جهانی و اسلام و مسـلمانان را ضـد صـلح و امنیت معرفی می کنـد. در این فیلم، دربـاره حضـرت مهـدی عجـل الله تعـالی فرجه الشـریف آمـده است: « او، مردی خونریز و بی رحم است و با جنگ های خود، تعداد زیادی زنان را بیوه و بچه های یتیم بر جای می گذارد». آن حضرت را با لباس عربی نشان می دهد و در حالی که با فشار دادن یک کلیـد هر کار بخواهد، انجام می دهد، این مطلب را به بیننده القا می کند که « ما باید متحد شویم و مانع قیام او گردیـم؛ زیرا چیزی جز مصـیبت و نـا امنی برای مردم جهـان نمی آورد. بایـد مردم جهـان از او متنفر شونـد و از او فاصـله بگیرند».

۲. فیلم «روز اسـتقلال»: این فیلم محتوایی تخیلی دارد و آمریکـا را نجـات دهنـده بشـریت برابر حمله فضـایی به زمین نشان می دهد. سـر انجام با پیروزی نیرو های مدافع زمین در روز اسـتقلال آمریکا، دشمن شکست می خورد و آمریکا بر سکوی نجات می ایستد.

۳. بـازی کـامپیوتری «جهنم خلیـج فـارس» معروف به «یا مهـدی»: در این فیلم، خلیـج فارس ــ به ویژه ایران ــ را مرکز حرکت های تروریستی جهان می شمارد وآمریکا با حضور نظامی در منطقه، سردمدار مبارزه با این گونه حرکت ها می شود.

ص:۱۸۲

۶۴. ماجرای کنفرانس تل آویو و مصوبات آن چیست؟

در این کنفرانس، نظریه پردازان غربی در تحلیل انقلاب اسلامی ایران، اعتراف می کنند که شیعه دارای دو نگاه است: نگاه سرخ و نگاه سبز و معتقدند شیعه به اسم امام حسین علیه السلام قیام را شروع و به اسم امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف آن را حفظ می کند. تصمیم نهایی در این کنفرانس، نشان دادن تصویری سیاه از انتظا ر سبز شیعه، به جهان است.

پس از این کنفرانس، کتاب ها و فیلم ها و بازی های رایانه ای زیادی برای این هدف تهیه و به جهان عرضه شد؛ مانند فیلم صهیون، فیلم آرماگدون و بازی های کامپیوتری ماتریکس، نفرین شدگان، سام ماجراجو، شیطان مقیم، بازگشت به قلعه ولفن اشتاین، دلتا فورس، قیام ملت ها و طوفان صحرا (حمله به عراق) و همچنین کتاب هایی نظیر: جنگ بعدی، زمین سیاره بزرگ مرحوم، جهان نوینی در حال فرا رسیدن است، شما و سال ۲۰۰۰، چه بر سر ما می آید، آمادگی های فردی برای بحران سال ۲۰۰۰، تدارک جنگ بزرگ .(۱)

۱- برای تحقیق بیشتر می توانید از منابع زیر استفاده فرمایید: ۱. تهاجم یا تفاوت فرهنگی، دکتر بلخاری؛ ۲. از ظهور تا پیروزی، سید حسن تقوی و ۳. فصلنامه انتظار موعود و مجله انتظار نوجوان، شماره ۵.

۶۵. چه سیاست هایی در فیلم سازی هالیوود دنبال می شود؟

به طور خلاصه می توان سیاست های فیلم سازی آمریکا (هالیوود) را بر این اهداف استوار دانست:

۱. حاکم کردن تفکر لیبرالیسم و بی توجه نمودن جامعه انسانی به ارزش های دینی و الهی؛

۲. بحرانی جلوه دادن وضعیت سیاسی و مدیریتی جهان و القای نیاز جهان به یک حکومت و دهکده جهانی به ریاست غرب؛

۳. انحصاری کردن نجات بخشی جهان در راه کار های ارائه شده توسط دکترین غرب؛

۴. القای این نکته که آینده جهان، بسیار ترسناک و ناآرام خواهد بود و ساختن فیلم های تخیلی برای انجام این هدف؛

۵. مخالفت و مبارزه رو در رو با حرکت های عدالت طلبانه جهانی برضد استعمار گران غربی که در جهان شروع شده است (مانند افغانستان، عراق، بوسنی، ایران و....)؛

۶. تهاجم و شبیخون به فرهنگ ها و ارزش های دینی و دور کردن دین گرایان، خداپرستان و مسلمانان از توجه به ارزش های راستین الهی؛

۷. همسو و هماهنگ نشان دادن مجامع بین المللی (مانند سازمان ملل، تجارت جهانی، صلح جهانی، کنفرانس های جهانی و رسانه های جهانی) با دکترین غرب برای آینده جهان.

ص:۱۸۴

فصل نهم: ظهور، علایم و شرایط آن

اشاره

ص:۱۸۵

۶۶. اساس و بنیان حرکت و نهضت حضـــرت مهـــدی عجل الله تعالی فرجه الشـــریف آیا بر پایه معجزه است یا رونـــدی عادی و طبیعی مانند انقلاب های دیگر جهان دارد؟

نهضت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را به دوگونه می توان تفسیر کرد

الف: تفسیری اعجازآمیز و مافوق طبیعی

ب: تفسیری عادی و در چارچوب نوامیس طبیعت که از سوی خداوند، بر هستی حکم می راند.

بر اساس تفسیر نخست که گاه از آن، با عنوان «نظریه حصولی بودن ظهور» یاد می شود، نهضت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف پدیده ای است که با اراده مستقیم الهی و به کمک عوامل غیبی آغاز می شود و به انجام می رسد و اقبال و ادبار مردم و نیز توجه و تلاش یا غفلت و سستی آن ها، هیچ تأثیری در تقدیم یا تأخیر این حادثه بزرگ ندارد. اما طبق دیدگاه دوم که با عنوان «نظریه تحصیلی بودن ظهور» شناخته می شود، حرکت جهانی آن حضرت، روالی عادی و طبیعی دارد و از

ص:۱۸۷

این رو نیازمند فراهم شدن بسترها و شرایط، توسط توده مردم است. از میان این دو دیدگاه، دیدگاه دوم، به طریق صواب، نزدیک تر است؛ چرا که دیدگاه نخست، از اشکالات متعددی برخوردار است که در ادامه، پاره ای از آن ها را به اختصار خواهیم گفت:

۱. اعتقاد به اعجاز آمیز بودن نهضت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اعتقادی بر خلاف اصل و روال طبیعی است. اصولاً در جهان هستی که جهان اسباب و مسببات است، هیچ پدیده عادی ای را نمی توان نشان کرد که بدون اسباب و علل عادی، تحقق یافته باشد(۱)؛ چرا که به تعبیر امام صادق علیه السلام :

أبی الله أن یجری الاشیاء إلا بأسبابها؛(۲) خداوند، ابا دارد از این که پدیده ها را جز به واسطه اسباب، تحقق بخشد.

بر این اساس، طبیعتاً نهضت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز مشمول همین قانون خواهد بود و اگر کسی مدعی باشد که این مهم، با دخالت عوامل فوق طبیعی و بدون فراهم شدن بسترهای عادی، شکل خواهد گرفت، باید بر مدعای خود دلیلی قاطع اقامه کند.

۱- برای نمونه، برای سیر شدن، باید غذا میل کرد و برای سیراب شدن باید آب نوشید. همچنان که برای تحصیل یک گیاه، باید دانه اش را کاشت و نهال آن را پرورش داد و آب و نور کافی را برایش فراهم کرد. این توقع که گرسنگی و تشنگی، بدون خوردن غذا و نوشیدن آب، بر طرف شود یا بدون فراهم کردن شرایط رشد یک نهال، آن نهال به بار نشیند، توقع بی جایی است.
۲- کافی، ج ۱، ص۱۸۳، ح۷.

۲. این دیدگاه، با محتوای پاره ای از آیات قرآن کریم نیز ناسازگار است؛ برای نمونه آیه شریف {إِنَّ اللّهَ لاَ يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُواْ مَا بِأَنْفُسِهِمْ}(۱)، به روشنی تغییر سرنوشت جوامع را از رهگذر تحولاتی می داند که می بایست در درون آن جوامع شکل گیرد. به تعبیر دیگر، سنت الهی بر این است که سرنوشت جوامع، نه با دخالت عوامل غیبی و نامرئی، که بر اساس شایستگی ها و لیاقت های خود آن ها رقم بخورد. تغییری که در آخر الزمان به دست امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در عالم انسانی تحقق خواهد یافت نیز مصداقی از آیه مورد اشاره است؛ از این رو، برای ایجاد چنین تحولی که از نظر وسعت و عمق، بی نظیر است، نباید منتظر دخالت عوامل فوق طبیعی نشست؛ بلکه می بایست در توده مردم، زمینه چنین تحولی شکل بگیرد.

۳. اگر ما به اعجازی بودن حرکت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف معتقد باشیم، برای این سؤال اساسی که چرا غیبت آن حضرت، صدها سال به طول انجامیده است، پاسخی نخواهیم داشت؛ چون اگر بنا است کار آن بزرگوار، به وسیله اعجاز به سامان برسد، بسیار منطقی است که بپرسیم چرا این اعجاز، صدها سال به تأخیر افتاده است؟! حال که قرار نیست برای ساخته شدن دنیایی سرشار از خوبی ها و تهی از رنج ها و حرمان ها، در مردم تحولی به وجود آید و به رشد و بلوغ برسند و این مهم، تنها به یک اشاره خداوند توانا و به امدادهای غیبی، شدنی است، چرا این اشاره خداوندی، قرن ها به تأخیر افتاده

۱- رعد، (۱۳): آیه۱۱.

است و از همان نخست، کارها به سامان نرسید؟!

دیدگاه دوم به سادگی به این سؤال پاسخ می دهد که اگر ظهور، فرایندی است عادی، برای تحققش نیز باید مردم مهیا شوند و شرایط و زمینه های آن را فراهم کنند و چون تاکنون چنین نکرده اند، ظهور نیز به تأخیر افتاده است.

البته تذکر این نکته ضروری است که عادی دانستن نهضت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف . به معنای نفی امدادهای غیبی نیست؛ چرا که بی گمان، آن حضرت از آغاز تا سرانجام حرکت الهی خود، به وسیله امدادهای ویژه الهی، تأیید و مساعدت خواهند شد و این موضوع، از روایات متعددی به دست می آید.(۱)

لزوم تأیید حرکت های الهی، توسط امدادهای غیبی و عوامل فوق طبیعی خود، یکی از قوانین حاکم بر هستی است. خداوند، اراده کرده است افراد یا اجتماعاتی را که با نیاتی زلال در مسیر کمال، گام بر می دارند، در شرایط بحرانی با نیروهای پیدا و پنهان خود یاری کند؛ از این رو نمی توان به استناد احادیثی که از تأیید شدن امام مهدی به وسیله فرشتگان و سایر نیروهای فوق طبیعی سخن

۱- همچنان که نهضت پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نیز پدیده ای کاملاً عادی و طبیعی به شمار می رود؛ با وجود آن که دست غیبی خداوند، همواره یاریگر آن بود. در آیه ۱۲۴ سوره آل عمران، آمده است: « ... أَلَن يَكفِيكمْ أَن يُمِدَّكمْ رَبُّكم بِثَلاَثَةِ آلاَفٍ مِّنَ الْمَلآئِكهِ مُنزَلِينَ؛ آیا این شما را کفایت نمی کند که خدا، سه هزار فرشته به یاری شما فرو فرستد؟»

می گویند، غیرعادی و معجزه آسا بودن نهضت آن حضرت را برداشت کرد؛ چرا که این احادیث، ناظر به موارد خاصی و جزئی اند. تفاوت، بسیار است میان این که نهضت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را از اساس، معجزه گونه تفسیر کنیم یا این که معتقد باشیم جریان انقلاب جهانی آن حضرت، از روال عادی و طبیعی برخوردار است و امدادهای غیبی، در موارد خاص، آن را تأیید می کنند.

۶۷. مراد از شرایط ظهور چیست؟ با علایم ظهور چه تفاوتی دارد؟

شرایط یک پدیده، به اموری گفته می شود که آن پدیده، به آن ها وابستگی وجودی دارد و تا آن ها نباشند، آن شیء به وجود نمی آید. طبق این تعریف، شرایط ظهور به اموری اطلاق می شود که امر ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به وجود آن ها وابسته بوده و تا آن ها محقق نشوند، ظهور رخ نخواهد داد. اما علایم ظهور، به اموری گفته می شود که بیانگر نزدیکی امر ظهور می باشند و تحقق هر یک از آن ها، نشانه نزدیک تر شدن فرج و ظهور امام عصر علیه السلام است.

با توجه به تعریفی که از شرایط و علایم ظهور ارائه شد، تفاوت هایی که بین این دو موضوع وجود دارد نیز روشن می شود. تفاوت اصلی و اساسی این است که وابستگی ظهور به شرایط، یک ارتباط و وابستگی وجودیِ تامّ و حقیقی است؛ ولی علایم برای ظهور، فقط حالت کاشفیّت دارند. البته

ص:۱۹۱

کنار این اختلاف، می توان به تفاوت های دیگر نیز اشاره کرد؛ از جمله:

۱. نشانه های ظهور، به صورت پراکنده و جدا از هم می توانند رخ دهند و در نهایت، ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف حادث شود؛ ولی شرایط باید با هم و کنار یک دیگر، تحقق یافته و موجود باشند، تا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور کند.

۲. به علت عدم ارتباط وجودی بین علایم با ظهور، امکان دارد یک علامت یا برخی از علایم اتفاق نیفتند یا در یک زمان حادث شوند و پایان پذیرند و بعد از آن ظهور واقع شود؛ ولی برای تحقق ظهور، باید همه شرایط (با هم) موجود باشند؛ لذا در صورت نبودن حتی یک شرط، ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف محقق نمی شود. این، به علت رابطه وجودی بین شرط و مشروط (ظهور) است.

۳. علایم، چون حالت نشانه بودن را دارند، لذا ممکن است یک علامت، بعد از ظهور (مثلاً ـ روز بعد) اتفاق بیفتد؛ ولی شرایط، باید پیش از ظهور موجود باشند. البته تفاوتهای دیگری نیز وجود دارد.

۶۸. برای آن که ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف واقع شود، چه شرایطی باید موجود باشند؟

برای انقلاب جهانی و بزرگ امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مانند هر انقلاب دیگر، چهار شرط متصور و لازم است:

الف. قانون جامع

یک انقلاب، برای در هم شکستن وضع موجود و برقراری وضع مطلوب، به دو نوع برنامه نیاز دارد:

۱. برنامه برای نابودی وضع موجود (دوران انقلاب)؛

۲. قانون مناسب برای حرکت جامعه به طرف وضعیت مطلوب و رسیدن به حالت آرمانی (دوران تثبیت).

قیام جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز این دو نوع برنامه را لازم دارد. برنامه آن حضرت در قسمت اول، بر اساس روایات، پس از دعوت به راستی، حرکت مسلحانه تا نابودی کامل شرک و کفر و فساد است. به عبارت دقیق تر، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هنگام ظهور، ابتدا مردم را دعوت به دین حق و امامت خویش می کند و اگر کسی مخالفت کرد و خواست به راه شرک و کفر و تباهی ادامه دهد، حضرت با وی مقابله می کند. این روش بر گرفته از قرآن است.(۱)

برنامه حضرت در بخش دوم نیز بر اساس عمل به کتاب خدا و سنت پیامبر است. قانونی که از طرف خالق و پروردگار انسان فرستاده شده و تضمین کننده سعادت دنیایی و آخرتی او است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در بیانی فرمود:

سیره و سنت او، سنت من است. مردم را بر دین و آیین

۱- بقره (۲): ۱۹۳؛ «وَ قاتِلُوهُمْ حَتَّی لا تَکونَ فِتْنَهٌ وَ یَکونَ الدِّینُ لِلَّهِ»؛ «و با آنها پیکار کنید تا فتنه (بت پرستی و سلب آزادی از مردم) باقی نماند و دین، مخصوص خدا گردد».

من به پا خواهد داشت و آنان را به کتاب پروردگارم دعوت می کند.(۱)

ب. رهبری

شرط دیگر برای پیدایش یک انقلاب، وجود رهبر و پیشوایی آگاه، توانمند، شجاع، قاطع، دلسوز و فداکار است، تا با آشنایی کامل از اهداف و برنامه ها، امکانات و زمینه ها، موانع و مشکلات، با مدیریتی صحیح و هوشمندانه، حرکت انقلاب را رهبری کند و تا آخرین نفس ادامه دهد.

انقلاب عظیم امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز دارای این شرط است. رهبر این انقلاب، بزرگ مردی از دودمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و سلسله نورانی امامت است که در دامان ولایت پرورش یافته و وارث علوم انبیا و آگاه به قرآن و معارف دین است. پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم در بیانی فرمود:

مهدی این امت از ما است، کسی که زمین را از قسط و عدل پر می کند همان گونه که از جور و ظلم پر شده است.(۲)

ج. یاران

شرط دیگر یک انقلاب، وجود یارانی فداکار است که با آشنایی با رهبر و برنامه ها و اهداف او و اعتقاد راسخ به آن ها، تا آخرین لحظه،

۱- کمال الدین، ج ۲، ب۳۹، ح۶.

۲- «منا ــ والذی نفسی بیده ــ مهدی هذه الامه الذی یملأ الارض قسطاً و عدلاً کما ملئت جوراً و ظلما»؛ کمال الدین، ج۱، باب۲۴، ح۱۰.

از رهبر و انقلاب دست برندارند و آماده هر گونه فداکاری باشـند. قیام جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف نیز به یارانی نیاز دارد که ضمن آشنایی و اعتقاد به امام و دین، تا آخرین لحظه فداکاری کنند.

از امام جواد علیه السلام ضمن حدیثی نقل شده است:

اصـحاب او [= حضـرت مهـدی] علیه السـلام به سوی او اجتماع می کننـد که ۳۱۳ نفرنـد، به تعـداد اهل بـدر، از نقاط مختلف زمین... وقتی این عده جمع شدند، خدا امر او را ظاهر می کند و چون عقد کامل شد _ که ده هزار نفرند _ به اذن خدا خروج می کند .(۱)

د. آمادگی و پذیرش عمومی

یکی دیگر از شـرایط یک انقلاب و تحقق آن، پذیرش مردمی است. باید مردم خواسـتار تغییر حاکمیت و وضع موجود بوده و رهبر انقلاب و برنامه های او را واقعاً پذیرا باشند. در غیر این صورت، حرکت انقلاب به سرانجام مطلوب نخواهد رسید.

انقلاب امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف نیز این شرط را لازم دارد. مردم باید به حدی از رشد و آگاهی رسیده باشند که پذیرای حرکت اصـلاحی و قیام بزرگ منجی عالم بشریت باشند، تا هنگام قیام، او را پذیرفته و برای تحقق اهداف و برنامه های او همکاری کنند.(۲)

۱- کمال الدین، ج۲، ب۳۷، ح۲.

۲- تاریخ، نمونه های متعددی را از آمادگی و عدم آمادگی مردم در سـینه خود انباشـته است؛ برای نمونه اعلام آمادگی مردم مـدینه در هجرت پیـامبر اسـلام صـلی الله علیـه و آله و سـلم به آن شـهر و اسـتقرار حکـومت اسـلامی نقش اساسـی داشت. نیز خواست عمومی مردم مـدینه و شـهرهای دیگر که در مـدینه اجتماع کرده بودند، حکومت عدل گستر امام علی علیه السـلام را در پی داشت. همچنین عـدم همراهی عموم مردم بـا امـام حسن و امـام حسـین علیهمـا السـلام و شـهادت آن دو امـام بزرگوار، توسط دشمنان اسلام.

۶۹. با توجه به این که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور نمی کند، مگر این که جهان پر از ظلم شود، آیا این روایت با دعوت انسان ها به آماده سازی شرایط فرج، منافات ندارد؟

برخی بر این باورند که بین فراوانی ظلم و ستم با ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، رابطه ای تمام وجود دارد؛ به گونه ای که ظهور، زمانی است که ظلم و ستم فراگیر شده باشد؛ ولی شرطْ قرار دادن «ظلم» برای «ظهور»، امر صحیحی نیست. برای درک کامل مطلب، توجه به چند نکته لازم است:

الف. این که بین سرنوشت انسان ها و اعمال اختیاری آنان رابطه است، جای هیچ تردیدی نیست. قرآن، هم آینده هر شخص را در دست خودش می داند(۱) و هم سرنوشت جامعه را با خواست و عملکرد مردم پیوند زده است؛(۲) یعنی تعیین سرنوشت خوب یا بد جامعه، در

ص:۱۹۶

۱- نجم (۵۳): ۳۹. «وَأَن لَّيسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَى»؛ و اینکه برای انسان جز حاصل تلاش او نیست.

۲- رعد (۱۳): ۱۱. «إِنَّ اللّهَ لاَ يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُواْ مَا بِأَنْفُسِهِمْ»؛ در حقیقت خدا حال قومی را تغییر نمی دهد تا آنان حال خود را تغییر دهند.

دست مردمان آن جامعه است. اسلام، از انسان می خواهد درباره مسائل اجتماعی ساکت نباشد و برابر ظلم و ستم، تا برقراری عدالت بایستد و حتّی در این راه، به پیکار و مبارزه برخیزد؛(۱) و کوتاهی در این باره را نمی پذیرد و مؤاخذه می کند.(۲)

بر همین اساس، امر به معروف و نهی از منکر، از واجبات دین شمرده شده است و خداوند به اجرای این دو فریضه بزرگ، امر کرده است.(۳).

ب. به طور کلی، هیچ گاه یک آموزه دین نمی تواند برخلاف سایر آموزه های دین باشد، وگرنه این، خود نشانه باطل بودن آن دین است؛ لذا یکی از ویژگی های قرآن، عدم اختلاف در آن است؛ از این رو، معنا ندارد خداوند در آیات متعدد، مردم را به توبه و ترک گناه

۱- حج (۲۲): ۳۹-۴۰. «اُذِنَ لِلَّذینَ یُقاتَلُونَ بِاَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَ اِنَّ اللهَ عَلی نَصْرِهِمْ لَقَدیرٌ، الَّذینَ اُخْرِجُوا مِن دِیارِهِمْ بِغیرِ حَقّ اِلّا اَنْ یَقُولُوا ربُّنَا الله ...»؛ به کسانی که جنگ بر آنان تحمیل شده، رخصت [جهاد] داده شده است چرا که مورد ظلم قرار گرفته اند، و البته خدا بر پیروزی آنان سخت تواناست. همان کسانی که به ناحق از خانه هایشان بیرون رانده شدند [آنها گناهی نداشتند] جز اینکه می گفتند: «پروردگار ما خداست».

۲- نساء (۴): ۷۵. «وَ ما لَکمْ لا تُقاتِلُونَ فی سبیل الله...»؛ (و چرا شما نمی جنگید در راه خدا و...).

۳- آل عمران (۳): ۱۰۴. « وَلْتَکن مِّنکمْ أُمَّةٌ یَدْعُونَ إِلَی الْخَیْرِ وَیَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَیَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنکرِ»؛ و باید از میان شما گروهی، [مردم را] به نیکی دعوت کنند و به کار شایسته وادارند و از زشتی باز دارند.

امر کند و جایی دیگر، برای تحقّق وعده خدا (ظهور حق و حجت خدا) به گناه امر نماید.

ج. در این که قیام حضرت، بدون یار و یاور تحقق پذیر نیست، نباید تردید کرد. آیات و روایات نیز به وجود یاوران اشاره دارد. یاری کردن، یعنی حرکت برای اجرای برنامه ها و اهداف انقلاب و تبلیغ آن ها میان مردم. یاوران، مردم را با انقلاب آشنا و همراه می کنند و در حین انقلاب، انواع فداکاری ها را انجام می دهند و بعد از انقلاب، از هیچ تلاشی کوتاهی نمی کنند. چنین افرادی، وقتی می توانند موفق باشند که خود را همرنگ انقلاب و رهبر آن کرده باشند، تا مردم جلوه های انقلاب را در رفتار آنان ببینند و بپذیرند. آیا حرکت در مسیر گناه و ظلم، مردم را به طرف امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف سوق می دهد؟ بر همین اساس، خداوند بر ایمان و عمل صالح تکیه دارد:

«ما در زبور، بعد از ذکر نوشتیم که زمین را بندگان صالح من ارث می برند».(۱) جای دیگر می گوید:

«خدا به کسانی از شما که ایمان آورده اند و عمل صالح انجام داده اند، وعده داده است که خلافت زمین را به آنان واگذارد...».(۲)

شرط تحقّق انقلاب امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف این است که ایمان و عمل صالح در پرونده افراد باشد، تا انقلاب رخ دهد.(۳)

۱- انبیا (۲۱): ۱۰۵.

۲- نور (۲۴): ۵۵.

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «کونوا دعاه الناس بغیر ألسنتکم؛ دعوت کننده مردم باشید به وسیله غیر زبانتان» بحارالانوار، ج۶۷، ص۳۰۳؛ امام صادق علیه السلام فرمود: «برای ما زینت باشید، نه مایه آبروریزی»؛ بحارالانوار، ج۶۵، ص۱۵۱. آیا گناه و ظلم، دعوت به مهدی و مایه ی زینت و افتخار امامان علیهم السلام است؟

د. وظیفه انسان، حرکت به سوی کمال و کسب آن از طریق عبودیت و بندگی است. خداوند می فرماید:

تنها کسانی که ایمان بیاورند و عمل صالح انجام دهند و یک دیگر را به حق و راستی سفارش بکنند، از خسران و ضرر به دورند.(1)

خداوند، از انسان می خواهد در گناه نماند و به سوی او رجوع کند:

{یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَی اللَّهِ تَوْبَهً نَّصُوحاً}؛ ای کسانی که ایمان آورده اید! توبه کنید، توبه ای خالص.(2)

کوتاه سخن آن که خداوند، انسان را در تعیین سرنوشت خود و جامعه، دارای تأثیر می داند و از او می خواهد برای اصلاح گام بردارد و خسته نشود. در چنین نگرشی، وعده ظهور را مطرح می کند. بنابراین انتظار منجی، به معنای صحیح آن، نه سکوت و تن دادن به ظلم است و نه کمک به فراگیر شدن ظلم؛ بلکه باید خواستار ظهور باشد و در این راه، تمام تلاش خود را به کار گیرد و اگر در این مسیر، به تشکیلات و حکومتی نیاز است که حرکت برای زمینه سازی را سامان دهد، برای تشکیل آن اقدام کند. طبیعی است

۱- «إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِی خُسْرٍ، إِلَّا الَّذِینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ»؛ العصر (۱۰۳): ۲و۳.

۲- تحریم (۶۶): ۸.

ظالمان و مفسـدان نیز بی کار نخواهند نشـست و به مقابله بر می خیزند؛ لذا جبهه ظلم، در نهایت درجه ظلم حرکت می کند و جبهه حق، به اوج تلاش می رسـد. در این زمان است که خداونـد، به مدد انسان های حق طلب می آید و با ظهور مهدی عزیز عجل الله تعالی فرجه الشریف کار ظالمان را یکسره می کند.

۷۰. آیا با توجه به شرایط کنونی جهان، زمینه ها و شرایط برای ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف آماده است؟

برای تحقق امر فرج حضـرت ولی عصـر علیه السـلام باید دست کم چهار شرط فراهم باشد(۱)، تا خداونـد اذن ظهور را صادر فرماید. دو شـرط از شروط چهارگانه تحقق یافته است. دین مقدس اسلام که دربردارنده طرح و برنامه حرکتی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشـریف است، بر وجود مقـدس پیامبر اسـلام نازل شد. همچنین وجود مقدس امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف که رهبرِ قیامِ بزرگِ جهانی است، در سال ۲۵۵ق به دنیا آمد.

امّا تشخیص این که آیا سایر شرایط فراهم شده و جهان، آماده پذیرش و ظهور حضرت هست، امری مشکل و به بیان دقیق تر، از

۱- چهار شـرط عبارتنـد از: ۱. قـانون جامع، ۲. رهبر آگـاه و توانمنـد، ۳. پـذیرش عمومی، ۴. یـارانی که برای به ثمر رسانـدن اهداف رهبر خود آماده جانفشانی باشند.

دسترس علم بشری بیرون است. حقیقتاً، ما نمی دانیم که شمار یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف کامل شده است یا نه؟ ما در شرایط کنونی جهان، امیدوار ظهور و نجات مظلومان هستیم؛ ولی نمی دانیم آیا مردم، به راستی آمادگی پذیرش حضرت و عدل فرا گیر او را دارند و در راه اعتلای دین و برقراری احکام نورانی آن، حاضر به همکاری و فداکاری هستند یا نه؟ به نظر می آید اظهار نظر قطعی در این باره، صحیح نباشد.

گفتنی است آنچه برای ما بسیار مهم و کاربردی است، شناخت وظیفه و حرکت صحیح در جاده انتظار است. ما باید کردار خود را اصلاح کنیم و در وفای به عهدی که با خدا بسته ایم، ثابت قدم باشیم. حضرت در نامه خود به شیخ مفید نوشته است:

اگر شیعیان ما، در اجتماع به وفای عهد خود پایدار باشند، ظهور به تأخیر نمی افتد.(۱)

نیز برای ظهورش دعای فراوان، بکنیم؛ چرا که آن حضرت فرمود:

«اکثروا الدعاء بتعجیل الفرج؛ برای تعجیل فرج، بسیار دعا کنید».

ص:۲۰۱

۱- بحارالأنوار، ج۵۳، ص۱۷۶.

۷۱. دنیا و مردم، چه شرایطی باید داشته باشند تا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور کنند؟

شاید بتوان در یک جمله گفت که مردم باید با همه وجود، خواستار و پذیرای منجی باشند. توضیح آن که:

۱. مردم باید بفهمند برپایی عدالت واقعی و امنیّت و آرامش برای همگان و ایجاد سعادت برای جامعه انسانی و نجات بشریّت از تباهی و نابودی، از عهده مکاتب و ایسم های بشری و حکومت های غیر الهی خارج است و فقط در سایه دین و رهبری آسمانی، می توان صبح روشنی را برای بشریت به انتظار نشست.

۲. علاوه بر معرفت، مردم واقعاً باید خواستار عدالت باشند و حاضر باشند برای برپایی عدالت تلاش و کوشش کنند. آنان باید بدانند که خداوند سرنوشت انسان ها را به نوع اختیارشان مرتبط کرده و فرموده است:

{انّ الله لا یغیر ما بقوم حتّی یغیروا ما بأنفسهم}؛ به درستی که خداوند، آنچه را برای قومی است تغییر نمی دهد مگر آن که آنان خودشان را تغییر دهند.(۱) و(۲)

ص:۲۰۲

۱- رعد (۱۳): ۱۱.

۲- در ابتدای سوره مائده، آیات ۲۰ _ ۲۶ به یکی از حوادث مربوط به قوم بنی اسراییل در این زمینه اشاره می کند. وقتی حضرت موسی علیه السلام به بیان نعمات الهی پرداخت و به آنان فرمود: «خداوند ارض مقدس را برای شما نوشته است. بجنگید که به پیروزی می رسید». قوم او حاضر به تلاش و جنگ نشدند. حضرت موسی علیه السلام هم دعا کرد: «خدایا! میان من و برادرم با قوم فاسق، جدایی بینداز». خداوند هم فرمود: «سکونت در این شهر، چهل سال برای آنان حرام شد».

بنابراین، مردم دنیا باید خواستار واقعی حضرت و عدالت گستری او باشند و حق و عدالت و بهره وری از منافع و مواهب دنیا را برای همه بخواهنـد و در راه مبـارزه با ظلم و پیاده کردن عـدالت، تا آخر بایسـتند. در این صورت است که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور می کند.

۷۲. امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف آمدنی است یا آوردنی؟

آنچه از متن دین در بـاره اختیـار و اراده آدمی به دست می آیـد، این است که انسـان، بی شک، در زنـدگی فردی و اجتماعی خود اختیار دارد.(۱)

بر این مبنـا بایـد گفت، امـام زمـان عجل الله تعالی فرجه الشـریف امامی آوردنی است؛ همان طور که حقیقتی آمـدنی و ظهور یافتنی است. از این رو تا زمانی که

ص:۲۰۳

۱- خداوند می فرماید: «إِنَّ اللّهَ لاَ يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُواْ مَا بِأَنْفُسِهِمْ؛ خداوند، سرنوشت قومی را تغییر نمی دهد، مگر آن که آنان، آنچه را در خودشان است، تغییر دهند.» رعد (۱۳):۱۱.

شرایط برای جنبش جهانی فراهم نشود، او هرگز ظهور نخواهد کرد. در این بین، ما مسلمانان مسؤولیت آماده سازی جنبش مهدوی را داریم، تا با کسب معرفت درباره امام و با آگاهی دهی به جامعه انسانی برای ایجاد بستر توحیدی، اراده جمعی و فردی خود را به کار بگیریم. امام، آوردنی است؛ چرا که این بخش از مقدمات، بی شک در اختیار ما انسان ها نهاده شده است و بلکه از ما خواسته شده است در این راه گام برداریم و هرگز سستی و کاهلی از خود نشان ندهیم؛ امّا این که به حکم ضرورت، مسأله مهدویت در زندگی انسانی براساس حکمت الهی، نهادینه شده و امری است که به طراح نظام هستی باز می گردد و اختیار انسانی در آن نقشی ندارد، امام آمدنی است؛ یعنی پس از آن که تمام اراده های انسانی، دست به دست هم داد و مردم، از سر اضطرار و آمادگی، در جست وجوی آن مهدی موعود برآمدند، آن گاه خدای متعال، براساس حکمت و مصلحتی که همواره در کار نظام هستی و تدبیر الهی بوده است، اراده می فرماید و ظهور را رخصت می دهد.

البته شکی نیست که زمینه اذنِ ظهور از سوی خدای متعال، در اختیار انسانی است؛ ولی اصلِ اذنِ الهی، از اختیار آدمی بیرون است و باید دعا و ندبه کرد، تا خدای متعال امر به ظهور کند. بر اساس سنّت قرآنی، هر گاه اضطرار آدمی به غایت خود رسید، بدون تردید، اجابت الهی به دنبال آن خواهد آمد.(1)

۱- «أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَإِلَهٌ مَّعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ»، نمل (۲۷): ۶۲.

۷۳. چرا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور نمی کند؟ مانع عمده ظهور چیست؟

شاید بتوان گفت یکی از شرایط عمده برای ظهور، وجود یاورانی است که همراه امام، بار قیام را بر دوش بکشند و تا آخر، از همراهی و یاری رهبر خود دست برندارند و او را تنها نگذارند. سدیر صیرفی در گفت وگویی با امام صادق علیه السلام درباره عدم قیام می گوید:

حضرت، مرا به خارج مدینه برد تا آن که وقت نماز، در محلی پیاده شدیم. امام صادق علیه السلام به جوانی که در آن نزدیکی بز می چراند، نگاهی کرد و فرمود: «ای سدیر! به خدا قسم! اگر پیروان من، به تعداد این بزها بودند، بر جای نمی نشستم [و قیام می کردم] . سدیر گوید: بعد از تمام شدن نماز، حیوانات آن گله را شمردم و یافتم که عدد آن ها از هفده تجاوز نمی کند.(۱)

تحقّق این شرط، لازم است؛ ولی کافی نیست؛ بلکه باید زمینه های دیگر نیز فراهم شود. از جمله آن شرایط، قابلیت مردم برای پذیرش دولت حق است، به این معنا که عموم مردم و جامعه بشری (نه گروهی خاص و در منطقه ای خاص) باید به درجه ای از معرفت برسند که

۱- کافی، ج ۲، ص۲۴۲، ح ۴.

دریابند حکومت ها و مکاتب ساخته بشر، جوابگوی نیاز مردم نیست و به وسیله این ها، سعادت و عدالت واقعی به بشر هدیه نمی شود.

خلاصه آن که مردم، خود باید ظهور عدالت را بخواهند و جهانیان را با زیبایی های دوران ظهور آشنا کنند و روحیه عدالت طلبی و ظلم ستیزی را همه جا گسترش دهند. مرحوم خواجه طوسی، در کتاب تجرید الاعتقاد، علت غیبت امام را کوتاهی مردم می داند؛ چرا که اعمال و کردار مردم، باعث شد امام از میان مردم برود؛ بنابراین، مردم باید از راه غلطی که رفته اند، برگردند و امام را بخواهند، تا ظهور صورت گیرد.(۱)

۱- از همین رو، شیخ صدوق در مقدمه کتاب کمال الدین می گوید: «ظهور حجت های الهی در مقام پیشوایی خود، بر سبیل امکان و تدبیر، نسبت به مردم زمان خودشان است. اگر حال (مردم) طوری باشد که امام بتواند تدبیر و رهبری اولیایش را بر عهده بگیرد ــ یعنی مردم حاضر باشند حرف او را بپذیرند، و او بتواند اراده خدا را پیاده کند ــ ظهور آن حجت، لازم خواهد بود و اگر وضع به گونه ای باشد که امام نتواند تدبیر در رهبری اولیایش را بر عهده بگیرد و حکمت الهی، موجب پنهانی او گردد و تدبیر نیز آن را اقتضا کند، خداوند او را در پشت پرده غیبت، نهان می سازد، تا زمانی که وقت مناسب فرا رسد.

۷۴. انقلاب اسلامی ایران، چه نقشی در امر قیام و ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دارد؟

هر انقلاب و نهضت، برای رسیدن به اهداف عالی خود، به مقدمات و آمادگی هایی نیاز دارد. دعوت و قیام جهانی و فراگیر حضرت ولی عصر علیه السلام نیز به زمینه ها و شرایطی نیاز دارد که بخشی از آن ها را افراد جامعه بشری آماده می کنند و با تشکیل یک حکومت و انقلاب برخاسته از متن جامعه که بر احیای ارزش های فراموش شده مبتنی است و در راستای اهداف و شعار های بلند حضرت بقیه الله الاعظم علیه السلام حرکت می کند، می تواند شرایط و زمینه را برای ظهور حضرت فراهم کند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرموده است:

یخرج ناس من المشرق فیوطئون]یمهّدون[للمهدی یعنی سلطانه؛ گروهی از مردم از طرف مشرق خروج می کنند پس آماده می کنند برای مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف حکومتش را.(۱)

در این راستا، امام راحل، معمار بزرگ انقلاب و بنیانگذار این نظام الهی فرمود:

ما با خواست خدا، دست تجاوز و ستم همه ستمگران را

ص:۲۰۷

۱- بحار الانوار، ج۵۱، ص۸۷.

در کشور های اسلامی می شکنیم و با صدور انقلابمان که در حقیقت صدور انقلاب راستین و بیان احکام محمدی صلی الله علیه و آله و سلم است، به سیطره و سلطه و ظلم جهان خواران خاتمه می دهیم و به یاری خدا، راه را برای ظهور منجی و مصلح کل و امامت مطلق حق، امام زمان علیهم السلام هموار می کنیم.(۱)

امام خمینی در بخشی دیگر، انقلاب ایران را شروع انقلاب حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می داند:

انقلاب مردم ایران، نقطه شروع انقلاب بزرگ جهان اسلام به پرچم داری حضرت حجت علیه السلام است که خداوند، به همه مسلمانان و جهانیان منت نهد و ظهور و فرجش را در عصر حاضر قرار دهد.(۲)

مقام معظم رهبری نیز فرمود:

... اولین قدم برای حاکمیت اسلام و برای نزدیک شدن ملت های مسلمان به عهد ظهور مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف به وسیله ملت ایران برداشته شده است و آن، ایجاد حاکمیت قرآن است.(۳)

ایشان رابطه این دو انقلاب را به اینگونه تبیین می فرماید:

انقلاب ما، در راه آن هدفی که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف برای تأمین آن هدف مبعوث می شود و ظاهر می شود یک مقدمه

۱- صحیفه ی نور، ج۲۰، ص۱۳۲.

۲- صحیفه ی نور، ج۲۱، ص۱۰۸.

۳- خطبه های نماز جمعه تهران، تاریخ ۶/۴/۵۹.

لازم و یک گام بزرگ بوده]است[. ما اگر این گام بزرگ را برنمی داشتیم، یقیناً ظهور ولی عصر علیه السلام به عقب می افتاد. شما مردم ایران و مادران شهید داده و پدران داغدار و افرادی که در طول این مبارزه زحمت کشیده اند، بدانید و شما ای امام بزرگوار امت! بدانید ــ که بهتر از ما می دانید. ــ شما موجب پیشرفت حرکت انسانیت به سوی سر منزل تاریخ و موجب تسریع در ظهور ولی عصر علیه السلام شدید. شما یک قدم، این بار را به منزل نزدیک تر کردید.(۱)

آری؛ انقلاب اسلامی ایران، همچنان که برخاسته از اعتقاد به امامت است، زمینه ساز قیام و حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز است.

۷۵. هنگام ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ایران اسلامی ما، در چه شرایط و موقعیت اجتماعی است؟

با توجه به روایات، می توان شرایط ایران را تاحدودی این گونه ترسیم کرد: دانش و معارف دین اسلام و مکتب تشیع، از ایران و قم، به جهانیان صادر می شود؛ لذا موقعیّت علمی ایران ممتاز است و

۱- خطبه های نماز جمعه تهران، تاریخ ۶/۴/۵۹.

اصلی ترین مرکز نشر مذهب اهل بیت علیهم السلام خواهد بود. در روایتی از وجود مقدّس امام صادق علیه السلام نقل شده است:

به زودی کوفه، از مؤمنان خالی می گردد و دانش، مانند ماری که در سوراخش پنهان می شود، از آن شهر رخت می بندد. سپس علم ظاهر می شود در شهری به نام قم. آن شهر، معدن علم و فضل می گردد [و از آن جا به سایر شهرها پخش می شود]؛ به گونه ای که در زمین، ناآگاهی در دین باقی نمی ماند، حتی زنان در خانه ها. این قضیّه نزدیک ظهور قائم علیه السلام واقع می شود... علم، از قم به سایر شهرها در شرق و غرب پخش می شود و حجّت بر جهانیان تمام می شود؛ به گونه ای که در تمام زمین، فردی پیدا نمی شود که دین و علم به او نرسیده باشد. بعد از آن، قائم علیه السلام قیام می کند و سبب انتقام خدا و غضب او بر بندگان [ظالم و معاند] می شود؛ زیرا خداوند، انتقام [و عذاب] بر بندگان را روا نمی دارد، مگر وقتی که حجّت را انکار کنند.(۱)

در ایران خیزش و جنبشی بزرگ برای دعوت مردم به طرف دین، روی می دهد. از امام کاظم علیه السلام نقل شده است:

«مردی از اهل قم، مردم را به سوی حق دعوت می کند. گروهی، گرد او اجتماع می کنند که مانند پاره های آهنند و بادهای تند [حوادث] نمی تواند آنان را از جای بَرکَنَد. از جنگ خسته نمی شوند و کناره گیری نمی کنند و بر

۱- بحارالانوار، ج ۵۷، ص ۲۱۳.

خدا توکل می کنند. سرانجام، پیروزی برای متقین و پرهیزکاران است».(۱)

شاید این حرکت، همان حرکتی است که از امام باقر علیه السلام نقل شده است:

گویا می بینم گروهی از مشرق زمین، خروج می کنند و طالب حق هستند؛ اما به آنان پاسخ داده نمی شود. مجدداً، بر خواسته خود تأکید می کنند؛ ولی جواب نمی شنوند. پس چون چنین دیدند، شمشیرها را به دوش می کشند و مقابل دشمن می ایستند، تا حق به آنان داده می شود، اما این بار قبول نمی کنند؛ بلکه قیام می کنند و نمی دهند آن را [= پرچم قیام را] مگر به صاحب شما [امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف] .(۲)

۷۶. با وجود پیشرفت علم و با وجود سلاح های مدرن، آیا مبارزه امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف با شمشیر خواهد بود؟

این که سلاح حضرت و یارانش هنگام ظهور چه خواهد بود، امری است که حقیقت آن، برای ما روشن و آشکار نیست؛ چرا که سخن از آینده ای است که ترسیم صحیح و دقیقی از آن، برای ما قابل

۱- بحارالانوار، ج ۵۷، ص ۲۱۶.

۲- بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۲۴۳.

پیش بینی نیست؛ لذا تعیین و مشخص کردن نوع سلاح، امکان ندارد. البته در این میان، چند نکته قابل دقت و تأمل است:

الف. روایاتی که در آن ها به شمشیر اشاره شده است، لزوماً به معنای آن نیست که نوع سلاح حضرت، شمشیر است؛ بلکه معنای آن، این است که قیام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مسلحانه است.

ب. پیروزی در جنگ و غلبه بر دشمن، تنها با تکیه بر سلاح و ادوات جنگی نیست؛ بلکه درایت و فرماندهی درست نیز شرط است. امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از درایت و فرماندهی خود که از علم الهی سرچشمه گرفته است، بهره می برد. همچنین آن حضرت، علاوه بر امدادهای غیبی و فرشتگان، به لشکر «رُعب» مجهز است و خداوند، وحشتی در دل دشمنان او می افکند که توان درست فکرکردن و درست بهره بردن از تجهیزات را از دست می دهند. پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نیز در جنگ های بدر و احزاب، به این ابزارها مؤیَّد بود.

ج. نوع حرکت جنگی و ابزارها، به گونه ای است که فقط دشمنان نظامی را از پای در می آورد، نه آن که به مردم عادی آسیب برساند. به عبارت دیگر، عدالت رعایت شده و فقط کسانی که به جنگ برخاسته اند، کشته می شوند، نه آن که خوب و بد و مردم غیرنظامی نیز به قتل برسند؛ چنان که در سلاح های متعارف امروزی، چنین است.

د. آنچه از روایات استفاده می شود، این است که بین حضرت با دشمنان، جنگ و درگیری رخ می دهد و طرفین کشته می دهند؛ یعنی علاوه بر آن که لشکریان دشمن تار و مار می شوند، عده ای از یاران امام نیز به شهادت می رسند؛ بنابراین، نوع سلاح ها باید به گونه

ای باشد که برای طرفین، استفاده جنگی از آن امکان پذیر باشد.

سخن آخر آن که بررسی سلاح، از مسایل مهم مهدویت نیست و لذا دانستن آن، اهمیت چندانی ندارد و کنکاش در آن نیز نتیجه چندانی نمی دهد.

۷۷. مراد از علایم ظهور چیست؟

«علامت» در لغت عرب، به معنای نشانه است؛ بنابراین منظور از علایم ظهور، نشانه هایی است که نزدیک شدن ظهور را خبر می دهند و تنها جنبه اعلام و کاشفیت دارند؛ یعنی تحقق آن ها کاشف از این واقعیت است که ظهور نزدیک شده است.

علایم را از جهات مختلفی می توان تقسیم بندی کرد؛ از جمله:

۱. عادی و غیر عادی (معجزه آسا)؛

۲. حتمی و غیر حتمی؛

۳. قریب (نزدیک) و بعید (دور).

آنچه بیشتر از ظاهر روایات به دست می آید تقسیم علایم به غیر حتمی و حتمی است. علایم غیر حتمی یا موقوف نشانه هایی است که رخ دادن آن ها قطعی نیست و ممکن است به دلیل عدم تحقق شرایط یا ایجاد مانع به وقوع نپیوندند؛ اما علایم حتمی، علایمی است که رخ دادن آن ها حتمی و قطعی است.

۷۸. علایم ظهور کدامند؟

در منابع و متون روایی، به بسیاری از رخداد های طبیعی و غیر طبیعی و دگر گونی های سیاسی و حوادث اجتماعی به عنوان نشانه های ظهور، اشاره شده است. بدیهی است روایات مربوط به این مسأله؛ مانند سایر مسائل دیگر، همه از جهت درستی و اعتبار، یکسان نیستند. بلکه میان این روایات، برخی از جهت سند غیر قابل اعتمادند و برخی هم از جهت مضمون و مطالبی که در آن مطرح شده، جای بحث و تامل دارند؛ بنابراین، نمی توان به صرف دیدن یک روایت ـ بدون بررسی کارشناسانه از جهت سند و دلالت ـ به آن اعتماد کرده و آن را پذیرفت.

میان نشانه هایی که در احادیث، از آن ها به عنوان «علایم حتمی ظهور» نام برده شده است و دارای سند معتبر بوده و در مواردی، کنار یک دیگر از آن ها سخن به میان آمده است، علایم معروف و حتمی پنجگانه زیر است:

عمر بن حنظله گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود: پیش از قیام قائم علیه السلام پنج نشانه حتمی خواهد بود: یمانی، سفیانی، صیحه (آسمانی)، قتل نفس زکیه، فرو رفتن در (زمین) بیدا.(۱)

۱- «عن عمر بن حنظله: قال سمعت اباعبد الله علیه السلام یقول: قبل قیام القائم خمس علامات محتومات: الیمانی و السفیانی و الصیحه و قتل النفس الزکیه و الخسف بالبیداء»؛ کمال الدین، ج۲، ب ۵۷، ح ۷.

اشاره کوتاه این که:

۱. خروج سفیانی: پیش از قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مردی از نسل ابوسفیان، در منطقه شام، خروج می کند و با تصرف بخش هایی از سرزمین اسلام، برای یافتن و کشتن شیعیان جایزه تعیین می کند.(۱)

۲. خسف در بیدا: «خسف»، یعنی فرورفتن و «بیدا» نام سرزمینی بین مدینه و مکه است. سفیانی که در آستانه ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف خروج می کند، هنگامی که از ظهور ایشان با خبر می شود سپاهی عظیم به مدینه و مکه می فرستد و چون به سرزمین بیدا می رسند، خداوند آنان را در کام زمین فرو می برد و هلاک می شوند.

۳. خروج یمانی: سرداری از یمن قیام می کند و مردم را به حق و عدل دعوت می کند. خروج یمانی، اجمالاً از نشانه های ظهور است؛ هر چند جزئیات و چگونگی قیام وی، روشن نیست.(۲)

۴. قتل نفس زکیه؛ نفس زکیه، یعنی انسان پاک و بی گناه. در آستانه ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، جوانی بی گناه، مظلومانه در مسجد الحرام به قتل می رسد.(۳)

۵. صیحه آسمانی: منظور از آن، صدایی است که در آستانه ظهور

۱- بحار الانوار، ج۵۲، ص۱۸۲.

۲- بحارالانوار، ج۵۱، ص۲۱۸.

۳- بحارالانوار، ج۵۲، ص۲۰۶.

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، از آسمان به گوش می رسد و همه مردم آن را می شنوند. محتوای این پیام آسمانی، دعوت به حق و حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است. امام باقر علیه السلام می فرماید:

ندا کننده ای از آسمان، نام قائم ما را ندا می کند. پس هر که در شرق و غرب است، آن را می شنود.(۱)

البته در برخی روایات، به نشانه های دیگری نیز اشاره شده است؛ مانند خورشید گرفتگی در نیمه ماه رمضان و ماه گرفتگی در آخر آن(۲) یا طلوع خورشید از مغرب.(۳)

۷۹. کدام یک از علایم ظهور واقع شده است؟

عده ای بر این باورند که بسیاری از علایم غیر حتمی ظهور اتفاق افتاده است و فقط علایمِ حتمیِ نزدیک ظهور، باقی مانده است. به نظر می آید در این باره سخن قطعی و کاملی نمی توان گفت؛ زیرا منابع اصلی و قدیمی شیعه، معمولاً از نشانه های خاص و محدود نام برده اند و بسیاری از این نشانه هایی که به عنوان علایمِ اتفاق افتاده،

۱- الغیبه، نعمانی، باب۱۴، ح۹، بحارالأنوار، ج۵۱، ص۲۱۷.
۲- کتاب الغیبه، طوسی، ص۴۴۴؛ بحارالأنوار، ج۵۲، ص۲۲۰.
۳- کتاب الغیبه، طوسی، ص۴۳۵؛ بحارالأنوار، ج۵۲، ص۲۸۹.

مطرح می شوند یا اصولاً در این منابع ذکر نشده یا بسیار کم رنگ بیان شده است. این امر، نشانه آن است که اخباری که این گونه نشانه ها را بیان کرده اند، چندان مورد اعتنای علمای گذشته نبوده است. همچنین اسناد برخی از روایات، اشکال دارد و نقل آن ها در کتب روایی جامع؛ مانند بحارالانوار به دو علت می تواند باشد:

۱. حفظ اصل نقل ها برای تأمل و تدبر دیگران درباره آن ها؛

۲. روشن شود که همه گروه ها ـ چه موافق و چه مخالف اهل بیت علیهم السلام ـ در اصل ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اتفاق نظر دارند. مرحوم مجلسی در ذیل روایتی می گوید:

این روایت را که متن آن تغییر یافته و اشتباه دارد و سند آن به بدترین خلق خدا؛ یعنی عمر بن سعد منتهی می شود، آوردم تا دانسته شود همه حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را قبول دارند.(۱)

همچنین، این سؤال زمانی قابل پاسخ است که ما تطبیق را بپذیریم. مراد از تطبیق آن است که علامتی را با حادثه خارجی تطبیق داده و بگوییم این حادثه همان نشانه گفته شده در روایات است؛ اما باید توجه داشت که اولاً ما از لحاظ علم محدود می باشیم، و نمی دانیم آیا واقعاً این حادثه، همان نشانه است یا نه، و ثانیاً بعضی از علامت ها، دارای سند معتبر و قابل قبولی نیست، تا خود نشانه را بپذیریم و بخواهیم از وقوع آن سخن بگوییم.

بله؛ اگر قراین و شواهد قطعی وجود داشته باشد، می توان گفت

۱- بحارالانوار، ج۵۲، ص۲۲۷.

نشانه ای از نشانه ها واقع شـده است و این، بسـیار مشـکل است. البته، بایـد توجه داشت که شـباهت حادثه با یک علامت، این احتمال را ایجاد می کند که شاید این واقعه، همان علامت ظهور باشد؛ لذا حالت آمادگی را در فرد منتظر ایجاد می کند.

۸۰. آیا به نظر شما، نشانه های ظهور نزدیک است یا این، صِرف تصوراتی است که ما داریم؟

بـا توجه به این که زمـان ظهور مشـخص نیست، زمـانِ نشـانه هـای مرتبطِ نزدیک به آن نیز مشـخص نیست؛ بنابراین، سـخن از نزدیکی یا دوری ظهور، امری پسندیده نیست.

البته عده ای با توجه به اوضاع و شـرایط فعلی حاکم بر جهان، به این باور رسـیده اند که دوره ای که در آن زندگی می کنیم، همان دوره آخرالزمان است که در روایات به آن اشاره شـده است؛ زیرا برای آخرالزمان نشانه هایی گفته شـده؛ مانند گسترش فسـاد و تفسـیر دین بر اسـاس هـوا و هوس و... که این نشـانه هـا در دوره زمـانی مـا به وقوع پیوسـته است. پس زمـان کنونی، آخرالزمان است و ظهور نیز در این دوران محقق می شود. به علاوه، با وجود انقلاب اسـلامی ایران و زنـده شدن نام و یاد امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و معرفی آن حضرت به دنیا، آمادگی و اقبال مردم به پذیرش او، بیشتر شده و امید به ظهور هم فزون تر شده است.

به هر حـال، مـا در عین آن که بایـد به تعجیل در فرج امیـد داشـته باشـیم و آمادگی برای ظهور را در خود تقویت بکنیم، نباید فکر خود را متوجه اموری بکنیم که از محـدوده علم ما فراتر است و راهی برای دسترسـی به آن نـداریم؛ لذا سـخن از نزدیکی علایم، امری قابل قبول نیست.

۸۱. دجال کیست؟

دجّال، از ریشه «دجـل» به معنـای «دروغگـو و حیله گر» است. اصـل داسـتان دجّال، در کتـاب هـای مقـدس مسـیحیان آ مـده است.(۱) در انجیل، این واژه، بارها به کار رفته است و از کسانی که منکر حضـرت مسیح هستند یا «پدر و پسر» را انکار کنند، بـا عنوان «دجـال» یـاد شـده است. به همین سـبب، در ترجمه انگلیسـی کتاب های مقـدس مسـیحی، واژه آنتی کریست (Anti christ) یعنی ضد مسیح، به کار رفته است.

در روایات زیادی از اهل سنّت، خروج دجّال از نشانه های برپایی قیامت دانسته شده است.(۲) اما درکتب روایی شیعه، تنها دو روایت در باره خروج دجّال، در جایگاه یکی از علائم ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

ص:۲۱۹

۱- رساله یوحنا، باب ۲، آیه ۱۸ و ۲۲.

۲- سنن ترمذی، ج۴، ص۵۰۷ _۵۱۹؛ سنن ابوداوود، ج۴، ص۱۱۵؛ صحیح مسلم، ج۱۸، ص ۴۶ _ ۸۱.

آمده است(۱) که هیچ کدام از این دو روایت، از نظر سند، معتبر و قابل قبول نیست؛ بنابراین، از نظر منابع شیعی، دلیل معتبری بر این که خروج دجّال یکی از علایم ظهور باشد، وجود ندارد؛ امّا در عین حال، با توجه به روایات زیادی که در منابع اهل سنّت آمده است، احتمال دارد اصل قضیه دجّال، به طور اجمال، صحت داشته باشد؛ امّا بدون تردید بسیاری از ویژگی هایی که برای آن بیان شده است، افسانه هایی بیش نیست. حال به فرض پذیرش، این سؤال مطرح است که مقصود از دجّال چیست؟

دو احتمال اساسی در این باره وجود دارد:

۱. با توجه به معنای لغوی دجال مقصود از آن، نام شخص معینی نباشد؛ بلکه هر کس که با ادعاهای پوچ و بی اساس و با تمسک به انواع اسباب حیله گری و نیرنگ، در صدد فریب مردم باشد، دجال است. بر این اساس، دجّال ها متعدد خواهند بود. وجود روایاتی که در آن، سخن از دجّال های متعدد رفته است، این احتمال را تقویت می کند. مانند: این حدیث رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که فرمود:

«یکون قبل خروج الدجال نیّف علی سبعین رجالاً؛ پیش از خروج دجال، بیش از هفتاد دجال، خروج خواهد کرد».(۲)

با توجه به این احتمال، قضیه دجال، نشانه این است که در آستانه انقلاب امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف افراد فریب کار و حیله گری، برای نگهداشتن

ص:۲۲۰

۱- کمال الدین، ترجمه کمره ای، ج۲، باب۴۷.

۲- کنز العمال، ج ۱۴، ص ۲۰۰.

فرهنگ و نظام جاهلی، همه تلاش خود را به کار می گیرند و با تزویر و حیله گری، مردم را از اصالت و تحقق انقلاب جهانی منجی، دلسرد یا مردّد می کنند.

این که در همین روایات تأکید شده است: «هر پیامبری، امت خویش را از خطر دجّال بر حذر داشته است»؛ خود تأییدی دیگر بر همین احتمال است که مقصود از دجّال، هر شخص حیله گر و دروغگویی است که پیش از خروج حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در صدد فریب مردم است.

۲. دجال، کنایه از کفر جهانی و سیطره فرهنگ مادی بر همه جهان باشد. استکبار، با ظاهری فریبنده و با قدرت مادی و صنعتی و فنی عظیمی که در اختیار دارد، سعی می کند مردم را فریب دهد و مرعوب قدرت و ظاهر فریبنده خود کند. بر این اساس، این که پیامبران، امت های خود را از فتنه دجال بیم داده اند.(۱) به این معنا است که آنان را از افتادن به دام مادیت و ورطه حاکمیت طاغوت و استکبار جهانی برحذر داشته اند؛ پس احتمال می رود، منظور از دجال ــ با آن شرایط و اوصافی که در این روایات برای او شمرده شده است ــ همان استکبار جهانی باشد. در اوصاف دجال گفته شده: «کوهی از طعام و شهری از آب، همراه دارد». این، کنایه از امکانات

۱- بحارالانوار، ج ۵۲، ص۱۹۷؛ «ما بعث الله نبیّا الاّ و قد انذر قومه الدجال ... ؛ هیچ پیامبری مبعوث نشد، مگر آن که قومش را از فتنه دجال بر حذر داشت».

عظیم و گسترده ای است که استکبار در اختیار دارد.(۱)

۸۲. خراسانی کیست؟

درباره شخصیت خراسانی و فرمانده نظامی او سؤال های زیادی مطرح شده است. ظاهر روایات مربوط به خراسانی که از طریق اهل سنت و همچنین در منابع متأخر شیعه وارد شده است. دلالت دارد بر این که آن شخص، از ذریه امام حسن مجتبی علیه السلام یا امام حسین علیه السلام است و از او با عنوان هاشمی خراسانی یاد شده است.

اما بنا بر روایاتی که در منابع اصلی و اولی حدیث شیعه مانند غیبت نعمانی، کتاب غیبت طوسی و الارشاد مفید درباره این شخص وارد شده است، احتمال دارد او را یاور خراسانیان یا رهبر اهالی خراسان یا فرمانده لشکر خراسان تفسیر کرد؛ زیرا این روایات تعبیر به «خراسانی» کرده است. مجموعه قراین موجود درباره شخصیت او دلالت دارد وی همزمان با خروج سفیانی و یمانی ظاهر می شود و نیرو های خود را به سوی عراق اعزام می کند.

از امام صادق علیه السلام روایت شده است:

۱- برای آگاهی بیشتر ر.ک: چشم به راه مهدی، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی قم، جمعی از نویسندگان، ص ۲۸۹ و دادگستر جهان، ابراهیم امینی.

خروج سفیانی و خراسانی و یمانی، در یک سال و یک ماه خواهد بود.(۱)

آنچه از روایات مربوط به وی به دست می آید، این است که او رهبری و هدایت حرکت بزرگ از طرف مشرق زمین را به عهده دارد.

۸۳. منظور از قتل نفس زکیه چیست؟

پس از آن که اراده خداوند بر ظهور حضرت قرار گرفت، بر اساس روایات، پانزده روز پیش از آن، شخصی در مسجد الحرام کشته می شود. قتل وی که به قتل نفس زکیه مشهور است، یکی از پنج علامت حتمی ظهور شمرده شده است.

حمران بن أعین نقل می کند: امام صادق علیه السلام فرمود:

از جمله علائم حتمی که وقوعش قبل از قیام قائم قطعی خواهد بود خروج سفیانی، خسف بیداء، کشته شدن نفس زکیه و ندای آسمانی است(۲).

از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمود:

بین قیام قائم و کشته شدن نفس زکیه،]فاصله[نخواهد

۱- الارشاد مفید، ب۴۰، ح۱۴.

۲- الغیبه، نعمانی، ص۲۶۴، ح۲۶.

بود، مگر پانزده شب.(۱)

از برخی روایات استفاده می شود این شخص، جوانی است از فرزندان پیامبر به نام محمد بن الحسن که گویا چون انسان پاک و وارسته ای بوده و بدون گناه کشته می شود، به نفس زکیه معروف شده است. وی در مسجد الحرام به شهادت می رسد.

در فرازی از روایت امام باقر علیه السلام چنین آمده است:

و جوانی از آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم که نام او محمد بن حسن ـ نفس پاک ـ است بین رکن و مقام کشته می شود.(۲)

درباره علت و کیفیت کشته شدن وی در روایتی از وجود مقدس امام باقر علیه السلام چنین نقل شده است:

[حضرت] قائم[عجل الله تعالی فرجه الشریف] به اصحاب خود می گوید: «ای قوم! اهل مکه مرا نمی خواهند؛ ولی من کسی را به سوی آنان می فرستم، تا برایشان اتمام حجت کند و به آنچه سزاوار است، مانند من بر آن ها احتجاج کند. پس مردی از اصحاب خود را می خواهد، و به او می فرماید: «به سوی اهل مکه برو و بگو:ای اهل مکه! من فرستاده از طرف فلان [امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف] به سوی شمایم، و او [امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف] می گوید به شما: «به درستی که ما اهل بیت رحمت و معدن رسالت و خلافت هستیم و ما از فرزندان محمد صلی الله علیه و آله و سلم

۱- «لیس بین قیام قائم آل محمد و بین قتل النفس الزکیه الا خمسه عشر لیله...» ؛ کتاب الغیبه، شیخ طوسی، باب علایم ظهور، ح ۴۴۰.
۲- کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۳۳۱، ح ۱۶.

و از تبار و سلاله پیامبرانیم و به درستی که ما مورد ظلم و ستم واقع گردیده و مقهور شدیم. از زمانی که پیامبرمان از دنیا رفت، تا امروز، حق ما از ما گرفته شده است، پس اکنون ما شما را به یاری می طلبیم؛ پس یاری کنید».

چون آن جوان این کلام را بگوید، مردم به سوی او بروند و او را بین رکن و مقام ذبح کنند و او است نفس زکیه».(۱)

۸۴. درباره سید حسنی توضیح دهید.

۸۴. درباره سید حسنی توضیح دهید.(۲)

از مجموع روایات چنین استفاده می شود که اصل وجود شخصی با نام حسنی یقینی است. در برخی روایات ویژگی ها و قضایایی برای ایشان نقل شده است که از اعتبار چندانی برخوردار نیستند و ما به اشاره ای اجمالی، اکتفا می کنیم.

۱. در روایات سه تن بعنوان حسنی معروف شده اند:

۱- بحارالانوار، ج۵۲، ص۳۰۷.

۲- از روایات مربوط به سید حسنی به دست می آید که چند نفر، به سید حسنی ملقب هستند. ما تبیین آیت الله خراسانی را از کتاب مهدی منتظر (ص ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶و۳۵۴) تقدیم می کنیم.

اولی از دوستداران حضرت است؛ امام از خدا درخواست اجازه ظهور می کنند حسنی از این موضوع با خبر شده و اقدام به خروج می کند اهل مکه به او هجوم برده، او را کشته و سرش را به نزد شامی- سفیانی - می فرستند پس از این واقعه ظهور صاحب الامر علیه السلام صورت می گیرد و مردم با ایشان بیعت می کنند ظاهرا این شخص همان نفس زکیه خواهد بود که بحث آن گذشت(۱)؛ دومی شخصی است که با سپاه سفیانی - اموی در شام درگیر می شود و سرانجام مغلوب خواهد شد؛ و سومین حسنی همان شخصی مورد بحث است که از بلاد شرق - دیلم -خروج کرده و با یارانش در کوفه مستقر خواهد شد(۲).

۲. مکان خروج و استقرار حسنی: در ضمن روایتی بسیار طولانی مفضل بن عمرو نقل کرده که امام صادق علیه السلام فرمود:«... سپس حسنی آن جوانمرد خوشرو از جانب دیلم خروج خواهد کرد وی با صدای فصیح می گوید: ای آل احمد غمگین محزون و ندا کننده از مکه یعنی مهدی علیه السلام را اجابت کنید. پس گنج هایی از طالقان که از جنس طلا و نقره نیستند بلکه مردانی اند بسان پاره های آهن سوار بر اسب های ابلق در مسیر خود به سمت کوفه

۱- ر ک: کافی، ج۸، ص۲۲۴و۲۲۵، ح۲۸۵ ؛ نعمانی، الغیبه، ص ۲۷۰، ح۴۳.

۲- بحار الانوار، ج۵۳، باب۲۸، ص۱۵و۱۶.

با ستمگران جنگیده، آنان را کشته تا وارد کوفه شده... و آنجا را قرارگاه خود قرار می دهند...(۱).»

۳. زمان و مکان ملاقات حسنی با امام زمان علیه السلام : از روایت فوق استفاده می شود که خروج حسنی همزمان یا بعد از ظهور حضرت خواهد بود زیرا در ادامه روایت فوق امام علیه السلام می فرماید:«... پس از ورود مهدی علیه السلام و اصحابشان به کوفه حسنی با خبر شده؛ یارانش به او می گویند: یابن رسول الله کیست که به ساحت و منطقه ما وارد شده است؟ حسنی در پاسخ آنان می گوید بیرون شویم و ببینیم او کیست و چه می طلبد. به خدا قسم او می داند که او مهدی علیه السلام است و او را می شناسد و از این سخن غرضی جز اینکه امام را به اصحاب خود بشناساند ندارد پس حسنی با سپاه خود نزد حضرت می آیند و...(۲).»

۴. صداقت حسنی: پس از ملاقات حسنی با امام زمان علیه السلام گفتگویی جالب بین آنان صورت می گیرد امام صادق علیه السلام در ادامه همان روایت می فرماید:« حسنی به امام عرض می کند: اگر تو مهدی آل محمدی آثار جدت پیامبر صلی الله علیه و علی آله و سلم عصا، انگشتر، عمامه و... و مصحف علی علیه السلام کجاست؟ حضرت همه آنها را به او عرضه می کند سپس حضرت یا حسنی عصا را برداشته و

۱- بحار الانوار، ج۵۳، باب۲۸، ص۱۵و۱۶.

۲- بحار الانوار، ج۵۳، باب۲۸، ص۱۵و۱۶.

در سنگ سختی فرو می برد بلافاصله عصا سبز شده و برگ در می آورد و... پس از آن می گوید: الله اکبر یابن رسول الله دست خود را دراز کن تا با تو بیعت کنم و به این ترتیب او و سپاهیانش با حضرت بیعت می کنند...(1).»

۸۵. درباره یمانی توضیح دهید.

روایات متعددی دلالت دارد که یمانی یکی از پنج علامت ظهور امام زمان علیه السلام دانسته شده است. عمر بن حنظله می گوید شنیدم امام صادق علیه السلام می فرمود:

قبل از قیام قائم پنج علامت خواهد بود: ندای آسمانی، سفیانی، خسف بیداء، کشته شدن نفس زکیه و یمانی...(2).

در برخی از روایات این پنج علامت بعنوان علائم حتمی مطرح

۱- بحار الانوار، ج۵۳، باب۲۸، ص۱۵و۱۶؛ برای اطلاع بیشتر در این زمینه به کتاب « تأملی نو در نشانه های ظهور۱ » تقریرات درس آیت الله نجم الدین طبسی پیرامون قیام حسنی، با تحقیق و تقریر آقای محمد شهبازیان، مراجعه شود.

۲- الکافی، ج۸، ص ۳۱۰، ح ۴۸۳؛ و نیز با سندهای دیگر: الغیبه، نعمانی، ص۲۵۲، ح۹ ؛ کمال الدین، ج۲، باب۵۷، ص۶۴۹، ح۱ ؛ الغیبه، طوسی، ص۴۳۶ ؛ و....

شده اند در روایتی چنین وارد شده است:

عمر بن حنظله: امام صادق علیه السلام فرمود: پنج علامت قبل از قیام قائم از علائم حتمی خواهد بود: یمانی، سفیانی، ندای آسمانی، کشته شدن نفس زکیه و خسف بیداء(۱).

قبل از ظهور قائم علیه السلام چند تن خروج خواهند کرد مهم ترین آنها خروج سفیانی، یمانی و خراسانی است که مطابق برخی روایات در یک سال و یک ماه و یک روز رخ خواهد داد به این روایت توجه کنید:

امام صادق علیه السلام : خروج سه تن خراسانی، سفیانی و یمانی در یک سال، یک ماه و در یک روز خواهد بود و...(۲).

روایت فوق در ادامه پرچم یمانی را هدایت کننده ترین پرچم به حق دانسته که بیانگر حرکت مثبت ایشان و هدایتگر بودن ایشان است که مردم را به حق و راستی دعوت می کند.

در پایان تذکر این نکته ضروری است که واژه یمانی یعنی کسی که اهل یمن و منسوب بدانجاست و یمانی نیز با همین عنوان معروف است ولی آیا نام اصلی ایشان چیست؟ و آیا اهل یمن است و از یمن خروج خواهد کرد؟ یا اهل یمن است ولی از مکان دیگری قیام خواهد کرد؟ و یا غیر یمنی است ولی از یمن قیام خواهد کرد؟ و یا سرانجام ایشان چه خواهد شد؟ و وظیفه مردم در برابر قیام یمانی چیست؟ این پرسش ها و پرسش هایی دیگر از این قبیل از

۱- کمال الدین و تمام النعمه، ج۲، ص ۶۵۰، ح۷.

۲- الغیبه، طوسی، ص۴۴۶.

جمله مسائلی است که یا در روایات به آنها پاسخی داده نشده است و یا اگر پاسخی بیان شده در روایاتی طرح شده که از اعتبار قال توجهی برخوردار نیستند لذا از ارائه آنها خودداری شده است.

۸۶. سفیانی کیست؟ درباره او توضیح دهید.

در برخی روایات، یکی از نشانه های حتمی ظهور، خروج فردی معروف به سفیانی شمرده شده است. از جزئیات حرکت وی نمی توان به روشنی و با قطعیت چیزی گفت؛ اما به صورت کلی می توان بیان کرد او که گویا از نسل بنی امیه و ابوسفیان است چند ماهی پیش از ظهور، خروج و قیام خود را از منطقه وادی یابس (احتمالاً جنوب غرب سوریه واقع است) شروع می کند و بر منطقه عراق، سوریه، اردن و این نواحی مسلط می شود. او، مردی خون ریز است که در زمان تسلط و حکومت او عده زیادی کشته می شوند. او با احساس خبر ظهور، لشکری را برای مبارزه و کشتن امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به طرف مدینه و مکه روانه می کند. لشکر وی در منطقه «بیدا» بین مکه و مدینه به اراده خداوند به زمین فرو می رود. امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف پس از ظهور و حرکت به سمت عراق، سفیانی را می کشد.

ص:۲۳۰

۸۷. جهان در آستانه ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در چه شرایطی است؟

وقتی ظلم و تباهی چهره عالم را سیاه و ظلمانی کرده است و آن گاه که ستمگران، گستره زمین را جولانگه بدی ها و نامردی ها ساخته انـد و مظلومان جهان، دست های یاری خواهی را به آسـمان گشوده اند، ناگهان ندایی آسـمانی، سیاهی شب را می درد و در ماه خـدا، رمضان، ظهور موعود بزرگ را بشارت می دهـد.(۱) قلب هـا به تپش می افتـد و چشم ها خیره می گردد. شب پرسـتان، مضـطرب و هراسـان از طلـوع صـبح ایمـان، در پی راه چـاره ای هسـتند و منتظران مهـدی عجـل الله تعـالی فرجه الشریف از هر کسی، سراغ کوی یار می گیرند و برای دیدار او و حضور در زمره یاوران او، سر از پا نمی شناسند.

آن زمان، سـفیانی که بر منطقه وسـیعی مانند سوریه، اردن و عراق سـلطه دارد، سـپاهی را تجهیز می کند، تا با امام مقابله کند. لشکر سفیانی که در مسیر مکه به تعقیب امام پرداخته است، در محلی به نام بیدا به کام زمین می رود و نابود می شود.(۲)

پس از شــهادت نفس زکیّه، بـه فاصــله کوتـاهی، امـام مهـدی عجـل الله تعـالی فرجـه الشــریف در ســیمای مردی جـوان در مسـجدالحرام ظهور می کند، در حالی که پیراهن مبارک پیامبر گرامی اسـلام صلی الله علیه و آله و سلم را بر تن دارد و پرچم پیامبر را

ص:۲۳۱

۱- الغیبه، نعمانی، باب ۱۴، ح ۱۷.

۲- بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۱۰.

به دست گرفته است. او، به دیوار کعبه تکیه می زند و بین رکن و مقام، سرود ظهور را زمزمه می کند. پس از حمد و ثنای الهی و درود و سلام بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و خاندان او می فرماید:

ای مردم! ما از خدای توانا یاری می طلبیم و نیز هر کس از جهانیان را که به ندای ما پاسخ دهد، به یاوری می خوانیم.

آن گاه خود و خاندانش را معرفی می کند و ندا می دهد:

فَاللّه اللّه فینا لاتَخْذُلُونا وَانْصُرُونا یَنْصُرْكمُ اللّهُ تَعالی؛ درباره رعایت حقوق ما، خدا را در نظر بگیرید. ما را]در میدان عدالت گستری و ستم ستیزی[تنها نگذارید و یاریمان کنید تا خدا شما را یاری کند.

پس از پایان گرفتن سخنان امام، آسمانیان بر زمینیان سبقت می گیرند و فرشتگان، گروه گروه فرود می آیند و با امام بیعت می کنند؛ در حالی که پیشاپیش آن ها فرشته وحی، جبرئیل با امام دست همراهی می دهد. آن گاه ۳۱۳ ستاره زمینی که از نقاط مختلف عالم به سرزمین وحی آمده اند بر گرد خورشید تابناک امامت، حلقه زده و پیمان وفا داری می بندند. این جریان سبز، جاری است، تا آن که ده هزار سرباز جان بر کف در اردوگاه امام علیه السلام حضور می یابند و با آن فرزند پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بیعت می کنند.(۱)

امام علیه السلام با خیل یاوران، پرچم قیام را برافراشته و به سرعت بر مکه و اطراف آن مسلط می شود و سرزمین پیامبر را از وجود نااهلان،

۱- الغیبه، نعمانی، باب ۱۴، ح ۶۷.

پاک می کنند. آن گاه راهی مدینه می شود، تا سایه عدالت و مهر را بر آن بگستراند و سرکشان شهر را بر جای خود بنشاند. سپس عازم عراق می شود. در عراق، با دو مشکل روبه رو می شود:

۱. گروهی به ظاهر دیندار، مقابل او قرار می گیرند وقتی نصایح حضرت و موعظه اش در دل آنان اثر نمی گذارد، کار به جنگ می کشد و همه آنان کشته می شوند.

۲. با لشکر سفیانی مقابله می کند. این، زمانی است که حضرت، کوفه را نیز به تصرف خود درآورده است. گفت وگوها و اندرزهای حضرت، در دل چون سنگ آنان نیز اثر نمی گذارد و جنگ، شعله ور می شود که به هلاکت سفیانی و یاران او می انجامد.

حضرت، شهر کوفه را مرکز حکومت جهانی خود برمی گزیند و از آن جا به مدیریّت قیام می پردازد و برای دعوت جهانیان به اسلام و زندگی در پرتو قوانین قرآن و در هم کوبیدن بساط ظلم و ستم، یاران و سپاهیان نور را به نقاط مختلف عالم گسیل می کند.

امام علیه السلام یک به یک سنگرهای کلیدی جهان را فتح می کند؛ زیرا علاوه بر یارانِ وفادار و مؤمن، از امداد فرشتگان الهی نیز برخوردار است و مانند پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم از لشکر رعب و وحشت مدد می گیرد. خداوند توانا، چنان ترسی از او و یارانش در دل های دشمنان می افکند که هیچ قدرتی را توان رویارویی با آن حضرت نیست. امام باقر علیه السلام فرمود:

قائم از ما به وسیله رُعب [وحشت در دل دشمنان] یاری

ص:۲۳۳

می شود.(۱)

گفتنی است یکی از نقاط جهان که به وسیله سپاه امام فتح می شود، بیت المقدس است(۲) و پس از آن، واقعه بسیار مبارکی اتفاق می افتد که در جریان قیام و انقلاب امام مهدی علیه السلام سرنوشت ساز است و جبهه آن حضرت را تقویت می کند و آن، فرود آمدن حضرت عیسی علیه السلام از آسمان است. حضرت مسیح علیه السلام که به فرموده قرآن، زنده است و در آسمان ها به سر می برد، به زمین می آید و پشت سر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به نماز می ایستد. بدین وسیله، فضیلت و برتری پیشوای دوازدهم شیعیان را بر خود و پیروی خود را از امام مهدی، علیه السلام، به همگان اعلام می کند.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

سوگند به آن کس که مرا به حق برانگیخت در حالی که بشارت دهنده مردمان باشم، اگر از عمر دنیا نمانده باشد مگر یک روز، خداوند آن روز را چنان طولانی کند تا فرزندم مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در آن قیام کند، پس از آن عیسی بن مریم علیه السلام فرود می آید و پشت سر مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نماز می خواند.(۳)

به دنبال این اقدام حضرت عیسی علیه السلام، بسیاری از مسیحیان که جمعیت فراوانی از جهان را تشکیل می دهند، به آخرین ذخیره الهی و پیشوای شیعیان، ایمان می آورند. گویی خداوند، عیسی علیه السلام را برای

۱- کمال الدین، ج ۱، باب ۳۲، ح ۱۶.

۲- روزگار رهایی، ج ۱، ص۵۵۴، ح۷۲۸.

۳- بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۷۱.

چنان روزی حفظ کرده است، تا چراغ هدایتی برای حق طلبان باشد.

البتّه ظهور معجزات به دستِ هدایتگر حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و طرح مباحث فکری برای راهنمایی بشریّت، از برنامه های انقلاب بزرگ مهدوی است که راه را برای هدایت مردم باز می کند. در همین راستا، امام، الواح تورات تحریف نشده (کتاب مقدس یهود) را که در نقاط خاصی از دنیا دفن شده است، خارج می کند(۱) و بسیاری از یهودیان که نشانه های امامت او را در الواح می بینند، به آن حضرت ایمان می آورند. پیروان ادیان دیگر نیز با مشاهده این تحول بزرگ و نیز شنیدن پیام حقِ امام و دیدن معجزات از آن حضرت، گروه گروه به آن حضرت می پیوندند. این گونه است که وعده حتمی پروردگار محقّق می شود و اسلام عزیز، همه عالم را زیر پرچم خود می گیرد.

((هُوَالَّذِی اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدی وَ دینِ الْحَقِّ لِیُظْهِرَهُ عَلَی الدّینِ کلِّه وَلَوْکرِهَ الْمُشْرِکونَ))(۲)؛ و او خدایی است که پیامبرش را با (دلائل) هدایت و دین حق فرستاد تا (سرانجام) آن را بر همه دین ها غالب گرداند اگرچه کافران را خوش نیاید.

ص:۲۳۵

۱- روزگار رهایی، ج ۱، ص ۵۲۲.
۲- توبه (۹): ۳۳.

۸۸. آیا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از زمان ظهور خود اطلاع دارد؟

عده ای بر این باورند که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از زمان ظهور، اطلاعی ندارد. اینان، برای اثبات ادعای خود، به احادیث عدم توقیت (وقت تعیین نکردن) تمسک کرده اند؛ مانند «کذب الوقّاتون؛ تعیین کنندگان وقت دروغگویند»(۱) یا روایت «فلسنا نوقّت لأحدٍ وقتاً؛ ما برای هیچ کس وقتی را معین نکردیم»(۲) یا روایاتی که ظهور را به قیامت تشبیه کرده است: «مثله مثل الساعه التی لایجلّیها لوقتها الا هو؛ مَثَل [ظهور] او مَثَل ساعت [روز قیامت] است که هیچ کس جز او نمی تواند وقت آن را آشکار سازد».(۳)

در مقابل، عده ای دیگر دلالت این احادیث را تمام نمی دانند؛ زیرا این که گفته می شود: «تعیین وقت کنندگان دروغگویند» یا «ما اهل بیت تعیین وقت نمی کنیم» به معنای عدم علم نیست.

حتی روایتی که ظهور را به قیامت تشبیه کرده نیز قابل توجیه کردن است؛ زیرا بین این که آشکار کردن وقت فقط با خدا است با این که علم آن فقط نزد خدا است، تفاوت وجود دارد. علاوه بر این که روایاتی داریم که علم اهل بیت علیهم السلام، متصل به علم الهی است و به

ص:۲۳۶

۱- کتاب الغیبه، شیخ طوسی، ص۴۲۵، ش۴۱۱.

۲- کتاب الغیبه، شیخ طوسی، ص۴۲۶، ش۴۱۴.

۳- بحارالانوار، ج۵۱، ص۱۵۴.

گذشته و آینده علم دارند. مرحوم کلینی در باب های متعددی، روایاتی را درباره علم ائمه علیهم السلام، مطرح می کند، از جمله باب «ان الائمه علیهم السلام یعلمون علم ما کان و ما یکون و انه لا یخفی علیهم الشئ».

بنابراین، اظهار نظر قاطعانه در این باره، مشکل است؛ به علاوه، دانستن این که حضرت، به ظهور علم دارد یا نه، برای ما فایده ندارد.

۸۹. حضرت صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام خود را از کجا آغاز می کند؟

بنابر آنچه از روایات متعدد به دست می آید، محل شروع نهضت و قیام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مکه و مسجدالحرام است. در حدیثی از امام باقر علیه السلام نقل شده است:

به درستی که قائم میان گروهی به عدد اهل بدر [= سربازان اسلام در جنگ بدر] ۳۱۳ نفر، از گردنه ذی طوی [کوهی کنار مکه] پایین می آید، تا آن که پشت خود را به حجرالاسود تکیه می دهد و پرچم پیروزی را که پرچمی مخصوص است به اهتزاز در می آورد.(۱)

در روایتی دیگر از آن حضرت آمده است:

هنگامی که خروج کرد [به مسجد الحرام آمده و] به خانه کعبه تکیه می زند، و ۳۱۳ نفر مرد نزد او حاضر

۱- بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۷۰.

می شونـد. اول سـخنی که بر زبـانش جـاری می شود، این آیه است: {بقیه الله خیر لکم ان کنتم مؤمنین}(۱) سپس می گوید: «منم بقیه الله در زمین و خلیفه او و حجت او بر شما».(۲)

در این که مکه و مسـجدالحرام، محـل ظهور و قیام حضـرت مهـدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف است، همه مسـلمانان _ چه شیعه و چه اهـل سـنت _ اتفـاق نظر دارنـد؛ زیرا روایـات در این زمینه، بسـیار است. البته این روایـات، در قالب های گوناگون صادر شده است؛ در برخی، سـخن از بیعت با حضرت در کنار کعبه شده «انه یبایع بین الرکن و المقام؛ بیعت می شود با او بین رکن (حجرالا-سود) و مقام (ابراهیم)»(۳) و در برخی، خطبه آن عزیز کنـار کعبه بیان شـده(۴) و در برخی، از تجمـع یـاران در مکه(۵) یاد شده است.

۹۰. چرا حضرت در مکه ظهور می کند؟

علت اصلی و حقیقی آن برای ما روشن نیست؛ ولی توجه به چند

۱- هود (۱۱): ۸۶.

۲- کمال الدین، ج۱، ب۳۲، ح۱۶.

۳- کتاب الغیبه، شیخ طوسی، ص۴۵۴و۴۶۳.

۴- منتخب الاثر، فصل۶، ب۱، ح۲.

۵- بحار الانوار، ج۵۲، ص۳۶۹.

نکته باعث می شود، مکه مکان مناسبی برای ظهور باشد:

۱. مکه و کعبه قبله گاه مسلمین بوده و مردم هر روز بارها به سوی آن مکان مقدس توجه پیدا می کنند و در برابر آن سر به خاک می سایند.

۲. کعبه و مکه، مکان مقدسی است که انبیای بزرگوار الهی از آدم تا خاتم صلی الله علیه و آله و سلم به امر خدا در آنجا حاضر شده و ضمن زیارت و طواف، عبودیت خود را نشان داده اند.

۳. مکه زادگاه پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله و سلم و محل بعثت او است.

شاید ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در مکه بیانگر آن باشد که ظهور آن بزرگوار در ادامه حرکت همه انبیای الهی و اوصیای او و در راستای رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم است و او با ظهورش می خواهد قرن ها تلاش و مجاهدت پیامبران را به نتیجه برساند و دین حق را با استقرار کامل عدالت در جهان پیاده کند.

۹۱. درباره جنگ های زمان ظهور سخنانی گفته می شود، حقیقت آن چگونه است؟

جنگ هایی که در زمینه ظهور مطرح است، مربوط به دو مرحله است:

۱. جنگ ها و خون ریزی های پیش از ظهور: این حوادث ارتباطی با

امـام زمـان عجـل الله تعـالی فرجه الشـریف و ظهور آن حضـرت نـدارد؛ بلکه به سـبب زیاده طلبی ها و خودخواهی های برخی انسان ها، بر جامعه بشـریت تحمیل می شود. البته چون خداوند سرنوشت انسان ها را در اختیار خود آنان گذاشته است، آن ها می تواننـد بـا تعقـل و درایت از بروز این حوادث جلوگیری کننـد. در صورت تحقق این حوادث، اهل بیت علیهم السـلام به ما آموزش داده اند که چگونه تحت سرپرستی فقها و علما، از کنار این حوادث عبور کنیم.(۱)

۲. جنگ های مربوط به دوران ظهور: ما بر اساس روایت که عقل، آن ها را تاییـد می کنـد، قیام حضـرت را قیام مسـلحانه می دانیم؛ ولی کشتار در مقیاس وسیع را به دلایل زیر نمی پذیریم:

ص:۲۴۰

۱- امـام بـاقر علیه السـلام در روایتی می فرمایـد: «بر دیگران واجب است از فقها تقلیـد کننـد» (وسایل الشـیعه، ج۲۷، باب ۱۰، ح ۳۳۴۰۱، ص ۱۳۱). مرحوم شـیخ طوسـی، شـیخ صدوق و شیخ طبرسی از اسحاق بن عمار نقل کرده اند که مولای ما حضرت مهـدی علیه السـلام (دربـاره وظیفه شـیعیان در زمـان غیبت) فرموده است: «و اما الحوادث الواقعه فارجعوا فیها الی رواه احادیثنا فـانهم حجتی علیکم و انـا حجه الله علیهم؛ در حوادث و رخـداد هایی که واقع می شود، به روایت کننـدگان حـدیث ما رجوع کنید که آنان، حجت من بر شمایند و من حجت خدا بر آنانم». طبرسی نیز در کتاب الاحتجاج از امام صادق علیه السلام چنین نقـل کرده است: «و امـا من کـان من الفقهـاء صائناً لنفسه، حافظاً لـدینه، مخالفاً لهواه و مطیعاً لامر مولاه فللعوام ان یقلـدوه؛ هر یک از فقها که مراقب نفسـش و نگهبان دینش و مخالف هوا و هوسش و مطیع فرمان مولایش [= امامان] باشد بر دیگران لازم است که از او تقلید کنند» (ج ۲، ص ۴۵۸).

الف. روایاتی که در آن به کشتار های زیاد اشاره شده است، معمولا دارای سند ضعیف است؛ لذا اعتمادی به آن ها نیست.

ب. امام، مظهر رحمت پروردگار است؛ لـذا «رحمه للعالمین» از القاب آن بزرگوار است. او برای نجات و هدایت انسان ها می آید. او می آید تا بشـریت را از پلیدی ها، رذالت ها و حیوان صـفتی ها دور کند؛ لذا هنگام ظهور، ابتدا خود را معرفی کرده و به تبیین حرکت و هـدف خود می پردازد و مردم را به پـذیرش حق و راستی، عمـل به نیکی هـا و بنـدگی خداونـد دعوت می کند.

او فقـط بـا کسانی وارد جنگ می شود که مقابل جریان حق بایسـتند و نه تنها حاضـر به پـذیرش حق نباشـند؛ بلکه بخواهنـد با جنگ با حضرت، برای همیشه امید به صلح و نجات را در میان بشریت از بین ببرند و به حکومت ظالمانه خود ادامه دهند.

اینان، ماننـد غده های عفونی و چرکینی هسـتند که باید زیر چاقوی جراحی قرار گرفته و از پیکره بشـریت خارج شوند، تا بقیه اعضا و اجزا، از عفونت، رهایی یافته و بتوانند به زندگی سالم و پر نشاط خود ادامه دهند.

مبـارزه با این گونه افراد، نه تنها مطابق عقل و شـرع است؛ بلکه عموم مردم نیز خواهان آن هسـتند. آیا مردم، خواهان مجازات افرادی مانند هیتلر، صدام، بوش و دیگر سرکردگان ظالم بشریت نیستند؟

ج. از آن جا که حرکت و قیام حضـرت، با تبلیغِ به دینِ حق و راستی شروع می شود و کلام او، با فطرت سلیم و الهی انسان ها هماهنگ است، بیشترِ مردمِ خستهِ از ظلم و فساد و تبه کاری، به

نـدای او پاسخ مثبت خواهند داد. به عبارت دیگر، مردمی که خودشان خواهان ظهور منجی هسـتند، آیا معقول است با او وارد جنگ شوند؟

۹۲. زمان ظهور حضرت حجت، چه وقتی است؟

امامان معصوم علیهم السـلام همواره در پاسخ به این پرسش، سکوت اختیار می کردند و علم آن را نزد پروردگار می دانستند؛ ولی کسانی یافت شده اند که در جواب احساسات پاک منتظران، به بیاناتی خلاف سـیره امامان علیهم السـلام روی آورده اند. بـا سـیری کوتـاه در بوسـتان معطر کلاـم امامان معصوم علیهم السـلام می توان مضـمون روایات مربوط به وقت ظهور حضـرت مهدی را این گونه دسته بندی کرد:

- علم و آگاهی از زمان ظهور، نزد پروردگار متعال است.

- تعیین کنندگان وقت ظهور، دروغگویند.

- امر ظهور، ناگهانی خواهد بود.

- وقت ظهور، همانند خود ظهور، از اسرار الهی است.

برای نمونه، توجه به موارد زیر، سودمند می نماید:

وقتی شاعر پرآوازه شـیعه، دعبل خزاعی، در محضـر هشـتمین آفتاب آسـمان ولایت، شـعری نیک خواند و سخن را با اشاره به قیام واپسین پیشوای شیعیان به پایان برد، اشک از دیدگاه آن امام همام جاری شد و فرمود:

ص:۲۴۲

ای خُزاعی! روح القدس، از لبانت با این دو بیت سخن گفت. آیا می دانی این امام کیست و کی قیام خواهد کرد؟(۱)

سپس حضرت به معرفی امام منتظر پرداخت و این گونه ادامه داد:

اما این که چه زمانی ظهور خواهد کرد؟ پدرم، از پدرش، و ایشان از پدرانش، نقل کرد که وقتی به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم گفته شد: «قائم از فرزندانت کی ظهور خواهد کرد؟» آن حضرت در جواب فرمود: «مثل ظهور او، همانند ساعت [= قیامت] است که خداوند درباره آن فرمود: «هیچ کس جز او نمی تواند وقت آن را آشکار سازد. در آسمان ها و زمین، سنگین است و این امر اتفاق نمی افتد، مگر به صورت ناگهانی».(۲)

همین مطلب را آن امام غایب نیز این گونه یاد آور شده است:

اما ظهور و فرج پس به درستی که کار آن، با خدای تعالی است و تعیین کنندگان وقت، دروغ می گویند.(۳)

۱- «یا خزاعی! نطق روح القدس علی لسانک بهذین البیتین فهل تدری من هذا الامام و متی یقوم».

۲- وَ امَّا «مَتی» فَاِخْبارٌ عَنِ الوَقتِ فَقَدْ حَدَّثَنی اَبی، عَنْ اَبیه، عَنْ آبائِهِ، اَنَّ النَبی صلی الله علیه و آله و سلم قیل له: یا رسول! متی یخرج القائم من ذریتک؟ فقال علیه السلام : «مثله مثل الساعه التی لا یجلّیها لِوَقْتِها اِلاَّ هُوَ ثَقُلَتْ فِی السَّمواتِ و الأَرضِ لا تَأتیکم اِلاَّ بَغْتَةً؛ کمال الدین، ج ۲، ب ۳۵، ح ۶؛ بحارالأنوار، ج۵۱، ص۱۵۴.

۳- «وَ اَمَّا ظُهُوُر الفَرَجِ، فَأِنَّهُ اِلی الله تَعالی ذِکرُهُ وَ کذِبَ الوَقّاتون»؛ کمال الدین، ج ۲، ب ۴۵، ح ۴.

از این دو روایت و روایات دیگر در این باره، به روشنی می توان دریافت که زمان آغاز ظهور، یکی از اسرار الهی است و دست اندیشه بشر از رسیدن به آن، بسی کوتاه است.(۱)

۹۳. حضرت علی علیه السلام، هنگام قبول خلافت، فرمود: «علّت قبول خلافت از سوی من، عهد و مسؤولیتی است که خدا از عالمان و دانشمندان گرفته است که برابر شکم بارگی ستمگران و گرسنگی ستمدیدگان و بیچارگان سکوت نکنند. اینک مردم، اطراف مرا گرفته و اصرار به قبول آن دارند». چرا اکنون که مردم، این همه استغاثه می کنند و فریاد تمنای ظهور مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف سر می دهند و ظلم و جور، بیداد می کند و فقر، گریبان گیر ملت ها شده است، حضرت نمی آید؟

ابتدا به این مطلب اشاره می کنیم که سکوت نکردن برابر شکم بارگی

۱- رحمان بن کثیر می گوید: مِهزم بر حضرت صادق علیه السلام وارد شد و گفت: فدایتان شوم! مرا از زمان امری که منتظر آن هستیم، خبر دهید. آن حضرت فرمود: «یا مِهزم! کذِبَ الوَقاتُون؛ای مهزم! کسانی که «وقت» معین می کنند دروغگو هستند»، کتاب الغیبه، شیخ طوسی، ص ۴۲۶، ح ۴۱۳؛ فضیل بن یسار از حضرت باقر، علیه السلام درباره زمان ظهور پرسید. امام علیه السلام فرمود: «کذِبَ الوَقاتُون! کذِبَ الوَقاتُون! کذِبَ الوَقاتُون! تعیین کنندگان وقت [ظهور] درغگو هستند!»، کتاب الغیبه، شیخ طوسی، ص ۴۲۵، ح ۴۱۱.

ستمگران و فقر محرومان، دارای مراحل و راهکارهای متعدد است که یکی از آن ها، قیام و تشکیل حکومت است. حضرت علی علیه السلام پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بیست و پنج سال خانه نشین شد و اقدام ظاهری برای تشکیل حکومت نکرد. امام حسن مجتبی علیه السلام پس از صلح با معاویه، به مدینه بازگشت و حرکت ظاهری خاصی برابر ظلم های معاویه از خود نشان نداد. آیا این دو بزرگوار، کاملًا سکوت کرده بودند یا متناسب با شرایط زمان، عهد و مسؤولیت الهی خود را انجام می دادند؟

همچنین باید توجه داشت اگر حضرت علی علیه السلام هنگام قبول خلافت، آن کلام بلند را فرمود و خلافت را پذیرفت، بدان سبب بود که مردم، آمادگی پذیرش را اعلام کردند و حجت بر امام تمام شد؛ ولی تاریخ نشان داد مردم، واقعاً آمادگی پذیرش را نداشتند؛ لذا حضرت پس از حکومتی حدوداً پنج ساله، در مسجد کوفه به شهادت رسید. شهادت حضرت، ضایعه بسیار بزرگ و غیر قابل جبرانی برای جامعه بشریت بود؛ ولی راه امامت، به وسیله امام حسن و سایر امامان علیهم السلام ادامه یافت علاوه بر آن، وظیفه حضرت علی علیه السلام آن نبود که با قیامی جهانی، عدالت را فراگیر کند. وظیفه هر امام، از سوی خداوند با توجه به زمان و محیط و مردم تعیین شده است. امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف آخرین امام است و وظیفه او، فراگیر کردن عدالت و اسلام در سرتاسر جهان است؛ لذا زمان ظهور، وقتی خواهد بود که واقعاً مردم قابلیّت پذیرش را در خود ایجاد کنند و حضرت را بخواهند و تا آخر همراه باشند.

ص:۲۴۵

فصل دهم: دوران ظهور و حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

اشاره

ص:۲۴۷

۹۴. آیا پروژه جهانی سازی یا فرایند جهانی شدن با حکومت جهانی امام مهدی، هم گرایی دارد یا واگرایی؟

برای رسیدن به پاسخی مناسب در این رابطه، ابتدا باید ویژگی های جامعه مهدوی را از نظر گذراند. آنچه در منابع و متون دینی و روایی ما، درباره حکومت مهدوی وجود دارد، گویای آن است که رکن اصلی و خمیر مایه بنیادین حرکت جهانی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف گسترش همه جانبه و تقویت و توسعه توحید و یگانه پرستی و درکنار آن، مبارزه فراگیر و مستمر با همه تفکرات و جریان های انحرافی و الحادی است. در نهضت مهدوی، آموزه ها و تعالیم فراموش شده پیامبران الهی برپا می گردد و همه دستگاه های استبدادی، در نهاد حکومت و قدرت زایل می گردند و از بین می روند. در حکومت مهدوی، محرومان و مستضعفان و بندگان صالح و مؤمن خداوند، از جایگاه رفیعی برخوردارند. نظام فرهنگی، مرکب از ارزش ها و هنجارها،

عقایـد و باورهـا، آرمـان هـا و...، براسـاس آمـوزه هـای قرآن کریـم و سنّت معصومـان شـکل می گیرد و همه اجزا و عناصر اجتماعی، متأثر از این نظام فرهنگی است.

عـدالت جویی و عـدالت خواهی و مبـارزه همه جانبه و مسـتمر با منکرات و عوامل اجرایی و شـیوع آن، از برنامه ها و سیاسـت های اصولی در حکومت جهانی مهـدوی است. رشـد و توسـعه همه جانبه و فراگیر، در همه ابعاد و شؤون بهره برداری از منابع طبیعی، توزیع عادلانه فرصت هـای اجتمـاعی و ایجـاد روابـط صـمیمانه و دوستی متقابل بین افراد و ... همه و همه، از ویژگی های جامعه آرمانی اسلام است. رکن اصلی همه متغیرها و الگوها، برآمده از دین و برای تحقق و تحکیم بنیان های دینی است که خصیصه اصلی جامعه مهدوی است.

در موضوع جهـانی شـدن، متغیرها و الگوهایی را می توان برای نمونه ذکر کرد؛ از جمله آن ها: شکسـته شـدن مرزهای ملی و فرهنگی و به جـای آن، تـداخل آن هـا و تلاـش در زمینه ایجـاد تفاهم بر اصول مشترک فرهنگی و دست کشـیدن از باورها و ارزش هـا و هنجارهـای فرهنگی و سیاسـی و اقتصـادی و...، افزایش ارتباطات و تعاملات جهانی و نزدیک کردن آن، از حیث زمـان و مکـان، به کمـک وسایـل و فن آوری های جدیـد ارتباطی و الکترونیکی، تبـدیل نهادهای اجتماعی و ملی به نهادهای جهـانی و توافق جهـانی ملت هـا بر باورهـا و ارزش هـای مشترک و یکسـان سازی جهان بینی ها، کاهش و حـذف سـنت ها و عناصر اجتماعی هویت ساز، ایجاد و گسترش سازمان های جهانی و تأکید بر نهادهای سیاسی

اقتصادی جهانی... حذف دین و باورها و سنت های دینی و به جای آن، تأکید بر سکولاریسم و دموکراسی و پلورالیزم است. با توجه به این بیان، خصوصیت ها و ویژگی ها، در دو نوع حکومت و نگرش، معلوم می گردد که این دو، از جهاتی شبیه به هم و در نتیجه، هم گرایی دارند. این هم گرایی و شباهت، در اصل جهانی شدن و وحدت جهانی، استوار است؛ اما در تعیین محتوا و الگوها، کاملاً- با هم متفاوتند؛ زیرا آنچه امروزه با عنوان جهانی شدن مطرح است، در واقع «غربی شدن» را تبلیغ و ترویج می کند. روش و مَنشی که به دنبال حذف دین و آموزه های دینی و ملی جوامع و فرهنگ های محلی و ملی و سعی و تلاش بر حاکمیت جهان بینی سکولار و... است. اضافه بر این، در تعیین محتوای جهانی شدن، واگرایی جدی و اصولی وجود دارد.

در یک سخن، شاید بتوان گفت: هدف حکومت مهدوی، اجرای عدالت فراگیر و بهره مندی عموم مردم از مواهب و امکانات خدادادی است؛ در حالی که در جهانی سازی جدید، هدف آن است که منافع عده ای خاص تأمین شود، البته در قالبی جدید.

۹۵. آیا انقلاب مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف الزاماً به حکومت واحد جهانی می انجامد؟

انسان موجودی اجتماعی است که شکوفایی و تعالی برخی استعدادها و کمالات او در جامعه تحقق می یابد؛ چون جوامع

کوچک انسانی به یک دیگر پیوند خورده و جامعه جهانی را شکل داده اند و از آن، به دهکده کوچک جهانی یاد می کنند، محیط مناسب رشد برای عموم انسان ها زمانی است که این جامعه جهانی حرکتی مناسب و هماهنگ در کل زیر مجموعه ها داشته باشد؛ پس قانونی کامل و فراگیر لازم است. بنابراین طبق آیه سوم سوره مائده(۱) کامل ترین قانون و معرفت در دسترس انسان ها قرار گرفت.

قانون به تنهایی ضامن ایجاد جامعه سالم نیست؛ لذا تا کنون چنین جامعه ای محقق نشده است. با توجه به برداشت های مختلف از این قانون (به علت نقص و درجات عقل و علم) از طرفی و حرکت رو به رشد انسان ها از سوی دیگر، به معلم عالِم (به علم الهی) و معصوم (از هر خطا) نیاز می باشد، تا به تبیین وتعلیم قانون الهی بپردازد و علاوه بر معلم، به مربی و تزکیه کننده نیز لازم است؛ از این رو خداوند وظیفه تبیین و تزکیه را بر دوش انبیا قرار داد تا علاوه بر تلاوت و ابلاغ وحی به این دو مهم همت گمارند:

خداوند بر مؤمنان منت نهاد هنگامی که در میان آنها، پیامبری از خودشان برانگیخت؛ که آیات او را بر آنها بخواند و آن ها را پاک کند و کتاب و حکمت بیاموزد».(۲)

ص:۲۵۲

۱- «الْیَوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دِینَکمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَیْکمْ نِعْمَتِی وَ رَضِیتُ لَکمُ الْإِسْلامَ دِیناً»؛ «امروز، دین شما را کامل کردم و نعمت خود را بر شما تمام نمودم و اسلام را به عنوان آیین (جاودان) شما پذیرفتم»، مائده (۵):۳.

۲- «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَی الْمُؤْمِنِینَ إِذْ بَعَثَ فِیهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ یَتْلُوا عَلَیْهِمْ آیاتِهِ وَ یُزَکیهِمْ وَ یُعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَهَ»؛ آل عمران (۳):۱۶۴.

با رحلت خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله و سلم این دو وظیفه مهم به عهده اوصیا و امامان معصوم علیهم السلام قرار گرفت؛ بنابراین غدیر، پاسخی دیگر به نیاز انسان بود.

قانون و معلم معصوم، کنار یک دیگر نیز موجب پیدایش مدینه فاضله نیست؛ چنان که تا کنون محقق نشده است. باید کنار این دو رکن مهم، مدیریت جامعه نیز در اختیار معصوم عالم باشد تا او با علم الهی که به دین، وضع جامعه، نیازها و امکانات دارد در هرم قدرت قرار گیرد و با استفاده از کارگزاران شایسته و بهره وری صحیح از امکانات، محیط مناسبی را برای رشد انسان ها فراهم آورد.

از بیان فوق روشن شد که اولاً؛ جامعه جهانی، به دین اسلام نیازمند است، ثانیاً؛ به معلم و مربی معصوم علیه السلام نیاز دارد و ثالثاً؛ محتاج امامت و مدیریت امام عالم معصوم است؛ پس انقلاب جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و تشکیل حکومت واحد جهانی، نیاز جامعه بشری است.(۱)

۱- البته از راه قرآن و روایات نیز می توان حکومت واحد جهانی را در سایه انقلاب امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به تصویر کشید که به یک آیه اشاره می شود: «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِینَ آمَنُوا مِنْکمْ وَ عَمِلُوا الصَّالِحاتِ لَیسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الْأَرْضِ کمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَیمَکنَنَّ لَهُمْ دِینَهُمُ الَّذِی ارْتَضی لَهُمْ وَ لَیبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً یعْبُدُونَنِی لا یشْرِکونَ بِی شَیئاً وَ مَنْ کفَرَ بَعْدَ ذلِک فَأُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ»؛ خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند وعده می دهد که قطعاً آنان را حکمران روی زمین خواهد کرد همان گونه که به پیشینیان آنها خلافت روی زمین را بخشید و دین و آیینی را که برای آنان پسندیده، پابرجا و ریشه دار خواهد ساخت و ترسشان را به امنیت و آرامش مبدل می کند آنچنان که تنها مرا می پرستند و چیزی را شریک من نخواهند ساخت. و کسانی که پس از آن کافر شوند، آنها فاسقانند». نور (۲۴): ۵۵. خداوند در این آیه به مسلمانان و مؤمنان صالح وعده حکومت بر کل زمین را داده است؛ حکومتی که در سایه آن، دین مورد رضایت خدا که همان اسلام است (با توجه به آیه سوم سوره مائده) تحقق و استقرار می یابد و امنیت کامل فراگیر می شود. این چنین امنیت، در سایه از بین رفتن عوامل ناامنی (شرک و کفر و فساد) و پیاده شدن اسلام و دین خدا تحقق می یابد؛ لذا در روایات، علاوه بر عدالت گستری امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به ورود دین اسلام در همه قریه ها و آبادی ها اشاره شده است. نتیجه این حرکت و حکومت، عبادت و عبودیت صحیح و کامل است «یعبدوننی لایشرکون بی شیئا».

۹۶. آیا با ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف همه مردم مسلمان می شوند؟

در این باره، دو دسته آیات و روایات وجود دارد: دسته اول، آیات و روایاتی است که ظاهر آن ها وجود غیرمسلمان در دوران حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است؛ مانند آیه:

«یهود می گوید: دست خدا بسته است... و کینه و دشمنی را تا قیامت میان آنان افکندیم.»(۱)

ص:۲۵۴

۱- «وَقَالَتِ الْیَهُودُ یَدُ اللّهِ مَغْلُولَهٌ غُلَّتْ أَیْدِیهِمْ وَلُعِنُواْ بِمَا قَالُواْ بَلْ یَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ یُنفِقُ کَیْفَ یَشَاء وَلَیَزِیدَنَّ کَثِیرًا مِّنْهُم مَّا أُنزِلَ إِلَیْکَ مِن رَّبِّکَ طُغْیَانًا وَکُفْرًا وَأَلْقَیْنَا بَیْنَهُمُ الْعَدَاوَهَ وَالْبَغْضَاء إِلَی یَوْمِ الْقِیَامَهِ »؛ مائده (۵): ۶۴.

و مشابه این آیه، درباره مسیحیّت نیز آمده است.(۱) مقتضای ظاهر این آیات، آن است که دین یهود و مسیحیت، تا قیامت باقی خواهند بود.

از بعضی از روایات نیز همین مطلب نتیجه گیری می شود؛ مانند روایت ابو بصیر از امام صادق علیه السلام که می گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم:

«در دوره حضرت مهدی، با اهل ذمّه (یهود و نصارا) چگونه رفتار می شود؟» فرمود: «با آنان از سر آشتی و مسالمت رفتار می کند؛ همان گونه که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با آنان از سر مسالمت رفتار کرد»(۲).

دسته دوم، آیات و روایاتی است که ظاهر آن ها می رساند که در زمان امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف همه مردم، مسلمان می شوند و هیچ دینی جز اسلام باقی نخواهد ماند؛ مانند آیه:

«و برای او، هر آن که در آسمان و زمین است، تسلیم هستند؛ از روی میل یا به اجبار و به سوی او، بازگردانده می شوند».(۳)

از امام کاظم علیه السلام نقل شده است که در تفسیر این آیه، فرمود:

این آیه، در شأن حضرت قائم نازل شده است. وقتی آن حضرت ظاهر شود، دین اسلام را بر یهود و نصارا و صابئان و کفار شرق و غرب، عرضه می دارد؛ پس هر

۱- مائده (۵): ۱۴.

۲- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۷۶.

۳- «... وَلَهُ أَسْلَمَ مَن فِی السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ طَوْعًا وَکرْهًا وَإِلَیْهِ یُرْجَعُونَ» ؛ آل عمران (۳): ۸۳.

کس با میل و اختیار، اسلام بیاورد، به نماز و زکات و سایر واجبات، امرش می کند و هر کسی از قبول اسلام امتناع ورزد، گردنش را می زند، تا این که در شرق و غرب زمین جز موحد و خداپرست، کسی باقی نمی ماند ....(۱)

نیز امام حسن، از امیرالمومنین علیهما السلام نقل می کند:

او [مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف]، زمین را از دادگری و روشنی و عقل و منطق و دلایل واضح و روشن پر می کند و سر تا سر زمین، تسلیم او می شوند به طوری که هر کافری ایمان می آورد و هر بدکاری، نیکوکار می شود.(۲)

به دلیل وجود این دو دسته آیات و روایات، بین عالمان و دانشمندان، اختلاف نظر وجود دارد؛ ولی می توان به این شکل اختلاف را حل کرد که بگوییم این دو دسته از آیات و روایات، مربوط به دو دوران از حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است: دسته اول، اشاره به سیره و روش حضرت در ابتدای ظهور دارد و دسته دوم، اشاره به دوره تحکیم و تثبیت حاکمیت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف .

توضیح این که آن حضرت، در ابتدای ظهور، تنها کافرانی را که به ظلم و فساد در زمین مشغولند، سرکوب می کند و از بین می برد؛ ولی با کافرانی که از ظلم و جور و فساد دورند و پذیرای حکومت دادگستر آن حضرت هستند، همانند سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم از سر

۱- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۴۰.
۲- اثبات الهداه، ج ۳، باب۳۲، فصل ۲۰، ح۴۱۴.

مسالمت رفتار می کند و از آنان، جزیه(۱) می گیرد. به تدریج، با برقراری عدل و فراگیری آن در سراسر زمین و از بین بردن باطل ها و بدعت ها و آشکار شدن نشانه ها و آیات حق، حجت های روشن الهی بر مردم تمام می شود و دیگر جای هیچ عذری برای کفر و شرک باقی نخواهد ماند. در آن دوره، همه مردم، مسلمان خواهند شد و آن زمان، کفر و شرک، مصداق روشن ظلم و تجاوز از حق خواهد بود که در حکومت عدل گستر مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، هیچ جایی نخواهد داشت. آنچه در روایت امام حسن از امیرالمومنین علیهما السلام آمد، به روشنی، بر این معنا دلالت دارد. امام صادق علیه السلام در ذیل آیه شریف {هُوَ الَّذِی أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَی وَدِینِ الْحَقِّ لِیُظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کلِّهِ...}.(۲) به مفضل فرمود:

ای مفضّل! اگر پیامبر بر همه دین ها غالب شده بود، از آتش پرستان و یهودیان و نصارا و ستاره پرستان و از تفرقه و نفاق و شرک و ... اثری نبود. این که خداوند فرموده است: «لیظهره علی الدین کلّه؛ تا آن را بر همه آیین ها غالب گرداند» مربوط به روز ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است.(۳)

۱- مالیات اهل کتاب به دولت اسلامی.

۲- توبه (۹): ۳۳.

۳- بحارالانوار، ج۵۳، ص۳۳.

۹۷. برنامه حکومتی و اصلاحی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟

با توجه به روایات فراوانی که درباره دوران حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف موجود است، برنامه های حکومتی حضرت را در سه محور می توان خلاصه کرد:

۱. برنامه های فرهنگی: مهمترین محور این برنامه عبارت است از:

الف. احیای کتاب و سنت: حضرت علی علیه السلام می فرمایند:

«در روزگاری که هوای نفس حکومت می کند [امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور می کند و] هدایت و رستگاری را جایگزین هوای نفس می سازد. در عصری که نظر اشخاص بر قرآن مقدم شده، افکار را متوجه قرآن می کند و آن را حاکم بر جامعه می سازد»(۱).

ب. گسترش معرفت و اخلاق: امام باقر علیه السلام می فرماید:

«زمانی که قائم ما قیام می کند، دست خود را بر سر بندگان خواهد نهاد و عقل های ایشان را جمع کرده و اخلاق آن ها را به کمال خواهد رساند»(۲).

ج. رشد دانش بشر به طور چشمگیر و بی سابقه: امام باقر علیه السلام فرموده است:

ص:۲۵۸

۱- نهج البلاغه، خطبه۱۳۸.
۲- بحارالأنوار، ج۵۲، ص۳۲۸.

در زمان امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به شما حکمت و دانش داده می شود، تا آن جا که زن در درون خانه اش مطابق کتاب خدا و سنت پیامبر قضاوت (رفتار) می کند.(۱)

د. مبارزه با بدعت ها:(۲) امام باقر علیه السلام می فرمایند:

هیچ بدعتی را وا نگذارد مگر این که آن را از ریشه برکند و از هیچ سنّتی نمی گذرد مگر این که آن را برپا خواهد داشت.(۳)

۲. برنامه های اقتصادی: برخی برنامه های اقتصادی دوران حاکمیت حضرت را می توان چنین برشمرد:

الف. بهره وری از منابع طبیعی: حضرت علی علیه السلام فرمود:

چون قائم ما قیام کند آسمان باران می ریزد و زمین گیاه بیرون می آورد.(۴)

امام باقر علیه السلام فرمود:

«تمام گنج های زمین برای او آشکار می شود».(۵)

ب. توزیع عادلانه ثروت: امام باقر علیه السلام می فرماید:

وقتی قائم خاندان پیامبر قیام کند، [اموال را] به طور مساوی تقسیم می کند و میان خلق، به عدالت رفتار می کند.(۶)

۱- بحارالأنوار، ج۵۲، ص۳۵۲.
۲- بدعت، به معنای داخل کردن اندیشه و آرای شخصی در دین و دینداری است.
۳- بحارالأنوار، ج۵۲، ص۳۳۹.
۴- بحارالأنوار، ج۱۰، ص۱۰۴.
۵- کمال الدین، ج۱، باب۳۲، ح۱۶.
۶- الغیبه، عمانی، باب۸۳، ح۲۶.

همچنین فرمود:

مهدی میان مردم به مساوات رفتار می کند به گونه ای که کسی پیدا نشود که نیازمند زکات باشد.(۱)

ج. عمران و آبادی: امام باقر علیه السلام می فرماید:

«در تمام زمین هیچ ویرانه ای نمی ماند، جز این که آباد می شود».(۲)

۳. برنامه های اجتماعی: در این زمینه، روایات فراوانی رسیده است که به پاره ای از آن ها اشاره می کنیم:

الف. احیاء و گسترش امر به معروف و نهی از منکر: امام باقر علیه السلام می فرماید:

«مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و یاران او... امر به معروف و نهی از منکر می کنند».(۳)

ب. مبارزه با فساد و رذائل اخلاقی: در دعای شریف ندبه می خوانیم:

این قاطع حبائل الکـذب و الافتراء این طامس آثار الزیغ و الاهواء...؛ کجا است آن که ریسـمان های دروغ و افترا را ریشه کن خواهد کرد؟ کجا است آن که آثار گمراهی و هوای و هوس را نابود خواهد ساخت؟

ج. عدالت قضایی: امام رضا علیه السلام فرمود:

وقتی او قیام کند، زمین به نور پروردگارش روشن شود.

ص: ۲۶۰

۱- الغیبه، عمانی، باب۸۳، ح۲۶.
۲- کمال الدین، ج۱، باب۳۲، ح۱۶.
۳- بحارالأنوار، ج۵۱، ص۴۷.

او، ترازوی عدالت را میان خلق نهد. پس [چنان عدالت را جاری کند که] هیچ کس بر دیگری ظلم و ستم روا ندارد.(۱)

به امید روزی که بتوانیم آن دوران نورانی و سراسر معنوی را درک کنیم.

۹۸. آیا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و اصحابش در عصر ظهور از امداد های غیبی برخوردارند؟

از روایات استفاده می شود در عصر ظهور که حاکمیت حق و عدل و نابودی شرک و کفر در آن رقم می خورد، منادیان راستی از الطاف و امداد های خاص خداوند برخوردار هستند. برخی از امداد های الهی برای حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و یارانش چنین است:

۱. آنان از لحاظ جسمی قوی بنیه هستند. ریّان پسر صلت می گوید:

به امام رضا علیه السلام عرض کردم: «آیا شما صاحب این امر هستید؟» حضرت فرمود: «من، امام و صاحب امر هستم؛ ولی نه آن صاحب امری که زمین را از عدل و داد پر می کند، آن گاه که از ظلم و ستم پر شده باشد. چگونه می توانم صاحب آن امر باشم؛ در حالی که ناتوانی جسمی مرا می بینی؟ قائم کسی است که وقتی ظهور کند، در سن پیران است؛ ولی به نظر جوان می آید. اندامی قوی و تنومند

۱- بحارالأنوار، ج۵۲، ص ۳۲۱.

دارد؛ به طوری که اگر دست را به سوی بزرگ ترین درخت دراز کند، آن را از ریشه بیرون می آورد».(۱)

در وصف یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از امام سجاد علیه السلام نقل شده است:

آن گاه که قائم ما قیام کند، خداوند سستی و ضعف را از شیعیان ما دور می کند و دل هایشان را چون پاره های آهن محکم و استوار می نماید و به هر کدام از آنان، قدرت چهل مرد می بخشد و آنان فرمانروایان و بزرگان زمین می شوند.(۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

به هنگام فرا رسیدن امر ما [حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف] خداوند ترس را از دل شیعیان ما برمی دارد و در دل دشمنان ما جای می دهد، در آن هنگام، هر یک از شیعیان ما از نیزه برنده تر و از شیر شجاع تر می شوند.(۳)

۲. لشکر رعب: در روایتی از امام صادق علیه السلام نقل شده است:

«قائم ما اهل بیت، با ترس و رعب یاری می شود».(۴)

۳. فرشتگان و جنیان: حضرت علی علیه السلام می فرماید:

خداوند، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را با فرشتگان، جن و شیعیان مخلص یاری می کند.(۵)

ابان بن تغلب از امام صادق علیه السلام نقل می کند:

۱- بحار الانوار، ج۵۲، ص۳۲۲.
۲- بحار الانوار، ج۵۲، ص۳۱۷.
۳- بحار الانوار، ج۵۲، صص۳۲۶، ۳۱۸ و ۳۷۲.
۴- مستدرک الوسایل، ج۱۲، ص۳۳۵.
۵- ارشاد القلوب، ج۲، ص۲۸۵.

آن گاه که او پرچم پیامبر را به اهتزاز درآورد، سیزده هزار و سیزده فرشته به زیر پرچمش گرد می آیند که با نوح پیامبر در کشتی، با ابراهیم خلیل در آتش و با عیسی هنگام عروج به آسمان همراه بودند. همچنین چهار هزار فرشته به یاری حضرت می شتابند. آن ها، فرشتگانی هستند که بر سرزمین کربلا فرود آمده بودند، تا در رکاب امام حسین علیه السلام بجنگند؛ ولی اذن این کار را نیافتند و به آسمان رفتند و چون با اذن جهاد بازگشتند، امام حسین علیه السلام را شهید یافتند و در اندوه از دست دادن این فیض بزرگ، همواره ناراحت و اندوهگینند و تا روز رستاخیز، گرداگرد ضریح امام حسین علیه السلام می گردند و اشک می ریزند.(۱)

نیز از امام باقر علیه السلام نقل شده است:

فرشتگانی که در جنگ بدر به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم یاری دادند، هنوز به آسمان باز نگشته اند، تا این که صاحب الامر را یاری رسانند و تعدادشان پنج هزار فرشته می باشد.(۲)

بنابراین امدادهای الهی به صورت های مختلفی شامل حال حضرت و یارانش می شود.

۱- کامل الزیارات، ص ۱۲۰.

۲- مستدرک الوسایل، ج۲، ص۴۴۸.

۹۹. منظور از کشته شدن شیطان به دست امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟

قرآن مجید، نقل می کند که شیطان پس از این که به دلیل سجده نکردن بر انسان و تمرّد از دستور الهی، رانده شد، به خداوند گفت:

{ قَالَ رَبِّ فَأَنظِرْنِی إِلَی یَوْمِ یُبْعَثُونَ}؛ پروردگارا! مرا تا روزی که برانگیخته خواهند شد، مهلت ده».(۱)

شیطان، در این درخواست، دو مطلب از خداوند متعال خواسته است:

۱. به او مهلت داده شود؛

۲. این مهلت، تا قیامت و روز مبعوث شدن بندگان ادامه داشته باشد.

پاسخ حضرت حق تعالی به درخواست او، چنین است:

{قَالَ فَإِنَّک مِنَ الْمُنظَرِینَ إِلَی یَومِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ}؛ تو، از مهلت یافتگانی، تا روز و وقت معلوم».(۲)

خداوند متعال، به او مهلت داده است و درخواست نخست او را اجابت کرده است؛ امّا درخواست دوم او که خواسته بود، تا روز قیامت مهلت داشته باشد، اجابت نشده است؛ بلکه تا روز و وقت معلوم به او مهلت داده شده است. پرسش، این است که «وقت معلوم» چه زمانی است؟ در بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۲۱، از

ص:۲۶۴

۱- حجر (۱۵): ۳۶.

۲- حجر (۱۵): ۳۷و ۳۸.

امام صادق علیه السلام، روایتی وارد شده است که ابن وهب از امام، درباره سرنوشت ابلیس در آیه پرسش می کند که این روز، چه روزی است؟ امام می فرماید:

ای وهب! آیا تصور می کنی آن روز، زمانی است که خدا در آن روز، مردم را مبعوث می کند؟ [این چنین نیست؛] بلکه خداوند، ابلیس را تا روز قیام قائم ما مهلت می دهد. آن هنگام، امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، ابلیس را محکم می گیرد و گردن او را می زند و آن روز، زمان معلوم است.

البته قتل شیطان و ابلیس، به معنای از بین رفتن همه شیاطین ـ به ویژه انسان های شیطان صفت ـ نیست؛ زیرا تکلیف برقرار است و تکلیف، دائر مدار اختیار خیر و شر است ضمن این که نفس اماره نیز هست.(۱)

۱- برای آگاهی بیشتر ر.ک: تفسیر المیزان، ج۱۴، ص۱۶۷-۱۶۹ ذیل آیه ۳۸ سوره حجر و ص۱۸۴، ذیل بحث روایی آیه مذکور.

۱۰۰. اگر حضــرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشــریف، شیطان را بکشند، مردمان پس از ظهور، از فریب های شیطان در امان خواهند ماند. این، چگونه با عدالت خدا سازگار است؟

اجر و پـاداش انسـان هـایی که در دوران پیش از ظهور زنـدگی می کننـد و دین خود را نگه داشـته انـد و تسـلیم وسوسه های شیطان نشـده انـد، از مردمانی که در دوران ظهور زنـدگی خواهنـد کرد و تحت حاکمیت عدل الهی روزگار سپری می کنند، بیشـتر و بالاـتر است. در روایتی از امـام صـادق علیه السـلام نقـل شـده است که عبـادت همراه خوف و در دولت باطـل؛ مـانند عبـادت در حـالت امن و دولت حق نیست. بدانیـد هر یک از شـما که نماز فریضه را فُرادا و پنهان از دشـمن و در وقت بخواند (وقتی که علنی و با جماعت امکان ندارد) خدا، برای او ثواب ۲۵ نماز واجب بنویسد و کسی که نماز مستحبی را در وقتش به درستی بخوانـد، خداونـد برای او ثواب ده نماز مسـتحبی بنویسـد و فردی که کار نیک و حسـنه ای انجام دهـد، خداوند ثواب بیست عمل حسنه برای او بنویسد و هر کس نیکوتر انجام دهد، خداوند ثواب را مضاعف می کند. سپس حضرت در علت این پاداش می گوید:

شما، صابرِ همراهِ امام و منتظرِ دولت حق هستید، بر امام و بر جان های خود از شـر حاکمان ظالم در هراسید. حق شما در دست ظالمان است و شما را از آن منع می کنند و در تنگی و طلب معاش قرار می دهند؛ در حالی که بر

ص:۲۶۶

دین و عبادت و اطاعت از امام و ترس از دشـمن خود صابر هستید؛ از این رو خداوند اعمال شـما را چند برابر می کند؛ پس بر شما گوارا باد.

سپس حضرت در پایان حدیث می فرمایند:

به خدا سوگند! هر یک از شما به این حال بمیرد، نزد خداوند افضل است از بسیاری که در بدر و احد حضور داشتند.(۱) و(۲)

طبق برخی روایات شیطان کشته می شود و مردم در زمان ظهور از شر وسوسه ها و فریب های او در امان خواهند ماند؛ ولی باز هم انسـان دارای حق انتخـاب و اختیـار است؛ پس بـاز هم امکـان خطا و اشـتباه برای او هست. به عبارت دیگر، نفس درونی و وسوسه های او، آدمی را رها نمی کند.

همچنین چـون دنیـا محـل ابتلاـ و امتحـان است و مردم دوران ظهور نیز امتحـان می شونـد، امتحـان آنـان در مقطعی دیگر و به صورت دیگر و شایـد مشـکل تر انجام شود؛ برای نمونه، دانش آموزی که در مقطع دبسـتان امتحان می دهـد، در حد و اندازه علمی و توان فکری از او آزمون گرفته می شود و وقتی به مقطع راهنمـایی و دبیرسـتان وارد می شود، با توجه به رشـد علمی و فکری، امتحان سخت تری را باید پشت سر بگذارد.

۱- بحارالانوار، ج۵۲، ص۱۲۷.

۲- در روایـات متعـدد، انسان منتظر، ماننـد فردی شـمرده شـده است که در رکاب پیامبر به شـهادت رسـیده است؛ بحارالانوار، ج۵۲، ص۱۲۶.

همین فرد، وقتی وارد دانشگاه شد، باز باید امتحان بدهد و حتی ممکن است امتحان او به جای ده سؤال، فقط یک سؤال باشد و به او اجازه استفاده از کتاب نیز داده شود؛ ولی روشن است که امتحان او، بسیار سخت تر است و بخشش و ارفاق استاد نسبت به او کمتر می شود. اگر دانش آموز ابتدایی بشنود در دانشگاه چنین امتحانی می گیرند، آن را شاید نوعی ظلم بداند و بگوید: چگونه است من که علم کمتری دارم، باید سؤالات بیشتری را، آن هم به صورت حفظی پاسخ دهم؛ ولی دانشجو، هم سؤالات کمتری دارد و هم حق استفاده از کتاب برای او محفوظ است؛ ولی فردی که به همه دوره های تحصیلی اشراف دارد، در می یابد که کلام این دانش آموز صحیح نیست.

دوران ظهور نیز چنین است که امتیازاتی بی نظیر و بی بدیل دارد؛ ولی امتحانات خاص خود را نیز دارد.(۱)

با توجه به، روشن می شود که خداوند در همه حال درباره بندگان، عدالت را مراعات می کند.

۱- قرآن کریم درباره زنان پیامبر می گوید: «ای همسران پیامبر! هر کدام از شما گناه آشکاری مرتکب شد، عذاب او دو چندان است»، احزاب (۳۳):۳۰؛ یعنی انتساب شما به پیامبر به شما ویژگی و امتیازی داده است که اگر تقوا پیشه کنید؛ مانند دیگر زنان نیستید (بلکه ممتازتر هستید) و اگر خطایی مرتکب شوید نیز از دیگران بیشتر در عذاب هستید، (احزاب (۳۳):۳۰-۳۲).

۱۰۱. آیا پس از ظهور یا قیام یا تشکیل حکومت بقیه الله کسی هم گناه می کند؟ اختیار چه می شود؟

بعد از ظهور حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف مانند پیش از ظهور، اختیار باقی است و برای انسان، امکان گناه کردن هست. این، مطلبی است مسلم که هم ادله عقلی و هم ادله نقلی بر آن دلالت دارد.

دلایل عقلی

الف. انسان، موجودی است که ذاتاً در افعال خود مختار است. این، یک امر وجدانی است که اگر انسان در خود تأمل کند، این مطلب را درک می کند. به قول مولوی:

این که گویی این کنم یا آن کنم   خود دلیل اختیار است ای صنم

در قرآن کریم هم آیات متعددی اشاره به این حکم عقل دارد؛ مانند:

{ وَقُلِ الْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ فَمَن شَاء فَلْيُؤْمِن وَمَن شَاء فَلْيَكْفُرْ}؛ بگو: حق، از پروردگارتان است؛ پس هر که بخواهد ایمان بیاورد و هرکه بخواهد انکار کند.(۱)

ب. یکی از اصول دین ما، معاد است. ما معتقدیم قیامت برای تمام افراد، از اول هستی تا به آخر، حتّی برای پیامبران و امامان

۱- کهف (۱۸): ۲۹.

ثابت است و هیچ استثنایی در بین نیست. روشن است مسأله قیامت و ثواب و عقاب، متفرع بر اختیار است.(۱) و(۲)

ادله نقلی

خداونـد در قرآن کریم، مردم را یـا بـا لفظ «ناس» می خوانـد یا با لفظ «مؤمنین» این دو لفظ، شامل تمام افراد می شود و انسان های پس از ظهور، یا ایمان می آوردند که مشمول این خطابات و تکالیف هستند یا ایمان نمی آورند که باز هم نشانه اختیار و امکان گناه برای آنان است و هیچ دلیلی بر استثنا کردن و خارج کردن آن افراد از تحت خطابات قرآن، نداریم.

ص:۲۷۰

۱- ان الله عزوجل ارحم بخلقه مِن أن یجبَر خلقه علی الذنوب ثم یعذبهم علیها؛ خداوند، به بندگان خود، رحیم تر از آن است که آنان را به گناه مجبور سازد و سپس آنان را کیفر دهد، توحید، باب۵۹، ح۳، ص۳۶۰، این حدیث، هم از امام باقر و هم از امام صادق علیهما السلام نقل شده است در نتیجه اگر معاد برای همه هست، باید اختیار هم برای همه باشد.
۲- البته آیات بسیاری بر این معنی دلالت می کنند، مانند آیات ۱۰-۷ سوره شمس و آیات سوره «و العصر» و...

۱۰۲. برخی می گویند با توجه به روایات در زمان امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف امکان گناه کردن وجود ندارد، آیا این گفته ها درست است؟

۱۰۲. برخی می گویند با توجه به روایات(۱) در زمان امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف امکان گناه کردن وجود ندارد، آیا این گفته ها درست است؟

این روایات، نه فقط دلالت بر عدم امکان گناه و بی اختیار بودن انسان نمی کند؛ بلکه کاملاً دلالت بر وجود اختیار و امکان گناه می کند. این مطلب، به توضیح نیاز دارد. اولاً می دانیم که مقصود از عدل در این روایات، عدل در مقابل ظلم است، و این معنا از «عدل»، در جایی امکان تحقق دارد که امکان ظلم باشد.(۲) در جایی می توان گفت یک فعل، عادلانه است که امکان ظالمانه بودن آن هم باشد. اگر در جایی امکان ظلم نباشد و انسان مجبور به انجام یک طرف باشد، دیگر اطلاق «عدل» معنا ندارد.

نکته مهم دیگر، این است که اختیار داشتن انسان، بدین معنا نیست که حتماً باید ظلم و گناه کند. آنچه اختیار انسان را ثابت

۱- مانند: «یملأ الارض عدلاً؛ زمین را پر از دل و داد می کند»، (مناهل الابرار، ج۹، ص۱۴۲) یا « و ارتفع فی ایامه الجور؛ در ایام آن امام بزرگوار ظلم و جور برداشته می شود»، (مجموعه آثار استاد مطهری، ج۱۸، ص۱۶۴) .

۲- مثلاً ما لفظ «نابینا» را در جایی به کار می بریم که امکان بینایی وجود داشته باشد ولی در جایی که این امکان وجود ندارد اطلاق «نابینایی» معنا ندارد. مثلاً کسی نمی گوید که سنگ نابینا است ولی می شود گفت که فلان شخص نابینا است.

می کند امکان گناه و ظلم است، نه انجام گناه.

۱۰۳. اگر در زمان امام عصـر عجل الله تعالی فرجه الشـریف امکان گناه وجود دارد پس چرا ظلم و گناه صورت نمی گیرد و یا بسیار اندک است؟

جواب این سؤال، به صورت بسیار زیبایی در روایاتی که ویژگی های آن زمان را بیان می کنـد، وارد شده است. می دانیم که ریشه گناه، غلبه کردن هوای نفس بر عقل و خرد است و اگر انسان تابع عقل باشـد و بر عواقب گناه بیندیشـد، هرگز گناه نمی کند. در روایات، وارده شده که در آن زمان، عقل انسان ها کامل می شود،(۱) پس در آن زمان، چون عقول کامل می شود و هوای نفس تابع عقل می گردد، کسی به کسی ظلم نمی کند؛ گرچه امکان ظلم و گناه هست و اختیار هم باقی است.

بایـد توجه داشت انسان های دوران ظهور هماننـد انسان های دوران غیبت دارای اختیارنـد. آنان خود، باید نیکی را بخواهند و به آن عمـل کننـد، تـا سـزاوار دریـافت پـاداش الهی شـده و به بهشت برونـد. انسـان مجبور، نه لایق پاداش است و نه مستحق مجازات و کیفر.

این که سخن از اجرای عـدالت فراگیر است، خود نشـانه آن است که ممکن است فردی دچـار خطا و انحراف بشود؛ ولی اگر رفتار او

۱- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۶.

منجر به تجاوز به حقوق دیگران شد، به سرعت عدالت درباره او اجرا شده و مجازات می شود.

۱۰۴. سیمای دوران ظهور و دوران حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چگونه است؟

به صورت خلاصه طبق آیات شریف قرآن، آینده جهان از آن دین اسلام و حاکمیت دین حق است.(۱) کل زمین در اختیار بندگان صالح قرار می گیرد(۲) و حجت خدا و مؤمنان صالح، به خلافت و حکومت می رسند. در این روزگار، دین مورد رضایت خدا (اسلام) پا بر جا و برقرار می شود و احکام و معارف آن در سرتاسر جهان اجرا می گردد. امنیت و آرامش کامل برقرار می گردد و عوامل نا امنی و مظاهر ظلم و فساد از بین می رود و عبودیت و بندگی حقیقی به صورت عمومی تحقق می یابد.(۳)

در آن روزگار طلایی، قرآن، نماز و مسجد جایگاه حقیقی خود را پیدا می کنند. تعلیم قرآن، به یک فرهنگ عمومی تبدیل می شود. امام علی علیه السلام در روایتی فرموده است:

گویا شیعیان خود را می بینم که در مسجد کوفه، خیمه ها زده و قرآن را بدان گونه که نازل شده به مردم

۱- توبه (۹): آیه ۳۲، ۳۳.

۲- انبیا (۲۱):۱۰۵.

۳- نور (۲۴): آیه ۵۵.

می آموزند.(۱)

به این صورت است که مسجد مکان تعلیم و تربیت دینی می شود و نماز که رکن اصلی دین و بهترین نوع عبادت است، خالصانه انجام می شود. خداوند در تبیین آن روزگار می فرماید:

{یَعْبُدُونَنِی لا یُشْرِکونَ بی شَیْئاً}؛ عبادت می کنند مرا و برای من چیزی را شریک قایل نمی شوند».(۲)

در آن دوران، زینت ها و بناهای اضافی مسجد از بین می رود، تا این مکان به درستی محل مناجات و عبادت باشد.

بهره وری از منافع مادی به بهترین حالت شکل می گیرد و برکات و نعمات آشکار می شود. البته منافع مادی در زمان ظهور دو مشخصه اصلی دارد:

الف. جامعه در آن عصر، فضیلت محور و ارزش مدار خواهد بود؛ از این رو از منافع مادی در راستای حیات معنوی استفاه شده و دنیا ابزار حرکت تکاملی و کسب سعادت خواهد بود.

ب. این منافع مادی به صورت صحیح در اختیار عموم قرار می گیرد و همه از آن بهره می برند و جامعه طبقاتی نخواهد بود.

از امام صادق علیه السلام نقل شده است:

«هنگامی که قائم ما قیام کند... زمین، گنج های خود را بیرون ریخته و آشکار می کند؛ به گونه ای که مردم با چشم خود، آن ها را می بینند. دارندگان زکات، سراغ

۱- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۶۴.
۲- نور (۲۴):۵۵.

کسی می روند که نیازمند باشد، تا زکاتشان را به او بدهند؛ ولی کسی یافت نمی شود و مردم از]کمک های دیگران[بی نیاز می شوند».(۱)

بر اساس روایات، در دوران حکومت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بهترین نوع زندگی به وجود می آید. حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مردم را با خدا آشنا نموده و یاد خدا را در دل ها زنده می کند. آنان را خدا ترس می کند و سجایای اخلاقی را میان جوامع گسترش می دهد.

او عقل ها را کمال می بخشد. آن گاه انسان ها بدی را از خوبی باز می شناسند و به گرد زشتی ها نمی گردند. عصر حکومت آن حضرت، دوران کمال انسانی و عصر رهایی انسان ها از بند عبودیت نفس و رهایی از اطاعت شیطان است.

امام باقر علیه السلام می فرماید:

هنگامی که قائم ما قیام می کند، دستش را بر سر بندگان گذارد و عقول آن ها را جمع ساخته و اخلاقشان را به کمال می رساند.(۲)

حضرت علی علیه السلام می فرماید:

زمانی که مهدی ما قیام کند... کینه ها از سینه ها بیرون می رود.(۳)

ص:۲۷۵

۱- بحار الانوار، ج۵۲، ص ۳۹۰.

۲- کافی، ج۱، ص۲۵.

۳- بحارالأنوار، ج۵۲، ص۳۱۶.

۱۰۵. نقش و برنامه حضرت عیسی علیه السلام در حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟

آنچه از مجموع روایات درباره نزول حضرت عیسی علیه السلام استفاده می شود، اصل فرود آمدن آن بزرگوار و نماز خواندن او پشت سر حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است. در روایات شیعه، چیزی بیش از این مطرح نشده است که بتوان به آن اعتماد کرد. البته در روایات اهل سنت، به نکته های دیگری مانند حضور حضرت عیسی علیه السلام در بیت المقدس، نیز درگیری و جنگ او با دجّال و قتل دجال نیز اشاره شده است.

می توان گفت نماز خواندن حضرت عیسی علیه السلام پشت سر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف که آخرین حجت خدا میان مسلمانان و جانشین بر حق پیامبر خاتم است، برای اثبات این حقیقت بزرگ است که دین اسلام آخرین دین الهی، و پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم آخرین پیامبر از سلسله انبیای الهی است. نماز خواندن حضرت عیسی علیه السلام در جایگاه پیشوای گسترده ترین دین جهان که بیشترین پیروان را به خود اختصاص داده است، راه را برای حق جویان عالم باز خواهد کرد و این، بزرگ ترین نقشی است که یک پیامبر بزرگ برای هدایت نسل ها بر عهده دارد و به خوبی آن را به انجام می رساند. در واقع، نماز حضرت عیسی علیه السلام پشت سر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف یک نماز عبادی و سیاسی است که حاکمیت و پیشوایی بر حق امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را بر همه جهانیان اعلام می دارد.

ص:۲۷۶

۱۰۶. آیا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هنگام ظهور خود، احکام جدید می آورد؟

دین کامل و جامع اسلام به صورت تمام و کمال بر وجود مقدس پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نازل شد و آنچه مردم بدان نیاز داشتند، در اختیار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم قرار گرفت. آیه سوم سوره مائده(۱) بر این مطلب دلالت دارد. البته باید توجه داشت که این «اکمال دین» و «اتمام نعمت» و «رضایت الهی از دین اسلام، برای مردم» هنگامی است که ولایت و امامت امامان معصوم علیهم السلام را در جایگاه مفسر و معلم قرآن در متن دین بپذیرند. آیه ۶۸ سوره مائده(۲) که روز هجدهم ذی الحجه (در جریان غدیر خم) نازل شد این مطلب را ثابت می کند؛ بنابراین هر حکمی توسط امامان بیان یا اجرا می شود، بر گرفته از دین اسلام می باشد.

در روایات، به پاره ای از احکام اشاره شده است که در زمان ظهور

۱- «الْیَوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دِینَکمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَیْکمْ نِعْمَتِی وَ رَضِیتُ لَکمُ الْإِسْلامَ دِیناً؛ امروز دین شما را کامل کردم؛ و نعمت خود را برشما تمام نمودم؛ و اسلام را به عنوان آیین (جاودان) شما پذیرفتم».

۲- «یا أَیُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَیْک مِنْ رَبِّک وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ؛ ای پیامبر! آنچه از طرف پروردگارت بر تو نازل شده است، کاملاً (به مردم) برسان و اگر نکنی، رسالت او را انجام نداده ای».

به اجرا گذاشته می شود. درباره این احکام (در صورت پذیرش صدور آن از معصومان علیهم السلام) توجه به چند مطلب ضروری است:

الف. برخی احکام الهی، بر پیامبر نازل شد؛ ولی شرایط و اجرای آن در زمان ظهور فراهم شده و به مرحله اجرا گذاشته می شود.

ب. با گذشت زمان، به علت سیطره زور مداران و وجود تحریفگران، ممکن است تغییراتی در برخی احکام پدید آمده باشد. چنین مواردی در زمان ظهور، تصحیح می شود.

ج. چون فقها در استنباط و فهم حکم شرعی، از یک سلسله قواعد و اصول بهره می برند، در تعدادی از احکام ممکن است برداشت مجتهدی مطابق با واقع نباشد (هر چند او معذور بوده و فتوای او لازم الاجرا است و ما مکلف به انجام آن هستیم. به این نوع از احکام، حکم ظاهری گفته می شود). در زمان ظهور، حکم واقعی گفته می شود.

د. برخی احکام، در شرایطی خاص و اضطراری و به علت تقیه اعلام شده است. در زمان ظهور به علت عدم تقیه، حکم واقعی بیان می شود.

از امام باقر علیه السلام نیز نقل شده است:

[مهدی] علیه السلام هیچ بدعتی را وانگذارد، مگر این که آن را از ریشه برکند و از هیچ سنتی نمی گذرد، مگر این که آن را برپا کند.(۱)

ص:۲۷۸

۱- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۹.

۱۰۷. منظور از دین و قرآن جدیدی که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می آورد، چیست؟

با مراجعه به مصادر حدیثی، روشن می شود تعبیر دین جدید و قرآن جدید در روایات وجود ندارد؛ بلکه تعبیراتی مشاهده می شود که ممکن است از مجموعه آن ها چنین استنباط شود که حضرت، دین جدید می آورد، تعبیراتی مانند: سلطان جدید، امر جدید، قضای جدید، سنت جدید. البته در برخی احادیث تعبیر کتاب جدید مطرح شده است. در این باره علما و اندیشوران بزرگوار ما مباحثی مطرح کرده اند که به پاره ای از آن ها اشاره می کنیم:

الف. مطابق برخی روایات، بخشی از احکام به سبب نبودن شرایط آن ها توسط معصومان علیهم السلام بیان نشده است و فقط علم آن ها نزد اهل بیت علیهم السلام باقی مانده است که در عصر ظهور بیان می شود.

ب. بخشی از احکام به سبب دور شدن مردم از حقایق دین، مهجور و فراموش می شود که در عصر ظهور، زنده و احیا می شود.

ج. به علت برخی موانع، برخی احکام به درستی اجرا نمی شود. عصر ظهور، دوران اجرای کامل و صحیح احکام است.

د. در عصر ظهور،به علت بالا رفتن سطح فکر و آمادگی و قابلیت بیشتر مردم برای پذیرش معارف دینی، حقایق و معرفت های دینی به صورت گسترده در اختیار مردم قرار می گیرد.

ه. اسلوب و روشی که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در حکومت داری از آن استفاده می کند، با روش های رایج و شناخته شده نزد مردم متفاوت است.

و. در طول تاریخ، به علت آن که امامت و مدیریت معصوم پذیرفته نشد و نااهلان اختیار حکومت و برطرف کردن نیاز های فکری و دینی را به عهده گرفتند که نتیجه آن نیز غیبت امام معصوم علیه السلام را رقم زد، بدعت ها و انحرافاتی در دین به وجود آمد که در پاره ای موارد، از مسلمات و ضروریات دین شمرده شد. تلاش فقهای شیعه به علت مظلومیت و اقلیت آنان، راه به جایی نبرد؛ ولی در عصر ظهور بدعت ها از بین می رود.

مجموعه عوامل یاد شده باعث می شود دین در عصر ظهور برای مردم به صورت جدید به تصویر در آید، نه این که دین جدید و قرآن جدید بیاید. امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف جانشین خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله و سلم است. خاتمیت پیامبر و دین اسلام، از ضروریات تفکر اسلامی است که در جای خود اثبات شده است.

در پایان ذکر این نکته هم ضروری است که از آنجا که اکثریت مسلمانان را اهل سنت تشکیل می دهند و آنان نیز از علوم اهل بیت علیهم السلام فاصله دارند و تحریفات زیادی در اعتقادات و احکام آنها وارد شده است به همین خاطر وقتی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف اسلام را که بر مبنای مذهب تشیع و اهل بیت علیهم السلام است، رواج می دهد در نگاه اهل سنت به عنوان دین جدید جلوه می دهد.

ص:۲۸۰

۱۰۸. حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چه مدت به طول می انجامد؟

مدت حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به صورت دقیق، روشن و آشکار نیست. روایاتی که در این باره رسیده، متفاوت است. در بعضی از روایات هفت سال ذکر شده است، در برخی دیگر، اضافه شده که هر سال آن روزگار، معادل ده سال این دوران است.(۱) در تعدادی دیگر از روایات، مدت حکومت، حدود بیست سال و در برخی، حدود چهل سال و در روایتی، سیصد و نه سال گفته شده است.(۲)

در جمع روایات، برخی هفت سال را پذیرفته اند؛ زیرا مشهورتر است.(۳) احتمال دیگر این که این عدد ها، مربوط به مراحل مختلف حکومت است؛ مرحله ظهور، مرحله تثبیت و مرحله بلوغ و کمال.

با توجه به اختلاف روایات در متن و مشکل سندی برخی روایات، به نظر می آید مدت حکومت، روشن نیست؛ ولی این مطلب معلوم است که مدت حکومت، آن مقدار طول می کشد که عدالت فراگیر شود و احکام و فرهنگ و معنویت دین اسلام، در جهان سایه افکن و ریشه دار شود و در شؤون زندگی فردی و اجتماعی انسان ها جاری گردد.

ص:۲۸۱

۱- در نتیجه مدت حکومت حضرت، هفتاد سال خواهد بود.

۲- برای آگاهی از روایات، به کتاب چشم اندازی به حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، نجم الدین طبسی، ص۱۷۳-۱۷۵ رجوع شود.

۳- کتاب الغیبه، شیخ طوسی، فصل۸، ح۴۹۷.

این نکته نیز نبایـد مورد غفلت واقع شود که پایان حکومت حضـرت مهـدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف به معنای پایان عمر دنیا نیست؛ بلکه با رجعت امامان علیهم السـلام، حاکمیت عدل و دین پس از ایشان به وسـیله سایر امامان معصوم علیهم السلام دنبـال می شود؛ بنـابراین، بین مـدت حکومت حضـرت بـا مـدت دوره حـاکمیت عـدل الهی که تـا پایـان عمر دنیـا به طول می انجامد، فرق است.

۱۰۹. آیا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، بعد از ظهور، به شهادت می رسد؟

در باره شـهادت یا رحلت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف روایات مختلفی وجود دارد. در روایتی، از شهادت آن بزرگوار، به دستِ زنی دارای ریش، به نام «سـعیده» سخن به میان آمده است.(۱) لازم به ذکر است این روایت فاقد پیشینه در کتـب اصـلی روایی است و اولین منبعی که آن را ذکر کرده مربـوط به قرن اخیر است بنـابراین قابـل اعتنـا و اعتمـاد نیست. در روایتی دیگر، از شهادت آن حضرت همراه دو هزار نفر از فرماندهان در جنگ با روم، خبر داده شده است. برخی اخبار

۱- برای آگاهی از روایات، به کتاب چشم انـدازی به حکومت حضـرت مهـدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف اثر نجم الـدین طبسی، ص۲۱۳-۲۱۵ رجـوع شـود؛ الزام النـاصب، ص۱۹۰؛ عقدالـدرر، ص۱۴۹؛ الفتـن ابن حمـاد، ص۹۹ و۱۰۴؛ کـافی، ج۸، ص۲۰۶؛ بحارالانوار، ج۲۷، ص۲۱۷.

نیز حاکی از رحلت آن عزیز به مرگ طبیعی است.(۱) در برخی دیگر از احادیث، فقط به اصل مرگ آن بزرگوار و رجعت امام حسین علیه السلام اشاره شده است و از کیفیت مرگ حضرت، سخنی به میان نیامده است.(۲) برخی بر اساس روایت امام حسن مجتبی علیه السلام که فرمود: «هیچ یک از ما امامان نیست، جز آن که مسموم یا [با شمشیر]شهید می شود»،(۳) بر این باورند که نهایت و فرجام زندگی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف شهادت خواهد بود؛ هر چند چگونگی آن روشن نیست.

به نظر می آید در این باره، سخن قطعی نمی توان گفت؛ چرا که روایت اول، دوم و سوم، از جهت سند، قابل پذیرش نیست و روایت امام حسن مجتبی علیه السلام نیز می تواند اشاره به امامانی باشد که در زمان حکومت حاکمان جور زندگی می کردند. به هر حال، درباره رحلت یا شهادت نمی توان قاطعانه اظهار نظر کرد.

۱۱۰. رجعت چیست؟ لطفاً آن را به صورت کامل توضیح دهید؟

رجعت، به معنای بازگشت است و مراد از آن، این است که «خداوند گروهی از مردگان را با همان شکل خود به دنیا بازگرداند».(۴) از نظر

۱- همان.

۲- همان.

۳- همان.

۴- اوائل المقالات، ص ۷۷.

شیعه، در زمان ظهور دولت حق، برخی از مردم که از دنیا رفته انـد، دوباره زنده می شوند. اصل رجعت، یک امر مسـلم قرآنی است. خداونـد در آیات متعدد به زنده شدن برخی مردگان اشاره دارد؛ مانند زنده شدن برخی از بنی اسـراییل، (۱) زنده شدن یک جوان بنی اسراییلی، (۲) زنده شدن هزاران نفر،(۳) زنده شدن یکی از اولیای الهی(۴) و حتی یکی از معجزات و ویژگی های حضرت عیسی علیه السلام زنده کردن برخی از مردگان بود(۵) و نمونه های متعدد دیگر.

آیـاتی نیز وجود دارد که بر رجعت، در زمـان ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشـریف دلالت می کنـد؛ ماننـد آیه ۸۳ از سوره نمل که می فرماید:

«آن روز، از هر امتی، گروهی را محشور می کنیم».

امام صادق علیه السلام می فرماید:

«این آیه، مربوط به رجعت است. آیـا خداونـد در قیـامت از هر امت، گروهی را محشور می کنـد و بقیه را رهـا می سازد؟ آیه قیامت، این آیه است که می فرماید: «و آنان را گرد آوریم و هیچ یک را فرو گذار نمی کنیم».(۶)

این آیه، به روشنی، به وقوع چنین امری (رجعت) دلالت می کند، روزی که فقط گروهی زنده شوند و نه همه مردم.

روایات مربوط به رجعت را نیز می توان در جلد ۵۳ از کتاب

۱- بقره (۲): ۵۵ و ۵۶.

۲- بقره (۲):۷۳.

۳- بقره (۲):۲۴۳.

۴- بقره (۲):۲۵۹.

۵- آل عمران (۳): ۴۹.

۶- بحارالانوار، ج۵۳، ص ۵۱.

بحارالانوار، دید.

برای نمونه، در روایتی، مأمون از امام رضا علیه السلام می پرسد: «نظر شما در باره رجعت چیست»؟ امام پاسخ می دهند:

«همانا رجعت، واقعیت دارد».(۱)

امام صادق علیه السلام می فرماید: «از ما نیست کسی که به رجعت ما باور نداشته باشد».(۲)

بنابراین، به وقوع پیوستن چنین مسأله ای از مسلمات است و جای هیچ گونه شکی ندارد؛ به همین سبب در زیارت آل یاسین که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، خود به شیعیانش آموخته، آمده است:

«رجعت شما، حق است و شکی در آن نیست».

بعد از ثابت شدن رجعت، به نکاتی در باره آن اشاره می کنیم:

ـ بنا بر روایات، رجعت همگانی نیست و تنها مؤمنان خالص و کافران خالص بر می گردند.

ـ بعضی از افراد، همان ساعات اولیه ظهور رجعت می کنند و از یاران اولیه هستند؛ مانند مقداد، سلمان، مالک اشتر و اصحاب کهف و عده ای پس از استقرار حکومت و برای بهره مندی از حکومت عدل، زنده می شوند.

ـ میان حوادث رجعت، بر گشت امامان علیهم السلام به دنیا، از نکات قابل توجه است. بنا بر روایات، اولین فردی که از امامان علیهم السلام رجعت می کند، امام حسین علیه السلام است که هنگام رحلت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف رجعت می کند و مراسم

۱- بحارالانوار، ج۵۳، ص ۵۹.

۲- بحارالانوار، ج۵۳، ص۹۲.

خاک سپاری آن حضرت را عهده دار می شود. سپس حکومت آن حضرت را به مدت طولانی رهبری می کند. به رجعت امیرالمؤمنین علیه السلام و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نیز در روایات تصریح شده است. رجعت سایر امامان علیهم السلام را نیز، از بعضی روایات می توان استفاده کرد.

حکومت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف با رجعت امامان علیهم السلام و مؤمنان صالح، مدت زمان بسیار طولانی ادامه خواهد یافت. می توان گفت: اساساً، عمر دنیا بعد از استقرار حکومت مهدوی، تازه آغاز می شود و حکومت امامان معصوم علیهم السلام، آخرین حکومت است _ یعنی دیگر حاکمان جور به حکومت نمی رسند _ و بعد از آن، قیامت بر پا می شود.

گفتنی است امر رجعت هر چند بر اساس آیات و روایات امری مسلم و پذیرفته شده است، جزئیات آن واضح و شفاف نیست؛ بنابراین ما اصل رجعت را به صورت کلی می پذیریم و از اظهار نظر قطعی درباره جزئیات خودداری می کنیم.

ص:۲۸۶

فهرست منابع

۱. قرآن کریم

۲. نهج البلاغه

۳. کمال الدین و تمام النعمه

۴. کتاب الغیبه، شیخ طوسی

۵. الغیبه، نعمانی

۶. بحارالانوار

۷. مکیال المکارم

۸. الارشاد، شیخ مفید

۹. منتخب الاثر

۱۰. مهدی موعود (ترجمه جلد ۱۳ بحار الانوار)

۱۱. صحیفه مهدیه

۱۲. منتهی الآمال

۱۳. اسرار الامامه

۱۴. کشف الغمه فی معرفه الائمه

۱۵. عیون اخبار الرضا

۱۶. میزان الحکمه

۱۷. معانی الاخبار

۱۸. شرح منهاج الکرامه

۱۹. مناقب آل ابی طالب

۲۰. الاحتجاج

۲۱. الغدیر

۲۲. الامالی (شیخ صدوق)

۲۳. اثبات الهداه

۲۴. تحف العقول

۲۵. خصال

۲۶. المحاسن

۲۷. سفینه البحار

۲۸. وسائل الشیعه

۲۹. مستدرک الوسایل

۳۰. اصول کافی

۳۱. الطرائف فی معرفه مذاهب الطوائف

۳۲. بحث حول المهدی

۳۳. عقائد الامامیه (شیخ محمد رضا مظفر)

۳۴. مطالب السؤول فی مناقب آل الرسول

۳۵. تذکره الخواص

۳۶. کفایه الموحدین

۳۷. مفاتیح الجنان

۳۸. تفسیر علی بن ابراهیم قمی

۳۹. مفردات فی الفاظ القرآن

۴۰. یوم الخلاص

۴۱. مجمع الزوائد و منبع الفوائد

۴۲. الحاوی للفتاوی

ص:۲۸۷

۴۳.مزار کبیر

۴۴.تاریخ الغیبه الصغری

۴۵.انوار الهدایه

۴۶.شجره طوبی

۴۷.من لا یحضره الفقیه

۴۸.عقد الدرر

۴۹.تجرید الاعتقاد

۵۰.صحیفه نور

۵۱.روزگار رهایی

۵۲.ارشاد القلوب

۵۳.کامل الزیارات

۵۴.توحید شیخ صدوق

۵۵.مناهل الابرار

۵۶.مجموعه آثار شهید مطهری

۵۷.اوائل المقالات

۵۸.تاریخ ما بعد الظهور

۵۹.تفسیر فرات الکوفی

۶۰.تفسر نمونه

۶۱.تفسیر المیزان

۶۲.البرهان فی تفسیر القرآن

۶۳.تفسیر نور الثقلین

۶۴.مجمع البیان

۶۵.اثبات الوصیه

۶۶.مسند احمد

۶۷.مستدرک حاکم

۶۸.سنن ابن ماجه

۶۹.صحیح بخاری

۷۰.اعلام الوری

۷۱.البیان فی اخبار صاحب الزمان

۷۲.الیواقیب و الجواهر

۷۳.صحیح مسلم

۷۴.سنن ترمذی

۷۵.سنن ابو داوود

۷۶.کنز العمال

۷۷.مجموعه فرمایشات حضرت بقیه الله

۷۸.فرهنگنامه مهدویت

۷۹.مهدویت از دیدگاه دین پژوهان غربی

۸۰.آینده جهان

۸۱.موعود شناسی و پاسخ به شبهات

۸۲.موعود نامه

۸۳.مجله تخصصی انتظار موعود

۸۴.دادگستر جهان

۸۵.دلیل عقلی و نقلی امامت و مهدویت

۸۶.نگین آفرینش

۸۷.انتظار پویا

۸۸.ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از دیدگاه اسلام و مذاهب و ملل جهان

۸۹.معارف قرآن (بحث انسان شناسی)

۹۰.جزیره خضرا افسانه یا واقعیت

۹۱.راز طول عمر

ص:۲۸۸

امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

۹۲.زنده روزگاران

۹۳.خورشید مغرب

۹۴.سیمای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قرآن

۹۵.امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در آینه قرآن

۹۶.سازمان وکالت

۹۷.سیمای آفتاب

۹۸.تاریخ عصر غیبت

۹۹.پژوهی درباره جزیره خضرا

۱۰۰.مهدی منتظر

۱۰۱.سفیانی از ظهور تا افول

۱۰۲.چشم براه مهدی (جمعی از نویسندگان)

۱۰۳.جریان ها و سازمان های مذهبی _ سیاسی ایران

۱۰۴.نشانه هایی از دولت موعود

ص:۲۸۹

کتابنامه

۱. کمال الدین و تمام النعمه، ابو جعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه القمی، قم: سازمان چاپ و نشر دارالحدیث، ۱۳۸۰ش

۲. کتاب الغیبه، شیخ الطائفه ابی جعفر محمد بن الحسن الطوسی، قم: مؤسسه المعارف الاسلامیه، ۱۴۱۷ق

۳. الغیبه، ابی عبد الله محمد بن ابراهیم بن جعفر الکاتب المعروف به (ابن ابی زینب نعمانی)، قم: انوار الهدی، ۱۴۲۲ق

۴. بحارالانوار، علامه محمد باقر مجلسی، تهران: المکتبه الاسلامیه، ۱۳۷۲ش

۵. مکیال المکارم در فوائد دعا برای حضرت قائم، آیت الله سید محمد تقی موسوی اصفهانی، ترجمه سید مهدی حائری قزوینی، قم: ایران نگین، ۱۳۸۱ش

۶. مجموعه فرایشات حضرت بقیه الله، محمد خادمی شیرازی، قم: انتشارات رسالت

۷. الارشاد، شیخ مفید، تهران، انتشارات اسلامیّه، ۱۳۸۰ش

۸. منتخب الأثر فی الامام الثانی عشر، آیت الله لطف الله صافی گلپایگانی، قم: موسسه السیده المعصومه، ۱۴۱۹ق

۹. مهدی موعود، مترجم علی دوانی: تهران، ۱۳۸۴ش

۱۰.صحیفه مهدیه، سید مرتضی مجتهدی، ترجمه سید محمد حسین رحیمیان، قم: دارالثقلین، ۱۳۷۹ش

۱۱.زنان در حکومت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، محمد جواد طبسی، تهران، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۷۹ش

۱۲.منتهی الآمال، شیخ عباس قمی، قم: انتشارات هجرت، ۱۳۷۸ش

۱۳.اسرار الامامه، حسن بن علی الطبرسی، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی، ۱۳۸۰ش

۱۴.کشف الغمه فی معرفه الائمه، ابی الحسن علی بن عیسی بن ابی الفتح الاربلی، قم: انتشارات مجمع جهانی اهل بیت، ۱۴۲۶ق

۱۵.عیون اخبار الرضا، شیخ صدوق ابن بابویه ابی جعفر محمد بن علی بن الحسین قمی، تهران: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۸۰ش

۱۶.میزان الحکمه، محمد محمدی ری شهری، مترجم: حمید رضا شیخی، قم: انتشارات دار الحدیث

۱۷.معانی الاخبار، شیخ صدوق ابی جعفر محمد بن علی بن الحسین بابویه قمی، قم: موسسه نشر اسلامی، ۱۴۱۶ق

۱۸.شرح منهاج الکرامه، ابی منصور الحسن بن یوسف الحلّی الشهیر بالعلامه، مؤلف سید علی میلانی، قم: انتشارات هجرت، ۱۴۱۸ق

۱۹.الامامه فی اهمّ الکتب الکلامیّه، سید علی میلانی، قم: شریعت، ۱۴۲۲ق

۲۰.مناقب آل ابی طالب، ابی جعفر محمد بن علی بن شهر آشوب، قم: انتشارات ذوی القربی، ۱۴۱۲ق

۲۱.الاحتجاج، ابی منصور احمد بن علی بن ابی طالب الطبرسی، قم: انتشارات اسوه

۲۲.الغدیر، علامه عبد الحسین احمد الأمینی النجفی، تهران: ۱۳۶۶ش

۲۳.الامالی، شیخ صدوق، قم: انتشارات مؤسسه بعثت، ۱۴۱۷ق

ص:۲۹۱

۲۴.اثبات الهداه بالنوصوص و المعجزات، محمد بن الحسن الحر العاملی، قم: المطبعه العلمیّه

۲۵.تحف العقول، ابو محمد الحسن بن علی بن الحسین بن شعبه الحرانی. قم: مؤسسه نشر اسلامی، ۱۴۲۱ق

۲۶.مهج الدعوات و منهج العنایات، ابی القاسم علی بن موسی بن جعفر بن طاووس الحسنی الحسینی، قم: مؤسسه آفاق، ۱۴۲۲

۲۷.خصال، شیخ صدوق، ترجمه: محمد باقر کمره ای، تهران: انتشارات کتابچی، ۱۳۷۷ش

۲۸.المحاسن، ابی جعفر احمد بن محمد بن خالد البرقی، قم: انتشارات مجمع جهانی اهل بیت، ۱۴۱۶ق

۲۹.سفینه البحار و مدینه الحکم و الآثار، شیخ عباس قمی، قم: دار الاسوه، ۱۴۲۲ق

۳۰.وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، محمد بن الحسن الحرّ العاملی، قم: مؤسسه آل البیت عجل الله تعالی فرجه الشریف لاحیاء التراث، ۱۴۱۰ق

۳۱.مستدرک الوسایل و مستنبط المسائل، میرزا حسین نوری طبرسی، قم: مؤسسه آل البیت علیهم السلام لاحیاء التراث، ۱۴۰۹ق

۳۲.اصول الکافی، محمد بن یعقوب الکلینی، قم: دارالاسوه، ۱۴۱۸ق

۳۳.تفسیر فرات الکوفی، ابی القاسم فرات بن ابراهیم بن فرات الکوفی، بیروت: مؤسسه النعمان

۳۴.تفسیر نمونه، آیت الله مکارم شیرازی، تهران: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۸۰ش

۳۵.البرهان فی تفسیر القرآن، سید هاشم بحرانی، بیروت: مؤسسه الوفاء، ۱۴۰۳

۳۶.تفسیر نور الثقلین، شیخ عبد علی بن جمعه العروسی الحویزی، بیروت: مؤسسه التاریخ العربی، ۱۴۲۲ق

ص:۲۹۲

۳۷.تفسیر المیزان، علامه محمد حسین طباطبائی، مترجم: سید محمد باقر موسوی همدانی، قم: انتشارات اسلامی، بی تا

۳۸.مجمع البیان لعلوم القرآن، ابو علی الفضل بن الحسن الطبرسی، تهران؛ رابطه الثقافه و العلاقالت الاسلامیه، ۱۴۱۷ق

۳۹.اثبات الوصیه لامام علی بن ابی طالب، ابو الحسن المسعودی، قم؛ موسسه انصاریان، ۱۳۸۴

۴۰.المعجم الموضوعی لاحادیث الامام المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، علی الکورانی، بی جا، بی نا، بی تا.

۴۱.سلوک مهدوی، محمد باقر حیدری کاشانی، قم: سبط النبی، ۱۳۸۶ش

۴۲.فرهنگ نامه مهدویت، خدامراد سلیمیان، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۷۸ش

۴۳.مهدویت، پرسشها و پاسخها، پژوهشکده مهدویت، قم: مؤسسه آینده روشن، ۱۳۸۵ش

۴۴.درسنامه مهدویت، خدامراد سلیمیان، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۸۶ش

۴۵.مهدویت از دیدگاه دین پژوهان غربی، سید رضی موسوی گیلانی، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۸۵ش

۴۶.آینده جهان، رحیم کارگر، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۸۳ش

۴۷.موعود شناسی و پاسخ به شبهات، علی اصغر رضوانی، قم: انتشارات مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۴ش

۴۸.موعودنامه، مجتبی تونه ای، قم: انتشارات مشهد، ۱۳۸۳ش

۴۹.مجله تخصصی انتظار موعود، مرکز تخصصی مهدویت، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف

۵۰.جستارهایی در مهدویت، رحیم کارگر، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۸۶ش

۵۱.دادگستر جهان، آیت الله ابراهیم امینی، قم: انتشارات شفق، ۱۳۷۸ش

۵۲.دلایل عقلی و نقلی امامت و مهدویت، رحیم لطیفی، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۷۸ش

۵۳.ضرورت مهدویت، روح الله شاکری زواردهی، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۸۴ش

۵۴.امام مهدی در احادیث شیعه و سنی، جمعی از نویسندگان، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۸۴ش

۵۵.اندیشه مهدویت و آسیب ها، محمد صابر جعفری، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۸۴ش

۵۶.طلوع خورشید، مهدی یوسفیان، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۸۴ش

۵۷.نگین آفرینش، جمعی از نویسندگان، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۸۶ش

۵۸.انتظار پویا، آیت الله محمدمهدی آصفی، مترجم: تقی متقی، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۸۴ش

۵۹.جریان ها و سازمان های مذهبی ــ سیاسی ایران، رسول جعفریان، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۳

۶۰.نشانه هایی از دولت موعود، نجم الدین طبسی، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۶ش

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِى الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانه‌ای
قائمیه
اصفهان
WWW
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹